

Svenska Linnésällskapets Årsskrift

Årgång 1992–1993

SVENSKA
LINNÉSÄLLSKAPETS
ÅRSSKRIFT

ÅRGÅNG 1992–1993

YEARBOOK OF THE
SWEDISH LINNAEUS SOCIETY

UPPSALA 1994

EDITOR
GUNNAR BROBERG
LUND

*Svenska Linnésällskapet stiftades den 23 maj 1917
och dess årsskrift utkom första gången 1918*

ISSN 0375-2038

Printed in Sweden by
Almqvist & Wiksell Tryckeri, Uppsala 1994

INNEHÅLL

L. C. ROOKMAAKER & INGVAR SVANBERG, Bibliography of Carl Peter Thunberg (1743–1828)	7
LARS WALLIN, Carl Peter Thunbergs insektsamling	73
PER HULTQVIST, Linneansk efterskörd: Clas Bierkanders reseanteckningar	85
HENRY H. PARKER, Carl Linnæus's History of Drugs: Inebriantia, English Translation and Commentary	109
BENGT LÖFSTEDT, Zitate in Linnés Dissertationen	133

Smärre meddelanden

GUNNAR BROBERG, Diverse notiser och meddelanden	141
IB FRIIS, The Plants of Pehr Forsskål's Flora	146
ROLAND MOBERG, Jubilaren Erik Acharius (1757–1819)	147
BENGT JONSELL, Joseph Banks symposium	149
GUNNAR BROBERG, Ett brev om trollsländor och kometer	150

Svenska Linnésällskapets egna angelägenheter

BENGT JONSELL, Birger Strandell in memoriam	153
EVA WILLÉN, Verksamhetsberättelse för 1991, 1992	155
Svenska Linnésällskapets styrelse 1993	157

Bibliography of Carl Peter Thunberg (1743–1828)

THE FATHER OF JAPANESE botany—the father of South African botany. These are two well-deserved epithets accorded to Thunberg as a result of his lasting scientific achievements. Carl Peter Thunberg, son of the book-keeper and merchant Johan Thunberg and his wife Margareta Starkman, was born November 11, 1743 in Jönköping. He attended school in Jönköping and began his studies at Uppsala University in 1761, where he studied medicine for nine years. He became a student of Carl Linnæus and defended his doctoral dissertation in 1767. Linnæus taught a new method of classification and nomenclature in botany, and he preached the necessity of exploring animals and plants from all parts of the world. Thunberg became his disciple *par excellence*. Due to the Kåhreanum scholarship, granted to him thanks to recommendations from Linnæus, the promising Thunberg was able to go abroad. In the autumn of 1770 he began his journey overseas. Via Copenhagen he went by boat first to Amsterdam and then to Paris, where he studied medicine at the largest hospital in the city, Hotel Dieu. He stayed in Paris for almost a year before he was asked by Johan Burman in Amsterdam to travel to Japan to collect seeds and plants for Dutch botanical gardens. He spent about eight years of his life (1771–1779) travelling to far-distant, exotic places like Japan, Ceylon and the Cape of Good Hope to study and collect botanical and zoological specimens.

On his return to Sweden, he taught at Uppsala University until the last years of his long life. He donated all the specimens collected during his journeys to the university museum in 1785 and was put in charge of the entire natural history collection. Thunberg spent the rest of his life sorting and classifying the most important parts of the collection. Thunberg's contributions to the botany of countries like Japan and South Africa are justifiably famous (Juel 1918; Karsten 1939–1946), and his most important books dealt with these topics, his *Flora Iaponica* and *Flora Capensis*. However, we should not forget his pioneering work in the fields of South African entomology and mammalogy, Asian ichthyology, as well as a large variety of other disciplines (Muller & Rookmaaker, *in press*; Rookmaaker 1988, 1989).

In 1784 Thunberg married Brigitta Charlotta Ruda (1752–1813), but the couple remained childless. However, they adopted two foster children, Brita Elisabet (1783–1860) and Per (1784–1835). Thunberg spent his old age on

Carl Peter Thunberg as painted by Per Krafft (1808). Uppsala University Collection.

his estate Tunaberg slightly north of Uppsala. He died on August 8, 1828 at the age of 85. Thunberg was the last of the Linnæans, and his selection of plants, insects and other zoological objects is enormous. His herbarium consists of almost 15,000 sheets and the insects amount nearly 25,000 specimens. He described 1,900 new species, and of these, 1,200 are still recognized. Other scholars have described almost five-hundred new species from the collections brought to Sweden by Thunberg. At his death he was a member of sixty-six foreign and domestic scientific or learned societies.

*Crede Deo, confide Deo, feret Ille Salutem,
quo non speraves tempore, fidus opem.*

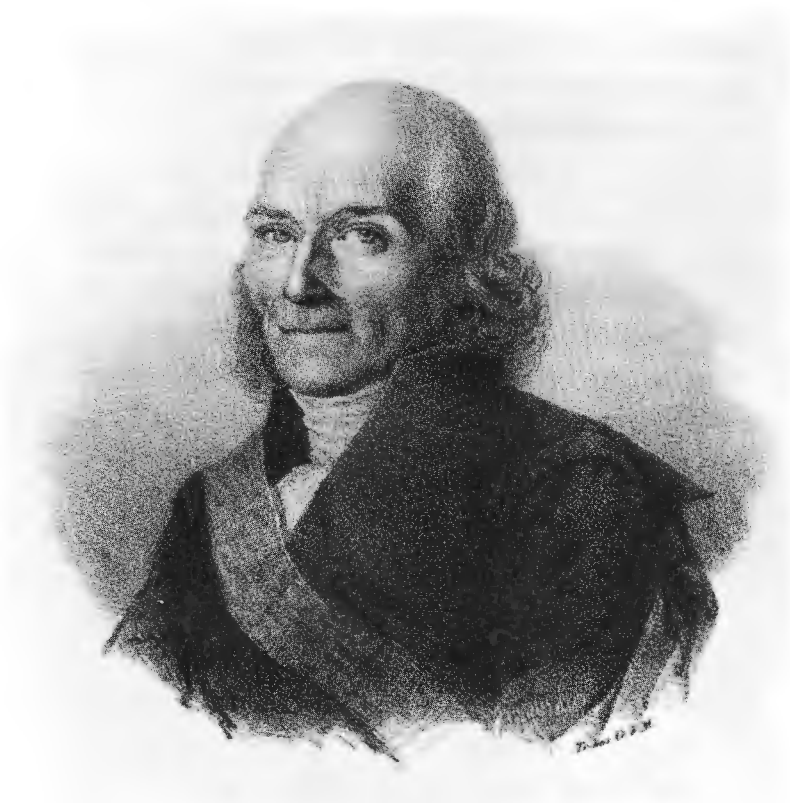
Carol. Petr. Thunberg.

A portrait with Thunberg's autograph and dedication to a student, December 12, 1816. The Latin sentence reads »Trust God and He will uphold you, when you least expect it«. Published 1828 in Magasin för Konst, Nyheter och Moden. Tidningsskrift, 5, Stockholm.

His enormous collection of manuscripts and letters (38 vols.), a gold-mine for everyone interested in studying science and international contacts during the Gustavian era, is preserved at Uppsala University Library. However, the definitive Thunberg biography remains to be written. Most scholarship on

Thunberg has emphasized his itinerary, especially the journey to Japan, but his life at Uppsala University is still not particularly well-known. The following publications provide some information:

- Sacklén, Joh. Fredr., *Sveriges Läkarehistoria ifrån Konung Gustaf I:s till närvarande tid*, Första Afdelningen. Nyköping 1822, pp. 541–560.
- Agardh, Carl, “Biographie öfver Carl Petter Thunberg,” *Kongl. Vetenskaps-Academiens Handlingar för år 1828*, Stockholm 1829, pp. 242–267.
- Billberg, Gustaf Johan, *Åminnelse-Tal öfver Doctor Carl Peter Thunberg, hållet inför Kongl. Vetenskaps-Academien den 21 mars 1829*, Stockholm 1832.
- Hjärne, Harald, *Två svenska Japanfarare. Olof Eriksson Willman och Carl Peter Thunberg*, Stockholm: Nordstedt 1923.
- Svedelius, Nils, “Carl Peter Thunberg,” *Svenska Linnésällskapets Årsskrift*, 27 (1944), pp. 29–64.
- Svedelius, Nils, “Carl Peter Thunberg (1743–1828). On his bicentenary,” *Isis*, 35:2 (1944), pp. 128–134.
- Uggla, Arvid Hj., “Carl Peter Thunberg,” *Natio Smolandica*, VIII (1945), pp. 44–56.
- Grape, Anders, *Ihreska handskriftssamlingen i Uppsala universitets bibliotek*, vol. 1, Acta Bibliotheca R. Universitatis Upsaliensis, VI, Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1949, pp. 641–647.
- Löwegren, Yngve, *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet*, Lychnos-bibliotek, 13, Uppsala 1952, pp. 202–224.
- Lindroth, Sten, *Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens historia 1739–1818*, Bd. 2, Stockholm: Almqvist & Wiksell 1967, pp. 408–412.
- Eriksson, Gunnar, *Botanikens historia i Sverige intill år 1800*, Lychnos-bibliotek, 17:3, Uppsala 1969.
- Norlindh, Tycho, “Carl Peter Thunberg. Sydafrikanska och japanska botanikens fader,” pp. 41–74 in: *Mot fjärran land. Berömda svenska upptäckare*, Jönköping: Etnografiska muséet, Kungliga Vetenskapsakademien, Naturhistoriska Riksmuséet, Västergötlands Turisttrafikförening 1975.
- Nilbratt, Elvy, “Jönköpingssonen C. P. Thunberg och Japan,” *Gudmundsgilletts årsbok*, 35 (1976/1977), pp. 19–35.
- Lindroth, Sten, *Svensk lärdomshistoria. Gustavianska tiden*, Stockholm: P.A. Nordstedt & Söners Förlag, 1981, pp. 31–39.
- Landin, Bengt-Olof, “Carl Peter Thunberg,” pp. 3–11 in *Carl Peter Thunberg*. Björck & Börjesson. Catalogue 518, Stockholm 1985.
- Forbes, Vernon S. “Foreword,” pp. vii–xxxvi in: C.P. Thunberg, *Travels at the Cape of Good Hope 1772–1775; based on the English edition, London 1793–1795*. Van Riebeeck Society for the Publication of South African Historical Documents, Second Series, No. 17, Cape Town 1986.
- Wilstadius, Paul, *Smolandi Upsalienses. Smålandsstudenter i Uppsala. Biografier med genealogiska notiser*, Bd. VI. 1745–1800, Utgivna av Sten Carlsson genom Smålands nation. Uppsala 1986, pp. 101–104.
- Wilstadius, Paul, *Smolandi Upsalienses. Smålandsstudenter i Uppsala. Biografier med genealogiska notiser*, Bd. VII. 1801–1844, Utgivna av Sten Carlsson genom Smålands nation. Uppsala 1990, pp. 3–5.

CARL P. THUNBERG

One of many etchings based on Krafft's painting. This one was published in Svenskt Pantheon, Stockholm 1832. (Photo: Uppsala University Library.)

Bibliography

Thunberg produced numerous writings in all his fields of interest, and yet a full and detailed bibliography of his books and papers has never been published. A few lists of publications were published during his lifetime or just after his death, but they are all much abbreviated and not always fully reliable (Thunberg 1790, Agardh 1829, Billberg 1832). Juel (1918), Krok (1925), and Karsten (1946b) listed his botanical works, and Hagen (1863) his entomological contributions.

We have personally verified all 584 titles in the present bibliography. This includes his books, lectures, papers and dissertations on all subjects, as well as translations and reprints. We have, however, only listed the items published

A portrait of Thunberg published in Bory de St. Vincent, Drapiez & van Mons, Annales Générales des Sciences Physiques, vol. 8, Bruxelles 1819-1821.

during his lifetime and have excluded any translations or reprints which appeared after 1830. The entries appear in a strictly chronological order. Individual volumes of one title which appeared in different years are therefore given separate numbers. The actual number of original publications comprised 500 books, papers and dissertations, 65 of which were translations and reprints. The breakdown is calculated as follows:

	Original	Translations and reprints
Separate Publications	12	15
Papers	194	40
Dissertations (incl. <i>Museum</i>)	294	10

His work was largely directed to an audience of specialists, and was written mainly in Latin (65 percent) or Swedish (25 percent). Many of his papers

CARL PETER THUNBERG

*Ritter des Wasa Ordens und Professor
der Medicin und Botanik
zu Upsal*

A German etching published in Journal für die Botanik, Bd. 1 (Medicinalrath Schrader), Göttingen 1799.

consist of long lists of names of specimens, usually accompanied by a short diagnosis of each species. This makes much of what he wrote either inaccessible or uninteresting for the general reader. His range of subjects, however, was quite wide:

Botany	274 items (47 percent)
Zoology	135 items (23 percent)
Museum	61 items (10 percent)
Medical	36 items (6 percent)

Travel	30 items (5 percent)
Agriculture	14 items (2.5 percent)
Minerals	1 item
Agriculture	14 items (2.5 percent)
Others	19 items (4 percent)

List of Respondents

It is generally accepted that Thunberg wrote the theses defended by his students, as was customary at that time. Of course, it is not always clear how much of the work should or could be attributed to the students, whose names are mentioned on the title-pages. For the purpose of this bibliography, it has been assumed that the 233 theses and 61 parts of the *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis* can be attributed to Thunberg only. We also feel that names of possible new species first published in these works should be attributed to Thunberg, not to the student or a combination of people (Rookmaaker 1989:151). For purposes of reference, the names of the respondents can be listed in alphabetical order (followed by the year in which their thesis was published).

Alphabetical List of Names of Respondents of Dissertations and Issues of the Museum Naturalium Academiae Upsaliensis

Name	Dates	Name	Dates
Petrus Magnus Acksell	1823	Jacobus Bagenholm	1825
Olaus Acrel	1795	Petrus Ericus Becklin	1791
Ericus Acrel	1813	Johannes G. Bendtson	1797
Christen Aejmelaeus	1784, 1788	Laurentius Petrus Berg	1802
J. E. Aekerman	1820	Petrus Ul. Berg	1784, 1785
Carolus Johannes Afzelius	1799	Jonas Berggren	1825
Jonas Nicol. Ahl	1789, 1793	Petrus Johannes Beurling	1817
Carolus Gustavus Ahlberg	1818	Immanuel Billberg	1817, 1824
Abraham Ahlquist	1815	Petrus à Bjerken	1787
Alexander Magnus Ahlström	1823	Jonas Bjurstedt	1822
Sveno Ericus Albom	1796	Carolus Fr. Blumenberg	1784, 1793
Sven Alguren	1794	Nicolaus Gustavus Bodin	1798
Johan Magnus Almquist	1820	Ericus Steno Bogman	1796
Fr. Ad. Alner	1821	Johannes Borgström	1784
Adolphus Fridericus Altahr	1820	Gustavus Brandel	1816
Canutus Ludovicus Altahr	1821	Petrus Brantström	1800
Johannes Ad. Arnberg	1822	Johannes Branzell	1789
Johannes Laur. Aschan	1793	J. W. Bråwik	1828
Petrus J. Aspelin	1794	Hugo Herman Böcker	1803
August. Aurell	1828	Christophorus Carlander	1826
Pehr Axenborg	1828	Carolus Axelius Carlson	1791
Jac. Åkerman	1792	Andr. Johan Carlstén	1804

Name	Dates	Name	Dates
Samuel Nicol. Casström	1781	Jacobo Hansén	1802
Zacharias Colliander	1787	Aestanus Eman. Harlin	1822
Gabriel Daniel Collin	1822	Carolus Joh. Hartman	1819, 1822
Joh. Wilh. Dalman	1807, 1816	Ericus Hasselhun	1810
L. R. N. Dalman	1808	Bernhard Hasselrot	1828
Claudius Abrahamus Dan- danelle	1794	Carolus Fredericus Hast	1819
Petrus Djupedius	1780	Herman Rudolph Hast	1781, 1788
Petrus Adolphus Edgren	1826, 1827	Olavo Antonio Hedenberg	1802
Ericus Edholm	1807	Johan. Hedenborg	1822
Johannes Ek	1802, 1803	Adamus Hedrén	1819
And. Gust. Ekeberg	1787	Elis Hedrén	1825
Johannes Martinus Ekelund	1783, 1791	Johannes Jacobus Hedrén	1793
Isaac Vilhelm Ekermark	1828	Magnus Hedrén	1794
O. H. V. Eklundh	1827	Noachus Hedrén	1812
Olaus Jacob. Ekman	1782	Johannes Helin	1803
Carolus Henricus Ekstrand	1823	Johannes Gustavus Hentzell	1809, 1804
Gustavus Elgström	1811	Johannes Nicolaus Herlitz	1826
Petrus Elgström	1806	Andreas Hesselius	1785
Petrus Elmstedt	1802	Carolus Fredr. Hofverberg	1803
Jonas Joh. Engholm	1825	N. G. Hoglander	1825
Carolus P. Engström	1784	Carolus Otto Holm	1821
Erik Henrik Eriksson	1827	Laurentius Magnus Holmer	1787, 1790
Christianus Fridericus Ewert	1824	Claudius Fr. Hornstedt	1781
Elis M. Fant	1807	Carolus Sam. Hulström	1825
Nicolaus Ferelius	1792	Adolphus Henricus Humble	1820, 1827
Olavus Wilhelmus Flodstedt	1819	John Axel Huss	1822
G. M. Florman	1826	Axel Höjer	1828
Otto Leopoldus Fogelmarck	1824	C. A. Hörner	1826
Olof Fornander	1825	Jon Jacobi	1808
Carolus Petrus Forsberg	1811, 1816	Samuel Jahnson	1826
Johannes Ericus Forsström	1798	Carl Herman Jentzen	1826, 1828
Sveno Gabriel Fovelin	1802	Johannes Johansson	1819
N. F. Friese	1803	Ericus Magnus Juhlin	1800, 1806
Petrus Magnus Frigelius	1817	Joh. Fredric Julin	1819
Petrus Axelius Fröst	1824	Mauritz Kahn	1823
Ericus Gadelius	1797	Samuel Kinmanson	1794
Olavus Galen	1787	Sveno Kjellberg	1810
Elias Gedner	1786	Fridericus U. Kjellenberg	1825
Joh. Nath. Gestrin	1823	Andr. Kjeller	1823
Johannes Ericus Gevalin	1781	Carolus Joh. Kjellmann	1797
Laurentius Fred. Gravander	1798, 1804	Melker Kjerner	1797
Ericus Gustavus Groth	1806, 1821	Israel Kolmodin	1817
Carol. Dan. v. Haartman	1811	Haraldus Kugelberg	1791
Dan. Haij	1797	Jonas Kullberg	1794
Isaacus Haij	1794	Andreas Johannes Lagus	1791
Andreas Olavus Hall	1809	G. A. Landgren	1827
Johannes Gustavus Hallman	1788	Joh. Jac. Leufstedt	1827
Johan Israel Hammarin	1820	B. Fab. Levin	1806, 1806
		Christianus Lewin	1804

Name	Dates	Name	Dates
Carolus Fredericus Lexow	1801	Henr. Wilh. Romanson	1800
Ericus Adamus Lidéen	1818	Jonas Rudin	1806
Joh. Lidén	1825	Jacobus Wilhelmus Rudolphi	1804
Joh. Otto Lidströmer	1824	Johannes Dan. Rung	1783
Petrus Jacobus Liedbeck	1826, 1827	Johannes Ericus Rungrén	1822
Carolus Alexander Lindblad	1792	Fridericus Melch. Rystedt	1823
Olavus Lindbom	1818	Lars Eric Sahlin	1828
Magnus Gustavus Linderholm	1827	Carolus Henr. Salberg	1782
And. Bernh. Lindroth	1819	Andr. Gust. Salmenius	1800
Jacobus Nicolaus Lindström	1817	Gabriel Sandsten	1794
Nicol. Joh. Ljungberg	1820, 1822	Otto Augustus Schaerström	1824
Carolus Gust. Lodin	1825	Carolus Gustavus Schalen	1788
Johannes Gust. Lodin	1782	Carolus Gustavus Schultz	1812
F. J. Lönegren	1815	Carolus Fredericus Sebaldt	1792
Axelius Loffman	1821	Frider. Segerstedt	1825
David Lundahl	1784	S. N. Selldén	1825
Carolus Jacobus Lundberg	1817	Andreas Ericus Setterblad	1826
Jonas Lundelius	1791	Carolus Frider. Sjöbeck	1801
Petrus Lundmark	1788	Johannis Petrus Sjöberg	1792
Carolus Enricus Lychnell	1824	Olavus Sjöstrand	1818
Otto Ulr. Marin	1825	Zacharias Sjöström	1819
Nicolaus Mathesius	1793	Carl Ulrik Sondén	1826, 1828
Jonas Fredericus Medén	1826	Nicolaus Gustavus Sparrman	1802, 1806
Ericus Gustavus Melen	1826	Petrus Adamus Staf	1816
Jonas Mellander	1823	Carolus Reinh. Stjernsten	1824
Claudius Ericus Mellerborg	1801	Gabriel Tobias Ström	1792, 1800
Bengt Theodor Modin	1828	Jacobus Bernhardus Struve	1785
Ericus Nensen	1809	Carl Magn. Sundberg	1828
Carolus Netherwood	1806	Petrus Sundberg	1796
Johannes Olai Noraeus	1789	Ernestus Swartz	1824, 1828
Carolus Nordblad	1796	Chr. Söderberg	1825, 1826
Josef Nordlund	1827	Johannes Gustavus Söderstedt	1797
Carolus P. U. Nordstedt	1826	Gustavus Ericus Sörling	1801
Johan. Eric. Nyblaeus	1804	Carolus Aug. Thelning	1822
Johannes Henricus Olin	1797	E. T. Tholer	1824
Petrus Constantinus Ostling	1826	Laurentius Gust. Tigerhjelm	1823
Carolus Gustavus Palmgrén	1826	Eric. Carol. Trafvenfeldt	1792
Carol. Joh. Pentz	1797	Samuel Törner	1789
Petrus Magnus Petersen	1811	Otto Fridr. Tullberg	1823
Johannes Petr. Pontén	1798	Johannes Ericus Ulfberg	1800
Petrus Carolus Pontén	1825	Jonas Unger	1820
Laurentius Johannes Prytz	1813	Gustaf Varenius	1828
Fredr. Christoph. Psilander	1805	L. A. Wadell	1827
Johannes Jacobus Rådberg	1809	Pehr Fredrik Wahlberg	1826
Carolus Enricus Rademine	1789	Petrus Fridericus Wahlberg	1820
Fridericus Wilhelm Radloff	1787, 1788	Georg. Wallenberg	1797, 1806
Gustaf Ridderbjelke	1828	Conrad Wallenius	1798
Gabriel Rislachii	1799	Samuel Wallner	1800, 1804
O. A. Robsahm	1808, 1813	Ol. Andr. Wallström	1824

Name	Dates	Name	Dates
Fredrik Wennberg	1827	Joh. Em. Wikström	1813, 1817
Gustavus Magnus Wenner	1794	Johannes Petrus Wilson	1827
Thure Wensjoe	1826	Leopoldus Winberg	1825, 1827
Olaus Wernberg	1822	Jacob Emil Winblad	1828
Carolus Udalricus Westerling	1822	Carolus Ericus Wulf	1806
Steno Edvardus Westman	1795	Hans Yman	1791
Sveno Abrah. Westman	1805	Laurentius Guilielmus Zethelius	1804
Petrus Christoph. Westring	1814	J. B. J. Zethraeus	1828
Carl Jacob Wettergren	1827	Carolus Zettström	1794
Johannes Wetterling	1803	Gustav. Jacob. Örtenblad	1812
Fr. Ol. Widmark	1825	J. P. Östmark	1813

Arrangement

All of Thunberg's publications are listed according to the year in which they appeared. Within each year, the titles are listed in the following order:

1. Books (separate publications), arranged alphabetically by title.
2. Translations and reprints of books, arranged alphabetically by title.
3. Short contributions to books by other authors.
4. Papers in journals (including translated papers), arranged alphabetically by the name of the journal.
5. Dissertations, arranged by date.
6. Issues of the *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, arranged by date.

In the case of the dissertations and the similarly defended parts of the *Museum Naturlium Academiae Upsaliensis*, the entry starts with the title. This is followed in brackets by the name of the respondent and the date on which the thesis was defended. The entry concludes with the publisher and the pagination.

References

- Agardh, Carl, 1829: "Bibliographie öfver Carl Petter Thunberg," *Kongl. Vetenskaps-Academiens Handlingar*, Stockholm, 1828, pp. 242–267.
- Anonymous, 1953: *Forskningsmaterial rörande C. P. Thunberg. Tsunberî kenkyû shiryô*, Tokyo: Science Council of Japan and Botanical Society of Japan, pp. i–xiv, 1–165. [Thunberg bibliography, pp. 145–165]
- Forbes, Vernon. S., 1986: [Introduction and notes.] in: C.P. Thunberg, *Travels at the Cape of Good Hope 1772–1775; based on the English edition, London 1793–1795*, Van Riebeeck Society for the Publication of South African

- Historical Documents, Second Series, No. 17, Cape Town, pp. i–xlviii, 1–366.
- Friese, Eberhard, 1991: "Einleitung," pp. vii–lv, in: Karl Peter Thunberg, *Reise durch einen Theil von Europa, Afrika und Asien hauptsächlich in Japan in den Jahren 1770 bis 1779*, vol. I, [Reprint] Heidelberg: Manutius Verlag.
- Hagen, H. 1863: *Bibliotheca entomologica*, vol. II, Leipzig: Engelmann, pp. i, 1–512.
- Holthuis, L. B., 1958: "G. D. Collin's Fauna Surinamensis," *West-Indische Gids*, 38, pp. 71–85.
- Juel, Hans Oscar, 1918: *Plantae Thunbergianae: ein Verzeichnis der von C.P. Thunberg in Südafrika, Indien und Japan gesammelten und der in seinen Schriften beschriebenen oder erwähnten Pflanzen, sowie von den Exemplaren derselben, die im Herbarium Thunbergianum in Upsala aufbewahrt sind*, Arbeiten utg. med understöd af Vilhelm Ekmans universitetsfond, 21, Upsala: Akademiska Bokhandeln & Leipzig: Otto Harrassowitz, pp. [i–iii], 1–462.
- Karsten, Mia C., 1939–1946: "Carl Peter Thunberg: an early investigator of Cape botany," *Journal of South African botany*, 5, pp. 1–27, pls. 1–5 (1939a); 5, pp. 87–104, pls. 8–10 (1939b); 5, pp. 105–155 (1939c); 12, pp. 127–163, pls. 4–7 (1946a); 12, pp. 165–190, pl. 8 (1946b).
- Krok, Th. O. B. N. 1925: *Bibliotheca Botanica Suecana ab antiquissimis temporibus ad finem anni MXMXVIII. Svensk botanisk litteratur från äldsta tider t.o.m. 1918*, Uppsala och Stockholm: Almqvist & Wiksell, pp. 705–716.
- Muller, S. & L. C. Rookmaaker, *in press*: "The South African insects described by Carl Peter Thunberg (1743–1828)," *Journal Namibia Wissenschaftliche Gesellschaft*, Windhoek.
- Rookmaaker, L. C., 1988: "The taxonomic importance of C.P. Thunberg's revision of South African mammals (1811)," *South African Journal of Science*, 84:3, pp. 159–161.
- Rookmaaker, L. C., 1989: *The Zoological Exploration of Southern Africa 1650–1790*, Rotterdam: A.A. Balkema, pp. i–xii, 1–368.
- Soulsby, B.H., 1933: *A Catalogue of the Works of Linnaeus (and Publications more immediately relating thereto) Preserved in the Libraries of the British Museum (Bloomsbury) and the Britihs Museum (Natural History) (South Kensington)*, London: British Museum, pp. i–xi, 1–246, 1–68.
- Thunberg, Carl Peter, 1790: "Utgifne Arbeten," pp. 219–222 in: *Svenska Archivum; Innehållande Handlingar uti Swea-Rikes historia*, utg. av [Carl Christopher Gjörwell], Bd. 1, Stockholm.

Publications

Carl Peter Thunberg

1767

1. *Dissertationem physiologicam de venis resorbentibus . . .*, praeside viro illustri atque nobilissimo D:no Doct. Carolo von Linne. [2 June 1767.] Upsaliae: Johan Edman, pp. [i–iv], 1–10. 4to.

Thunberg's thesis presented to C. Linnaeus (see Soulsby, 1933, pp. 146, no. 2355). Reprinted in the *Amoenitates Academicae* by Linnaeus (1785), see no. 94.

1770

2. *Dissertatio medica de Ischiade . . .*, præside D:no Doct. Jonas Sidrén. [28 June 1770.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–16. 4to.

Thunberg's second thesis, presented to Jonas Sidrén (1723–1799).

1773

3. "Händelse at blyhvitt (Cerussa) af förseende blifvit brukadt i mat, insänd från Goda Hoppets Udde," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 34, pp. 39–44.

German translation, no. 23 (1780).

1775

4. "Beskrifning på en ganska besynnerlig och obekant svamp, Hydnora africana, ifrån Goda Hoppets Udde i Africa, insänd," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 36, pp. 69–75, pl. II.

German translation, no. 35 (1781).

5. "Pneumora, et nytt genus ibland insecterne, upptäckt och beskrifvit," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 36, pp. 254–260.

Signed (p.260) 'Caput Bonae Spei, 3 Feb. 1775'. German translation, no. 36 (1781).

6. "Cycas caffra, nova palmae species descriptae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 2, pp. 283–288, pl. V.

7. "Utdrag Af Bref til Kongl. Archiatern, Präses i Kongl. Collegio Medico och Rid. Hr Abraham Bäck, ifrån Hr. Med. Doctorn Carl Peter Thunberg, dat. Cap d. 1 Febr. 1775," *Nya Lärda Tidningar, Andra Årgången, Eller Året 1775*, N:o 37, Stockholm, d. 14 Sept. 1775, Stockholm, Johan Georg Lange, pp. 292–293.

1776

8. "Rothmannia, en nytt örte-genus, funnet och beskrifvet," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 37, pp. 65–68, pl. II.

German translation, no. 53 (1782).

9. "Beskrifning på et nytt örte-genus, kalladt Rademachia, hvilket redan utaf Rumphius blifvit afritadt, och, fastan ofullkomligen, beskrifvit; men na efter sexual-methoden noga undersökt," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 37, pp. 250–255.

German translation, no. 54 (1782).

10. "Retzia Capensis, et nytt Ört-slag, funnit och beskrifvet," [*Lund*] *Physiographiska Sällskapets Handlingar*, Stockholm, 1 (1), pp. 55–56, pl. I fig. 2.

1777

11. "Anmärckningar vid Hydnora africana," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 38, pp. 144–146, pl. IV.

German translation, no. 55 (1782) and no. 124 (1787).

12. "Montinia och Papiria, tvänne nya Örtslag ifrån Goda Hopps Udden, beskrifne," [*Lund*] *Physiographiska Sällskapets Handlingar*, Stockholm, 1 (2), pp. 107–112.

13. "Beskrifning, på hvad Sätt, som Aloës Kåda uti Africa tilredes," [*Lund*] *Physiographiska Sällskapets Handlingar*, Stockholm, 1 (2), pp. 112–114.

1778

14. "Beskrifning på en Bezoar Equinum," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 39, pp. 27–29.

German translation, no. 67 (1783).

15. "Crassulae generis XXVIII. Novas Species in Capite Bonae Spei detectas & descriptas," *Nova Acta Physico-Medica Academiae Caesareae Leopoldino-Carolinae Naturae Curiosorum, exhibentia Ephemerides*, Norimbergae, 6, pp. 328–341.

Signed 'Berolino Onoldum, missae d. 20 Augusti 1777'.

1779

16. *Inträdes-tal om de Mynt-Sorter, som i äldre och sednare tider blifvit slagne och varit gångbare uti kejsaredömet Japan; hållet for Kongl. Vetenskaps Akademien, den 25 Aug. 1779*. Stockholm: Johan Georg Lange, pp. 1–32, pls. I–VIII. 8vo.

Dutch translation, no. 20 (1780); and German, no. 73 (1784). A French translation appeared as an appendix to the French edition of the *Travels* in 1796 (see no. 223). For a spurious second Dutch edition, see comment to no. 20. Facsimile Göteborg, 1984.

17. "Fabricia novum plantae genus e capite bonae spei detectum, et descriptum," pp. 23–32 in: Johann Christian Fabricius, *Reise nach Norwegen mit Bemerkungen aus der Naturhistorie und Oekonomie*. Hamburg: Carl Ernst Bohn.

18. "Et til sit slägte nytt och tilförene obekant gräs, kalladt Ehrharta," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 40, pp. 216–218, 1 pl.

German translation, no. 68 (1783).

19. "Sitodium incisum et macrocarpon, ususque fructuum qui exinde nascuntur, descripta," *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, 69 (2), pp. 462–484.

Communicated by Joseph Banks, read May 13, 1779.

1780

20. *Verhandeling over de Japansche natie, haare zeeden, gebruiken, en haare munten. Beschreven en bij een versaameld op eene reize naa Japan, door den wel edelen en hooggel. Heer Carl Pieter Thunberg. Uit het Sweedsch vertaald.* Amsterdam: J.H. Schneider, p. [i–iv], 1–44, pls. I–VII. 8vo.

Original (1779), see no. 16. Thunberg's paper occupies only pp. 1–34. The name of the translator was not recorded. There are references (eg. Agardh 1829, pp. 259) to a second Dutch publication of this treatise, in the *Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap der Kunsten en Wetenschappen*, vol. 3 (1787). That volume, however, contains a summary of the work combined with notes by other authors, in a paper by J.C.M. Radermacher, *Bijdraagen tot de beschrijving van Japan*, on pp. 203–236.

21. "Anmärkningar vid Canelen; gjorde på Ceylon," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 1, pp. 55–66.

German translation, no. 69 (1783) and no. 79 (1784); Dutch translation, no. 84 (1784) and 108 (1785).

22. "Beskrifning på Weigelia Japonica, en synnerlig och sällsynt ört ifrån Japan," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 1, pp. 137–142, pl. V.

German translation, no. 80 (1784).

23. "Von einem Vorfalle, da Bleyweis (Cerussa) ohne versehens in Speise gebracht worden," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 35, pp. 35–40.

Translation of no. 3 (1773).

24. "Descriptiones Mesembryanthemorum quorundam in Capitis Bonae Spei Africes interioribus regionibus anno MDCCLXXIV. detectorum," *Nova Acta Physico-Medica Academiae Caesareae Leopoldino-Carolinae Naturae Curiosorum*, Norimbergae, 8, Appendix, pp. 1–18.

Also with date on title-page of 1791.

25. "Kaempferus illustratus [I]," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 3, pp. 196–209.

26. "Cussonia, novum plantae genus, e Promontorio Bonae Spei Africes, descriptum," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 3, pp. 210–213, pls. XII, XIII.

French translation, no. 38 (1781).

27. "Ett kort utdrag af en Journal, hållen på en resa til och uti Keisaredömet Japan, gjord af Doctor Thunberg åren 1775 och 1776, skrifvet til Herr Joseph Banks, Præses uti Royal Society i London," *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, 70 (1), pp. 143–156.

Read Feb.10, 1780. English translation in same volume, no. 28; a French translation appeared as no. 31 (1781).

28. "Translation of a short extract from a Journal kept by C.P. Thunberg, M.D. during his Voyage to, and residence in, the Empire of Japan, in a letter to the President," *Philosophical Transactions of the Royal Society of London*, 70, Appendix, pp. i–viii.

Translation of Swedish paper, no. 27 (1780).

29. "Thermometrische waarnemingen, in Japan gedaan, in de jaaren 1775 en 1776," *Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem*, 19 (2/3), pp. 123–137.

30. *Dissertatio botanica de Gardenia*. [Petrus Djupedius, 16 December 1780.] Upsaliae, J. Edman, pp. 1–22, 2 pls.

Reprinted as no. 62 (1783); and in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 1–20, pls. I–II.

1781

31. "Journal d'un voyage au Japon, par le docteur Thunberg, adressé au président de la Société Royale de Londres, & tiré du tome 70 des Transactions philosophiques," *Journal encyclopedique ou universel*, Paris, 7 (1), pp. 111–119.

Translation of no. 27 (1780).

32. "Några varma bad uti Africa och Asien," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 2, pp. 78–87.

German translation, no. 81 (1784).

33. "Beskrifning på tvänne nya Insecter," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 2, pp. 168–171.

German translation, no. 82 (1784).

34. "Beskrifning på en ny silkes-mask ifrån Japan, Noctua serica kallad," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 2, pp. 240–243.

German translation, no. 83 (1784).

35. "Beschreibung eines ganz sonderbaren, noch zur Zeit unbekannten Schwamms, Hydnora africana, vom Vorgebürge der guten Hoffnung in Afrika," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 37, pp. 68–74, pl. II.

Translation of no. 4 (1775).

36. "Pneumora, eine neue Gattung von Insekten. Entdeckt und beschrieben," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 37, pp. 252–259, pl. VII figs. 1–3.

Translation of no. 5 (1775).

37. [Anmerkung, dass die Hydnora kein Schwamm ist.] *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 37, p. 352.

38. "Cussonia, nouveau genre de plante apporté du Cap de Bonne-Espérance, & décrit," *Observations sur la physique, sur l'histoire naturelle et sur les arts* [= *Journal de Physique*], Paris, 18 (Octobre 1781), pp. 304–306, pl. II figs. 1, 2.

Translation of no. 26 (1780).

39. "Aitonia capensis," [*Lund*] *Physiographiska Sällskapets Handlingar*, Stockholm, 1 (3), pp. 166–167, pl. III.

Dated 1780, appeared in 1781, see Juel, 1918, p. 25.

40. "Utdrag af sin Journal öfver Resan til Japan år 1775," *Upfostrings-Sällskapets Tidningar, för år 1781, N:o 98 Stockholm, d. 20 December 1781*, Stockholm, pp. 398–401.

41. "Slutet af Hr Prof. Thunbergs Rese-Journal til Japan," *Upfostrings-Sällskapets Tidningar, för år 1781, N:o 99 Stockholm, d. 24 December 1781*, Stockholm, pp. 405–409.

42. *Dissertatio botanica de Protea*. [Johannes Ericus Gevalin, 19 June 1781.] Upsaliae: J. Edman, pp. 1–62, pls. I–V.

Reprinted as no. 60 (1783); and in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 21–72 [no plates].

43. *Oxalis, quam dissertatione botanica*. [Herman Rudolph Hast, 7 July 1781.] Upsaliae: J. Edman, pp. 1–32, pl. I.

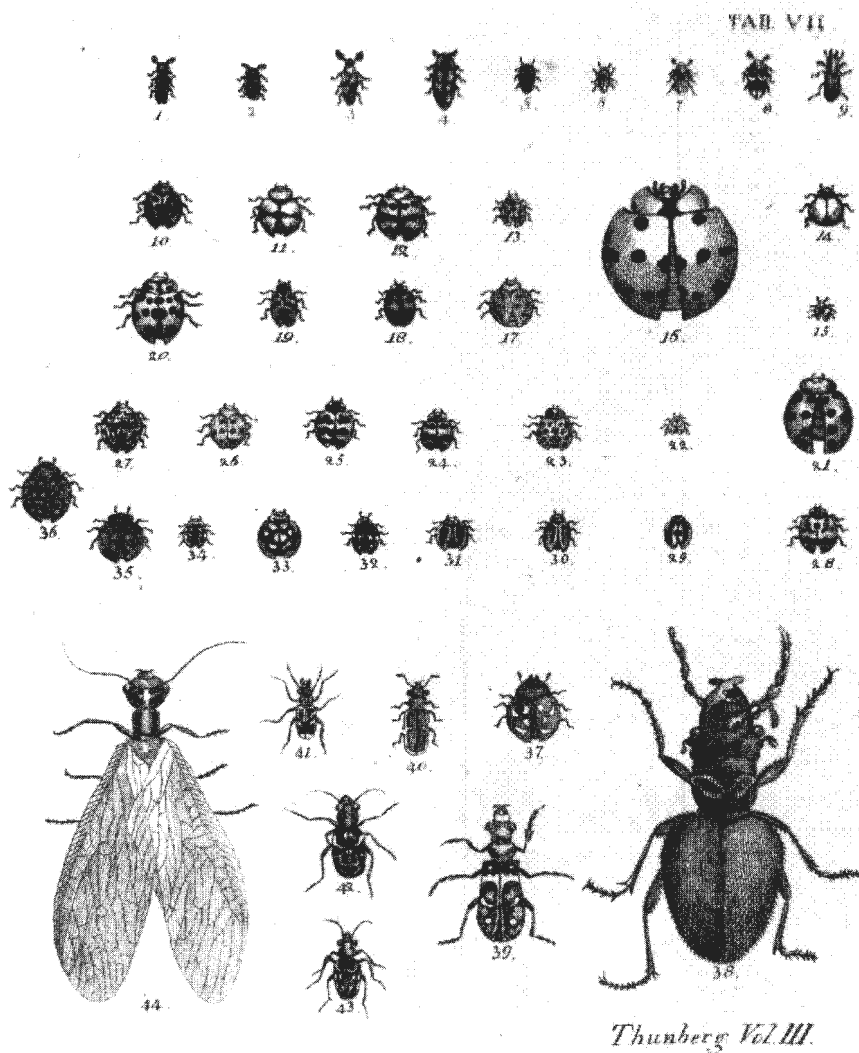
Reprinted as no. 61 (1783); and in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 73–100.

44. *Nova genera plantarum*, I. [Claudius Fr. Hornstedt, 24 November 1781.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i–iv], 1–28, 1 pl.

Reprinted as no. 63 (1783); and as 'Genera nova plantarum' in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 1–28, pl. I.

45. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, I. [Samuel Nicol. Casström, 15 December 1781.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–28, 1 pl [= figs. 1–44].

Reprinted as no. 64 (1783); and in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 124–149, pl. VII. Summary in no. 76 (1784).

Insects described in Dissertatio entomologica... (Caström 1781) (No 45), as reprinted in Persoon 1801 (No. 276).

1782

46. "Om Färg-örter, Utdrag utur min Oration wid Introduction som Extra-ordinarius Professor, hållen i Upsala, d. 11 April 1782," *Hushållnings Journal, För Junius, År 1782*, Stockholm, 1782, pp. 491–493.

47. "Botanisk beskrifning på tvänne species äkta muskot ifrån öen Banda," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 46–50, pl. I.

German translation, no. 106 (1785).

48. "Anmärkningar öfver föregående beskrifningar och rättelser, uti Historiae om Föglarne, efter begäran välment gjorde," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 118–120.

German translation, no. 99 (1785). It contains some remarks on the preceding paper on birds, authored by Phil. Picot, Bar. de Lapeirouse and translated into Swedish by Thunberg.

49. "Beskrifning på et nytt och vackert örte-genus, kalladt Fagraea ceilanica," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 132–134, pl. IV.

German translation, no. 100 (1785).

50. "Cajoputi oljans nytta och bruk i medicine," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 223–228.

German translation, no. 101 (1785).

51. "Nipa, et nytt genus ibland palmträden," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 231–235.

German translation, no. 102 (1785).

52. "Licuala, et nytt palm-slägte; beskrifvit," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 3, pp. 284–287.

German translation, no. 103 (1785).

53. "Rothmannia, neue Pflanzengattung. Gefunden und beschrieben," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 38, pp. 69–71, pl. II.

Translation of no. 8 (1776).

54. "Beschreibung einer neuen Gattung von Pflanzen Rademachia; schon von Rumph abgezeichnet und beschrieben aber unvollkommen. Jetzo nach der Sexualmethode genau untersucht," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 38, pp. 253–258.

Translation of no. 9 (1776).

55. "Bemerkungen über die Hydnora africana," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 39, pp. 131–132, pl. IV figs. 1–2.

Translation of no. 11 (1777).

56. "Beschrijving van twee nieuwe soorten van palmboomachtige gewassen, uit Japan en van de Kaap de Goede Hope; met eenige aanmerkingen omtrent

de bloemen van de varens en dergelyke planten,” *Verhandelingen Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen*, Haarlem, 20 (2), pp. 419–434.

Translated from Latin by M. Houttuyn.

57. *Iris, quam dissertatione botanica delineatam*. [Olaus Jacob. Ekman, 16 December 1782.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i–iv], 1–36, pls. I–II.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 101–134.

58. *Nova genera plantarum*, II. [Carolus Henr. Salberg, 10 July 1782.] Upsaliae: J. Edman, pp. 29–54, 1 pl.

Reprinted as ‘Genera nova plantarum’ in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 29–54, pl. II; and in no. 63 (1783).

59. *Nova genera plantarum*, III. [Johannes Gust. Lodin, 18 June 1782.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i–ii], 55–70, 1 pl.

Reprinted as ‘Genera nova plantarum’ in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 55–70, pl. III; and in no. 63 (1783).

1783

60. “De Protea,” *Acta Medicorum Suecicorum, seu sylloge observatt. et Casuum Rariorum in variis Medic. partibus, praesertim in historia naturali, praxi medica et chirurgia*, Upsaliae, 1, pp. 3–68.

Reprint of the thesis dated 1781 (no. 42).

61. “De Oxalide,” *Acta Medicorum Suecicorum, seu sylloge observatt. et Casuum Rariorum in variis Medic. partibus, praesertim in historia naturali, praxi medica et chirurgia*, Upsaliae, 1, pp. 69–104, pls. VI–VII.

Reprint of the thesis dated 1781 (no. 43).

62. “De Gardenia,” *Acta Medicorum Suecicorum, seu sylloge observatt. et Casuum Rariorum in variis Medic. partibus, praesertim in historia naturali, praxi medica et chirurgia*, Upsaliae, 1, pp. 131–152, pls. XI, XII.

Reprint of the thesis dated 1780 (no. 30).

63. “Nova plantarum genera,” *Acta Medicorum Suecicorum, seu sylloge observatt. et Casuum Rariorum in variis Medic. partibus, praesertim in historia naturali, praxi medica et chirurgia*, Upsaliae: 1, pp. 205–258, pl. XVII.

Reprint of nos. 44 (1781), 58 (1782) and 59 (1782).

64. “Nova insectorum species,” *Acta Medicorum Suecicorum, seu sylloge observatt. et Casuum Rariorum in variis Medic. partibus, praesertim in historia naturali, praxi medica et chirurgia*, Upsaliae: 1, pp. 259–288.

Reprint of the thesis dated 1781 (no. 45).

65. “Beskrifning på ett nytt Japanskt Ört-genus, kalladt Houtuynia cordata,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 4, pp. 149–152, pl. V.

German translation, no. 104 (1785).

66. "Ytterligare anmärkningar om Asterier," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar, Stockholm*, 4, pp. 244–246.

German translation, no. 105 (1785).

67. "Beschreibung eines Pferdebezoar," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik, Leipzig*, 40, pp. 25–27.

Translation of no. 14 (1778).

68. "Eine neue bisher unbekannte Gattung Gras, Ehrharta. Beschrieben," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik, Leipzig*, 41, pp. 192–193, pl. VIII.

Translation of no. 18 (1779).

69. "Anmerkungen über den Zimmet, auf Ceylon gemacht," *Die neuesten Entdeckungen in der Chemie*, gesammelt von D. Lorenz Crell, Leipzig, 8, pp. 137–144.

Translation of no. 21 (1780).

70. "Descriptio generis Dilatris dicti/Beschreibung des Pflanzengeschlechtes Dilatris," *Schriften der Berlinische Gesellschaft naturforschender Freunde, Berlin*, 4, pp. 42–54.

Published both in Latin and German in two columns, the translation by Hofrath Gleditsch according to register p. xiii.

71. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, II. [Johannes M. Ekelund, 23 April 1783.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 29–52, pl. II (figs. 45–63).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 150–172, pl. VIII.

72. *Ixia, quam dissertatione botanica delineatam*. [Johannes Dan. Rung, 21 June 1783.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 1–24, 2 pls.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 135–156.

1784

73. *Abhandlung von den Münzsorten, welche in altern und neuern Zeiten im Kaiserthum Japan geschlagen worden und gangbar gewesen sind*. Stendahl: Franzen und Grosse, pp. [i–xvi], 1–47, pls. I–VIII. 8vo.

Translation of no. 16 (1779); most probably translated by Johan Arnold Stützer, not Johan Theodor Pyl.

74. *Flora Iaponica sistens plantas insularum Iaponicarum secundum Systema sexuale emendatum redactas ad XX classes, ordines, genera et species cum differentiis specificis, synonymis paucis, descriptionibus concinnis et XXXIX iconibus adiectis*.

Lipsiae: in Bibliopolio I.G. Mulleriano, pp. i–lii, 1–418, [i], pls. I–XXXIX. 8vo.

There were facsimile editions in Tokyo 1933, New York 1975 and Tokyo 1976.

75. *Tal, om Japanska Nationen, hållet for Kongl. Vetensk. Akademien, vid Praesidii nedläggande, den 3 Novemb 1784.* Stockholm: Johan Georg Lange, pp. 1–48. 8vo.

German translations, nos. 95–97 (1785) and no. 219 (1795).

76. “Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens, cuius partem primam,” *Commentarii de Rebus Scientia naturali et medicina gentis*, Lipsiae, 26, pp. 483–494.

Summary of no. 45 (1783).

77. “Beskrifning på ön Ceilons Mineralier och ädla stenar,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 5, pp. 70–81.

German translation, no. 114 (1786).

78. “Anmärkningar om någre foglar af Loxiae slägte på Goda Hopps Udden,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 5, pp. 286–289.

German translation, no. 115 (1786).

79. “Anmerkungen über den Zimmt, zu Ceylon gemacht,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 1, pp. 53–63.

Translation of no. 21 (1780).

80. “Weigelia japonica, ein sonderbares und seltenes Gewächs von Japan, beschrieben,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 1, pp. 129–133, pl. V.

Translation of no. 22 (1780).

81. “Eine warme Bäder in Africa und Asien,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 2, pp. 80–88.

Translation of no. 32 (1781).

82. “Zwey neue Insecten,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 2, pp. 170–172.

Translation of no. 33 (1781).

83. “Beschreibung einer neuen Seidenraupe aus Japan, Noctua Serica,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 2, pp. 239–242, pl. III fig.4.

Translation of no. 34 (1781).

84. "Aanmerkingen over de Canneel op Ceylon," *Nieuwe genees- natuur- en huishoudkundige jaarboeken*, Dordrecht/ Amsterdam, 5 (1), pp. 173–181.

Translation of no. 21 (1780).

85. "Novae insectorum species descripta," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 4, pp. 1–28.

86. "Curculio zamiae, nova et singularis insecti species e Capite Bonae Spei, descripta," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 4, pp. 29–30, pl. I.

87. "Kaempferus illustratus, seu explicatio plantarum Japonicarum quas in Amoenitat. Exotic. Fasciculo quinto recenset Doct. Kaempfer, sectio secunda," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 4, pp. 31–40.

88. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, III. [David Lundahl, 25 May 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 53–68 + 1 p. corrigenda, 1 pl. (figs. 64–81).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 173–188, pl. IX.

89. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, IV. [Carolus P. Engström, 26 May 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 69–84, 1 pl. (figs. 82–91).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 189–204, pl. X.

90. *Gladiolus, quem dissertatione botanica*. [Christen Aejmelaëus, 12 June 1784, printed 28 May 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. 1–26, pls. I–II.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 157–180.

91. *Nova genera plantarum*, IV. [Petrus Ulr. Berg, 3 June 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i], 71–82, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 71–82, pl. IV.

92. *Nova genera plantarum*, V. [Carolus Fr. Blumenberg, 15 June 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i], 83–96, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 83–98, pl. V.

93. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, I. [Johannes Borgström, 11 December 1784.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–vi], 1–24, pl. I (figs. 1–25).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 13–36, pl. III.

1785

94. "Venæ resorbentes," pp. 131–142 in Carolus a Linné, *Amoenitates Academicæ seu Dissertationes variae physicae, medicae botanicae antehæ seorsim editæ, nunc collectæ et auctæ cum tabulis æneis*, curante Jo. Christiano Daniele Schrebero, vol. 9. Erlangæ: Jo. Jacobi Palm.

Reprint of Thunberg's first work (no. 1) edited by J.C.D. von Schreber (1739–1810).

95. "Neueste und authentische Nachrichten von der Japanischen Nation," *Historische Portefeuille. Zur Kenntniss der gegenwärtigen und vergangenen Zeit*, Wien/Breslau/Leipzig/Berlin/Hamburg, no.8, pp. 178–201.

Translation of no. 75 (1784), by Carolus Stridsberg; continued in nos. 96 and 97.

96. "Fortsetzung der Nachrichten von Japan," *Historische Portefeuille. Zur Kenntniss der gegenwärtigen und vergangenen Zeit*, Wien/Breslau/ Leipzig/Berlin/Hamburg, no. 9, pp. 291–304.

Continued from no. 95.

97. "Beschluss der neuesten Nachrichten von Japan," *Historische Portefeuille. Zur Kenntniss der gegenwärtigen und vergangenen Zeit*, Wien/Breslau/Leipzig-/Berlin/Hamburg, no. 10, pp. 448–466.

Continued from nos. 95 and 96.

98. "Botanische Beschreibung zweier Arten ächter Muscaten von der Insel Banda," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 42–46, pl. I.

Translation of no. 47 (1782).

99. "Anmerkungen über vorhergehenden Aufsatz, auf Begehren, wohlmeinend verfasst," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 111–113.

Translation of 48 (1782).

100. "Beschreibung eines neuen schönen Pflanzengeschlechtes Fagraea ceilanica," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 125–127, pl. IV.

Translation of no. 49 (1782).

101. "Nutzen und Gebrauch des Cajopotöls in der Medicin," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 216–220.

Translation of no. 50 (1782).

102. "Nipa, eine neue Gattung Palmen," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 224–227.

Translation of no. 51 (1782).

103. "Licuala, eine neue Palmengattung," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 3, pp. 275–278.

Translation of no. 52 (1782).

104. "Beschreibung einer neuen japonischen Pflanzengattung Houtuynia," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 4, pp. 145–148, pl. V.

Translation of no. 65 (1783).

105. "Fernere Anmerkungen über die Seesterne," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 4, pp. 236–238.

Translation of no. 66 (1783).

106. "Botanische Beschreibung zweyer Arten ächter Muskaten von der Insel Banda," *Magazin für das neueste aus der Physik und Naturgeschichte, herausgegeben von dem Legationsrath Lichtenberg zu Gotha*, 3 (2), pp. 63–67.

Translation of no. 47 (1782).

107. "Bref ifrån Hr Professor C.P. Thunberg, til Kongl. Bibliothecarien C.C. Gjörwell; dat. Upsala, d. 6 Sept. 1785," *Upfostrings-Sälskapets Tidningar, Året 1785*, Stockholm, 1785 (no. 73, dated 26 September 1785), pp. 577–578.

108. "Aanmerkingen over de kaneel, op Ceylon," *Verhandeligen uitgegeeven door het Zeeuwisch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen*, Middelburg, 12, pp. 296–312.

Translation of no. 21 (1780). A footnote to the title states that the article was translated and annotated by M. Houttuyn.

109. *Dissertatio botanico-medica de Aloe*. [Andreas Hesselius, 1 June 1785.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i], 1–14.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 181–194.

110. *Dissertatio medica de medicina Africanorum*. [Petrus Ulr. Berg, 4 June 1785.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i], 1–8.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 269–276; and as no. 195 (1793).

111. *Dissertatio botanica de Erica*. [Jacobus Bernhardus Struve, 16 June 1785.] Upsaliae: J. Edman, pp. [i–ii], 1–62, pls. I–IV.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 195–201; and as no. 201 (1793). There was a second edition in 1800 (no. 274).

1786

112. "Anmärkningar och beskrifning på Albucae örte slägte," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 7, pp. 57–59, pl. II fig. 1.

German translation, no. 122 (1787).

113. "Anmärkningar vid de växter, som kallas Orchides," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 7, pp. 254–262.

German translation, no. 123 (1787).

114. “Beschreibung der Mineralien und Edelgesteine der Insel Ceylon,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 5, pp. 68–79.

Translation of no. 77 (1784).

115. “Bemerkungen über einige Vogel vom Vorgebürge der guten Hoffnung, zur Gattung der Kernbeisser (Loxia) gehörig,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 5, pp. 287–290.

Translation of no. 78 (1784).

116. “Ueber die Ausbereitung der Medusenaupts und anderer Thiere,” *Magazin für das neueste aus der Physik und Naturgeschichte, herausgegeben von dem Legationsrath Lichtenberg zu Gotha*, 3 (4), pp. 85–87.

117. “Beskrifning på Syngnathus tetragounus, en obekant fisk ifrån Java,” *[Lund] Physiographiska Sällskapetets Handlingar*, Stockholm, 1 (4), pp. 301–303.

118. “Beskrifning på et nytt slägte uti Ört-riket, kalladt Falckia,” *[Lund] Physiographiska Sällskapetets Handlingar*, Stockholm, 1 (4), pp. 303–304, pl. I fig. 3.

119. *Ficus genus, dissertatione botanica*. [Elias Gedner, 21 December 1786.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. 1–16, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 262–276.

1787

120. “Beskrifning på några sällsynte och okände ödlor,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 8, pp. 123–128, pl. IV.

German translation, no. 135 (1788).

121. “Beskrifning på Trenne Sköld-paddor,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 8, pp. 178–180, pl. VII.

German translation, no. 136 (1788).

122. “Anmerkungen und Beschreibung der Pflanzengattung Albuca,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 7, pp. 55–57, pl. II fig. 1.

Translation of no. 112 (1786).

123. “Anmerkungen über die Gewächse die man Orchides nennt,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 7, pp. 225–232.

Translation of no. 113 (1786).

124. "Bemerkungen über die Hydnora africana," *Magazin für das neueste aus der Physik und Naturgeschichte, herausgegeben von dem Legationsrath Lichtenberg zu Gotha*, 2 (1), pp. 95–96.

Translation of no. 11 (1777).

125. "Program, hvarmedelst Hr Doct. Peter Afzelii Tilträde til Medic. Adjuncturen i Upsala kungjordes, upsatt af Hr Carl Pet. Thunberg, Medic. och Botan. Professor i Upsala och Rid. af Kgl. Wasa-Orden, såsom Medic. Facultetens Decanus, d. 4 Mart 1787," *Upfostrings-Salskapets Almänna Tidningar*, Året 1787, Stockholm, 2 (no. 17, dated 11 June 1787), pp. 141–143.

126. Caroli Ludovici Willdenow, *Flora Berolinensis prodromus secundum Systema Linneanum, ab illustr. viro ac Eq. C.P. Thunbergio emendatum conscriptus*. Berolini: Wilhelmi Viewegii, pp. i–xvi, 1–439, [i], pls. I–VII.

127. *Dissertatio botanica de Moraea*. [Zacharias Colliander, 8 December 1787.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 1–20, pls. I–II.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 277–297.

128. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, I. [Fridericus Wilhelm. Radloff, 14 April 1787.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–16.

129. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, II. [Laur. Magn. Holmer, 14 April 1787.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. 17–32.

130. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, III. [And. Gust. Ekeberg, 21 June 1787.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 33–42.

131. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, V. [Olavus Galen, 5 December 1787.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i], 59–68.

132. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, IV. [Petrus à Bjerken, 19 December 1787.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 43–58, 1 pl.

1788

133. *Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770–1779. Första delen, innehållande resan til södra Europa och Goda Hoppets Udde i Africa, åren 1770, 1771, 1772, 1773*. Upsala: Joh. Edman. Volume I, pp. [i–xxiv], 1–390. 8vo.

Volume II appeared in 1789 (no. 143), volume III in 1791 (no. 160), volume IV in 1793 (no. 188). There were translations into German (see nos. 170, 204 and no. 171), French (see nos. 205 and 223) and English (see nos 189, 218).

134. "Bref, ifrån Hr Carl Pet. Thunberg, Med. och Botan. Professor i Upsala, samt Rid. af Kgl. Wasa-Orden, til Utgifvaren af desse Tidningar, rörande: Hr Doct. Olof Swarz's Resa i America; dat. Upsala, d. 25 Jan. 1788," *Almänna Tidningar*, Stockholm, 1 (no. 14, dated 1 February 1788), pp. 105–110.

135. "Von einigen seltnen und unbekannten Eydexen," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 8 (1), pp. 115–119, pl. IV.

Translation of no. 120 (1787).

136. "Beschreibung dreyer Schildkröten," *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 8 (2), pp. 171–173, pl. VII.

Translation of no. 121 (1787).

137. *De Restio, quem dissertatione botanica*. [Petrus Lundmark, 17 May 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–22, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 298–316; and as no. 157 (1790).

138. *Arbor toxicaria macassariensis*. [Christen Aejmelaesus, 21 May 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i], 1–11.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 259–268; and as no. 156 (1790).

139. *De Moxae atque Ignis in medicina rationali usu*. [Johannes Gustavus Hallman, 24 May 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–15, [i–iv].

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 231–251.

140. *De Myristica*. [Fridericus Vilhelm Radloff, 28 May 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–10.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 317–324.

141. *Dissertatio medica inauguralis de Caryophyllis aromaticis*. [Herman Rud. Hast, 12 June 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i], 1–8.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 325–332.

142. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, VI. [Carolus Gustavus Schalen, 17 May 1788.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 69–84, 1 pl.

1789

143. *Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770–1779. Andra delen, innehållande tvänne långa resor inåt södra Africas hörn, och sedan til ön Java, åren 1773, 1774, 1775*. Upsala: Joh. Edman. Volume II, pp. [i–xxxii], 1–384, 3 plates. 8vo.

Volume I appeared in 1788 (no. 133), volume III in 1791 (no. 160), volume IV in 1793 (no. 188).

144. *Periculum entomologicum quo characteres generum insectorum*. [Samuel Törner, 10 June 1789.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–16.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 249–263.

145. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, V. [Johannes Olai Noraeus, 13 June 1789.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 85–106, pl. V (figs. 93–112).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 205–225, pl. XI.

146. *Specimen ichthyologicum de Muraena et Ophichtho*. [Jonas Nicol. Ahl, 27 June 1789.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. 1–14, 2 pls.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 1–12, pls. I–II.

147. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, VII. [Johannes Branzell, 7 March 1789.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–iv], 85–94.

148. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, VIII. [Carolus Enricus Radermine, 13 June 1789.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–iv], 95–106, [i].

1790

149. “Beskrifning på Wildenowia, et synnerligt och nytt Gräs-slag,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 11, pp. 26–32, pl. II.

German translation, no. 174 (1792).

150. “Beskrifning på tvänne Fiskar ifrån Japan,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 11, pp. 106–110, pl. III.

German translation, no. 175 (1792).

151. “Wahlbomia indica,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 11, pp. 215–217, pl. IX.

German translation, no. 176 (1792).

152. “Utgifne arbeten,” pp. 219–222 in: *Svenska Archivum, innehållande Handlingar uti Swea-Rikes Historia*, utg. av [Carl Christopher Gjörwell], Bd. 1, Stockholm.

153. “Donationer af Naturalie-Samlingar gjorde til Kongl. Akademien i Upsala,” pp. 273–275 in: *Svenska Archivum, innehållande Handlingar uti Swea-Rikes Historia*, utg. av [Carl Christopher Gjörwell], Bd 1, Stockholm.

154. “Reglor, hörande til Professorens och R. Hr. C.P. Thunbergs donation af sine naturalie-samlingar,” pp. 275–278 in: *Svenska Archivum, innehållande Handlingar uti Swea-Rikes Historia*, utg. av [Carl Christopher Gjörwell], Bd. 1, Stockholm.

155. *Observationes medico-practicae circa remedia nonnulla indigena*. [Laurentius Magnus Holmer, 17 April 1790.] Upsaliae: J. Edman, pp. 1–7.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 277–281.

156. “Arbor toxicaria macassariensis,” pp. 23–34 in: P. Usteri, *Delectus opusculorum botanicorum*, fasc. I.

Reprint of no. 138 (1788). [Not seen.]

157. “Restio, quam dissertatione botanica,” pp. 35–38 in: P. Usteri, *Delectus opusculorum botanicorum*, fasc. I, pp. 35–38, pl. II.

Reprint of no. 137 (1788). [Not seen.]

1791

158. *Åminnelse-tal öfver Kongl. Vetenskaps Academiens framl. ledamot assessoren och provincial medicus i Halland samt medicinus doctoren m.m. Hogadle Herr Lars Montin, hållet för Kongl. Vetenskaps Akademien den 2 Junii 1790.* Stockholm, Anders Zetterberg, pp. [i], 1–16.

Second edition appeared in 1829, no. 584.

159. *Characteres generum insectorum variis cum adnotationibus*, denuo edidit Frid. Alb. Ant. Meyer. Gottingae: apud Ioh. Chr. Dieterich, pp. 1–48. 16mo.

160. *Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770–1779. Tredje delen, innehållande resan til och uti kejsardömet, åren 1775 och 1776.* Upsala: Joh. Edman. Volume III, pp. [i–xiv], 1–286, 289–389, 400–414. 8vo.

Volume I in 1788 (no. 133), volume II in 1789 (no. 143), volume IV in 1793 (no. 188).

161. “Tvänne Utländska fiskar,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 12, pp. 190–192, pl. VI.

162. “The botanical history of the genus *Dillenia*, with an addition of several nondescript species,” *Transactions of the Linnean Society*, London, 1, pp. 198–201, pls. XVIII–XX.

163. *Dissertatio entomologica novas insectorum species sistens*, VI. [Andreas Johannes Lagus, 28 May 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–iv], 107–130, pl. VI (with 20 figs.)

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 226–248, pl. XII.

164. *Flora Strengnesensis*. [Carolus Axelius Carlson, 7 December 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i], 1–62.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 197–203.

165. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, II. [Petrus Ericus Becklin, 10 December 1791.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–x], 31–46, pl. II (with 18 figs.).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 37–59, pl. V.

166. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, IX. [Johannes Martinus Ekelund, 30 March 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i], 133–140, [i–ii].

167. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, X. [Haraldus Kugelberg, 23 November 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 141–164.

168. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix I*. [Jonas Lundelius, 9 February 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 111–121.

169. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix II*. [Hans Yman, (20) April 1791.] Upsaliae: Johan. Edman, pp. [i–ii], 123–130.

1792

170. *Reise durch einen Theil von Europa, Afrika und Asien, hauptsächlich in Japan, in den Jahren 1770 bis 1779*. Berlin: Haude und Spener. Volume I part 1, pp. [i–xx], 1–292. Volume I part 2, pp. [i–xviii], 1–266, pls. I–V.

Volume II appeared in 1794, see no. 204. It was translated by Christian Heinrich Groskurd (1747–1806) from the Swedish book, no. 133 (1788) and 143 (1789). Reprint Heidelberg 1991.

171. *Reisen in Afrika und Asien, vorzüglich in Japan, während der Jahre 1772 bis 1779 auszugsweise übersetzt von Kurt Sprengel und mit Anmerkungen begleitet von Johann Reinhold Forster*. Berlin: Voss, pp. i–viii, 1–230. [in *Magazin von merkwürdigen neuen Reisebeschreibungen*, vol.7].

An abridged translation by Kurt Polycarp Joachim Sprengel (1776–1833) from the Swedish book, nos. 133 (1788) and 143 (1789). J.R. Forster contributed several footnotes. It seems that the translation of the fourth volume of the Swedish original (no. 188, 1793) was added to the book in 1794, as pp. 231–293 (see Friese 1991, p. xlv).

172. “Tvänne Japanske fiskar,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 13, pp. 29–32, pl. I.

173. “Åtskillige förut okände fiskar af Abbor-slägtet,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 13, pp. 141–143, pl. V.

174. “Beschreibung der Wildenowia, einer sonderbaren neuen Grasart,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 11, pp. 24–30, pl. II.

Translation of 149 (1790).

175. “Zwey ausländischen Fische, beschrieben,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 11, pp. 175–177, pl. VI.

Translation of 150 (1790).

176. “Wahlbomia indica, beschrieben,” *Der Königl. Schwedischen Akademie der Wissenschaften, Neue Abhandlungen, aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanik*, Leipzig, 11, pp. 203–204, pl. IX.

Translation of 151 (1790).

177. “Descriptiones insectorum Suecicorum,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 5, pp. 85–119.

178. “Batschia, novum plantae genus,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 5, pp. 120–123, 1 pl.

179. “Observationes in linguam japonicam,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 5, pp. 258–273.

Reprinted Stockholm 1990.

180. "Beskrivelse över en ny og tilforn ubekjendt plante-slægt Dahlia crinitia, kaldet," *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet*, Kjøbenhavn, 2 (1), pp. 133–136, pl. IV figs. 1, 2 c, d, e, f.

181. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, III. [Jac. Åkerman, 9 May 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 47–52, pl. III.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 60–65.

182. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, IV. [Carolus Fredericus Sebaldt, 23 May 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 53–62, pl. IV (with 13 figs.).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 66–75, pl. VI.

183. *Genera nova plantarum*, VI. [Gabriel Tobias Ström, 26 May 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 97–104.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 99–106.

184. *Genera nova plantarum*, VII. [Eric. Carol. Trafvenfeldt, 2 June 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 105–114.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 107–116.

185. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XI. [Johannis Petrus Sjöberg, 11 June 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 165–174.

186. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XII. [Carolus Alexander Lindblad, 8 December 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 93–102.

187. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XIII. [Nicolaus Ferelius, 20 December 1792.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 103–110.

1793

188. *Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770–1779. Fjerde delen, innehållende resan uti Kejsaradömet Japan, på Java och Ceilon samt hemresan.* Upsala: Joh. Edman, pp. [i–xxxvi], 1–285, 288–342. 8vo.

Volume I appeared in 1788 (no. 133), volume II in 1789 (no. 143), volume III in 1791 (no. 160).

189. *Travels in Europe, Africa and Asia, performed between the years 1770 and 1779.* London: W. Richardson and J. Egerton. Volume I, pp. i–xii, 1–317, i–xvi, 2 pls.; volume II, pp. i–xiv, [i–ii], 1–316, [i–xv], 4 pls.; volume III, pp. i–xiv, [i–ii], 1–285, i–xv.

Volume IV appeared in 1795 (no. 218). The translation was made by Charles Rivington Hopson (Forbes 1986, p. xxxv) from the Swedish book (nos. 133, 143 and 160). There were reimpressions published by F. & C. Rivington of London. Volumes I–III (2nd impression) in 1795, volume III (3rd impression) in 1795, and volumes II–IV (3rd and 2nd impressions) in 1796, see Forbes, 1986, p. xxiii.

190. "Beskrifning på 2:ne nya fiskar af Abborr-släktet ifrån Japan," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 14, pp. 55–56.

191. "Teckning och beskrifning på en stor Ostronsort ifrån Japan," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 14, pp. 140–142, pl. VI.

192. "Beskrifning på nya Fisk-arter utaf Abbor-släktet ifrån Japan," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 14, pp. 198–200, pl. VII.

193. "Sidsta Försättningen af Beskrifningen på nya Fiskarter utaf Abbor-släktet ifrån Japan," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 14, pp. 296–298, 1 pl.

194. "Afhandling og beskrivelse over nogle tilførn ukiendte Arter af Rohria, insendt," *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet*, Kiøbenhavn, 3 (1), pp. 97–109, pls. VI–XIII.

195. "Dissertatio de medicina Africanorum; Upsaliae: 1785," pp. 191–198 in: *Thesaurus materiae medicae et artis pharmaceuticae, quem collegit atque edidit Ioann. Christ. Traugott Schlegel*. Lipsiae: E.B. Schwickerti, vol. I, pp. i–viii, 1–444.

Reprint of no. 110 (1785).

196. *Dissertatio medica de Benzoe*. [Jonas Nicol. Ahl, 22 May 1793.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–8.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 333–337.

197. *Dissertatio medica de cortice angusturae*. [Carolus Fr. Blumenberg, 29 May 1793.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 1–7.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 252–258.

198. *Dissertatio botanica de Acere*. [Johannes Laur. Aschan, 11 October 1793.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 1–12.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 338–351.

199. *Dissertatio academica de Scientia Botanica utili atque jucunda*. [Johannes Jacobus Hedrén, 20 December 1793.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. 1–10.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 128–136.

200. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XIV. [Nicolaus Mathesius, 21 December 1793.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 111–120.

201. "Dissertatio botanica de Erica," pp. 3–78 in: P. Usteri, *Delectus opusculorum botanicorum*, fasc. II, Strassbourg. [No plates]

Reprint of no. 111 (1785). Not seen.

1794

202. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part I, pp. [i–iii], pls. I–X. Folio.

There is a second edition of the first part published in 1798, see no. 245. Part II was published in 1800 (no. 265), part III in 1801 (no. 277), part IV in 1802 (no. 283), part V in 1805 (no. 311). Facsimile Tokyo 1934.

203. *Prodromus Plantarum Capensium, quas, in Promontorio Bonae Spei Africes, annis 1772–1775, collegit.* Pars prior. Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–xii], 1–84, 3 pls.

The second part appeared in 1800, no. 266.

204. *Reise durch einen Theil von Europa, Afrika und Asien, hauptsächlich in Japan, in den Jahren 1770 bis 1779.* Berlin: Haude und Spener. Volume II part 1, pp. [i–xvi], i–xii, 1–242. Volume II part 2, pp. [i–xii], 1–264, pls. I–IV.

Volume I appeared in 1792 (no. 170). A translation of nos. 160 (1791) and 188 (1793). Reprint Heidelberg 1991.

205. *Voyage en Afrique et en Asie, principalement au Japon, pendant les années 1770–1779, servant de suite au voyage de Sparrman.* Paris: Fuchs, pp. i–xii, 1–532. 8vo.

A French translation of the first three volumes of the 'Resa' (nos. 133, 143 and 160).

206. "Beskrifning på Örtelagtet Cyanella," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 15, pp. 194–197, pl. VII.

207. "Botanical observations on the Flora Japonica," *Transactions of the Linnean Society*, London, 2, pp. 326–342.

208. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, V. [Isaacus Haij, 10 May 1794.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–ii], 63–72.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 76–85.

209. *Dissertatio botanica de Hermannia.* [Claudius Abrahamus Dandenelle, 4 June 1794.] Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–iv], 3–19, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 352–369.

210. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, VI. [Samuel Kinmanson, 3 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i], 73–82, [i–ii], 1 pl.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 86–94.

211. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, VIII. [Jonas Kullberg, 13 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i–ii], 99–104.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 109–114.

212. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, VII. [Gustavus Magnus Wenner, 22 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i–ii], 83–98, 1 pl. (with 14 figs.).

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 95–108, pl. IV.

213. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XV. [Magnus Hedrén, 16 April 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i], 121–130.

214. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XVI. [Sven Alguren, 19 June 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i–ii], 132–139.

215. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XVII. [Gabriel Sandsten, 10 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i–ii], 140–153.

216. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XVIII. [Carolus Zetterström, 17 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. 155–162.

217. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, Appendix III. [Petrus J. Aspelin, 18 December 1794.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i], 131–144.

1795

218. *Travels in Europe, Africa and Asia, performed between the years 1770 and 1779*. London: F. & C. Rivington. Volume IV, pp. i–xvi, 1–316, [i–xv].

Volumes I–III appeared in 1793 (no. 189). Translated from the Swedish (no. 160 and 188).

219. *Über die Japanische Nation*. Aus dem Schwedischen übersetzt von D.C.G. Gröning. Leipzig: Heinrich Gräff, pp. 1–56.

Translation of no. 75 (1784).

220. “Descriptio Caenopteridis,” *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 9, pp. 157–162, pls. D,E,F,G.

Reprinted in Anonymous, 1953, pp. 72–76.

221. *Dissertatio entomologica sistens insecta Suecica*, IX. [Steno Edvardus Westman, 20 May 1795.] Upsaliae: Joh. Fred. Edman, pp. [i–iii], 105–114.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 115–123.

222. *Dissertatio de nautarum valetudine tuenda*. [Olaus Acrel, 23 December 1795.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 1–21.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 282–300.

1796

223. *Voyages au Japon, par le Cap de Bonne Esperance, les îles de la Sonde, &c. Traduits, rédigés et augmentés de notes considérables sur la religion, le gouvernement, le commerce, l'industrie et les langues de ces différentes contrées, particulièrement sur le Javan et le Malai, par L. Langlès; et revus, quant à la partie d'histoire naturelle, par J.B. Lamarck*. Paris: Benoît Dandré, Garnery, Oubr. Volume I, pp. [i], i–lxiv, 1–418, frontispiece and 1 pl.; volume II, pp. i–x, 1–430, pls. I–IV; volume III, pp. i–viii, 1–445, pls. I–IV; volume IV, pp. i–xii, 1–420, pls. I–VIII and 1–8. 8vo.

Translation from the Swedish (nos. 133, 143, 160 and 188) by Louis Mathieu Langlès (1763–1824). Some notes were added by Jean Baptiste de Lamarck (1744–1829). In volume IV, Langlès printed as an appendix (pp. 359–386 with 8 plates) Thunberg's lecture on Japanese coins (no. 16, 1779) entitled: “Traité des monnoies, poids et mesures.” Langlès' translation also appeared separately (no. 224). There are two series of eight plates at the end of this volume.

224. *Traité des monnoies, poids et mesures du Japon*. [No place, no date], pp. 1–20, 8 pls. 4to.

Not seen. This booklet is recorded in the catalogue of the Bibliothèque Nationale, Paris. It was a separate print of this translation, which first appeared as an appendix to the *Voyages* (see note to no. 223).

225. "Observationes botanicæ in Floram Japonicam," *Annalen der Botanik* (Paulus Usteri), Leipzig, 18, pp. 89–105.

226. "Connarus decumbens, descriptus," *Archiv für die Botanik* (J.J. Römer), Leipzig, 1 (1), pp. 1–2, pl. I.

227. "Gift-Trädet på Goda Hopps Udden, Toxicodendrum kalladt och beskrifvit," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 17, pp. 188–191, 1 pl.

228. *Dissertatio medico-pharmaceutica, observationes quasdam in pharmacopoeam suecicam exhibens*, I. [Ericus Steno Bogman, 30 June 1796.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 1–27.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 301–326.

229. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XIX. [Sveno Ericus Albom, 10 June 1796.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–iv], 165–172.

230. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XX. [Carolus Nordblad, 10 June 1796.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 173–186.

231. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, Appendix IV. [Petrus Sundberg, 23 November 1796.] Upsaliae: Joh.Fr. Edman, pp. [i–ii], 145–150.

1797

232. "Cordyle et särskildt Insect-slägte beskrifvit," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 18, pp. 44–49, pl. IV.

233. "Några nya Natt-Fjärilar af Bladrullare-slägtet," *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 18, pp. 165–171, pl. VIII.

234. *Dissertatio inauguralis medica de Oleo Cajuputi*, I. [Johannes Gustavus Söderstedt, 19 April 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–iii], 1–8.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 211–219.

235. *Dissertatio inauguralis medica de Oleo Cajuputi*, II. [Johannes Henricus Olin, 10 May 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 9–18.

The date of printing was 26 April 1797, but the ceremony was postponed a few days. Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 220–230.

236. *Dissertatio botanica de Diosma*. [Carol. Joh. Pentz, 17 May 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 1–20.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 370–390.

237. *Dissertatio de usu meryanthidis trifoliatæ*. [Carolus Joh. Kjellman, 24 May 1797.] Upsaliae: Joh.Fr. Edman, pp. [i–ii], 1–6.

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 204–210.

238. *Dissertatio botanica de Drosera*. [Dan. Haij, 29 November 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 1–8.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 402–409.

239. *Dissertatio botanica de Melanthio*. [Melker Kjerner, 13 December 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 1–10.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 391–401.

240. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXI. [Johannes G. Bendtson, 3 March 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 185–202.

241. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXII. [Georg. Wahlenberg, 3 May 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 208–227.

242. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, Appendix V. [Ericus Gadelius, 3 March 1797.] Upsaliae: Joh.Fr. Edman, pp. [i–ii], 103–108.

1798

243. *Beskrifning på Svenske Djur. Första classen om Mammalia eller däggande djuren*. Upsala, J.F. Edman, pp. [i–xii], 1–100.

Facsimile Stockholm, 1969.

244. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part I, pp. [i–iii], pls. I–X. Folio.

Second edition of part I, first edition appeared in 1794 (no. 202).

245. “Underrättelse om några Svenske Foglar,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 19, pp. 177–188.

246. “Monographie af Urteslaegten Gorteria,” *Skrivter Naturhistorie-Selskabet*, København, 4 (2), pp. 1–10, pls. I–VI.

247. “Urteslaegten Melanthium bestemt och beskreven,” *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet*, København, 4 (2), pp. 11–20, pls. VII–VIII.

Reprinted by Anonymous, 1953, pp. 77–81.

248. *Genera nova plantarum*, VIII. [Conrad Wallenius, 20 June 1798.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 115–122, [i].

Reprinted in Persoon (1799), I (no. 253), pp. 117–127.

249. *Dissertatio botanica de Hydrocotyle*. [Johannes Petr. Pontén, 24 November 1798.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–iv], 1–8, 1 pl.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 410–418, pl. III.

250. *Genera nova plantarum*, IX. [Nicolaus Gustavus Bodin, 17 December 1797.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–iv], 123–134, [i].

251. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix VI*. [Johannes Ericus Forsström, 21 June 1798.] Upsaliae: Johan. Fred. Edman, pp. [i–iv], 111–118.

252. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix VII*. [Laurentius Fred. Gravander, 11 December 1798.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 119–126.

1799

253. *Dissertationes Academiae Upsaliae habitae sub praesidio Carol. Petr. Thunberg*, edidit C.H. Persoon. Gottingae: Ioann. Christian. Dieterich. Volume I, pp. i–viii, 1–326, pls. I–V. 8vo.

A collection of reprinted theses. Volume II appeared in 1800 (no. 264), volume III in 1801 (no. 276). This first volume reprinted the following numbers (in consecutive order): 44, 58, 59, 91, 92, 183, 184, 248, 199, 164, 237, 234, 235, 139, 197, 138, 110, 155, 222, 228.

254. “Nova plantarum genera descripta,” *Archiv für die Botanik* (J.J. Römer), Leipzig, 2 (1), pp. 1–5.

255. “Genera duo nova plantarum Capensium. Descripta,” *Journal für die Botanik* (Medicinalrath Schrader), Göttingen, 1 (2), pp. 317–324.

256. “Et nytt species af muscot,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 20, pp. 87–91, pl. II fig. 1.

257. “De Brachycero, tractatus entomologicus,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 6, pp. 11–37.

258. “Observationes in genus Halleriae,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 6, pp. 38–40.

259. “Hedysari species quatuor, descriptae,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 6, pp. 41–44, pls. I–III.

260. “Betula japonica, descripta,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 6, p. 45, pl. IV.

261. “Beskrivelse over sex Arter af Slægten Rohria,” *Skrivter af Naturhistorie-Selskabet*, København, 5 (1), pp. 222–226, pls. VI–XI.

262. *Arctotis, quam dissertatione botanica delineatam*. [Carolus Johannes Afzelius, 18 June 1799.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 1–19.

Reprinted in Persoon (1800), II (no. 264), pp. 419–435.

263. *Falco canorus*. [Gabriel Rislachii, 23 December 1799.] Upsaliae: Joh. Fredr. Edman, pp. [i–ii], 1–8.

Reprinted in Persoon (1801), III (no. 276), pp. 264–272.

1800

264. *Dissertationes Academiae Upsaliae habitae sub praesidio Carol. Petr. Thunberg*, edidit C.H. Persoon. Göttingae: Ioann. Christian. Dieterich. Volume II, pp. [i–iv], 1–436, pls. I–III. 8vo.

Volume I appeared in 1799 (no. 253), volume III in 1801 (no. 276). This volume reprinted the following theses (in consecutive order): 30, 42, 43, 57, 72, 90, 109, 111, 119, 127, 137, 140, 141, 196, 198, 209, 236, 239, 238, 249, 262.

265. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part II, pp. [i–vii], pls. XI–XX. Folio.

Part I appeared in 1798 (no. 202), part III in 1801 (no. 277), part IV in 1802 (no. 283), part V in 1805 (no. 311).

266. *Prodromus Plantarum Capensium, quas, in Promontorio Bonae Spei Africes, annis 1772–1775, collegit*. Pars posterior. Upsaliae: Joh. Edman, pp. [i–viii], 85–192.

For first part, see no. 203 (1794).

267. “Oedmannia, et nytt Ört-slägte, beskrifvit,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 21, pp. 278–282, pl. IV.

268. *Genera nova plantarum*, X. [Petrus Brantström, (3) June 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 135–150.

269. *Genera nova plantarum*, XI. [Samuel Wallner, 4 June 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 151–160.

270. *Remedia expectorantia*. [Gabriel Tobias Ström, 22 November 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 1–10.

271. *Genera nova plantarum*, XII. [Andr. Gust. Salmenius, 15 December 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–iv], 161–168.

272. *Remedia sternutatoria*. [Johannes Ericus Ulfberg, 17 December 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 1–8.

273. *Fructificationes partium varietates, quarum partem priorem*. [Henr. Wilh. Romanson, 20 December 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 1–13, [i].

274. *Dissertatio botanica de Erica, publico examini subjicit, Jacobus Bernhardus Struve. Editio altera curante Ricard Antonio Salisbury*. Featherstone, pp. 1–62, 1 pl.

First edition appeared as no. 111 (1785). The present edition only contained one plate, which was added by Richard Anthony Salisbury (1761–1829).

275. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix VIII*. [Ericus Magnus Juhlin, 12 November 1800.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 127–138.

Histoire de l'Académie pour l'année 1771. Tab. B.

FUMARIA *racemosa*.

Fumaria racemosa. From *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 12/1801 (No. 278).

1801

276. *Dissertationes Academiae Upsaliae habitae sub praesidio Carol. Petr. Thunberg*, edidit C.H. Persoon. Göttingae: Ioann. Christian. Dieterich. Volume III, pp. i–xvi, 1–272, pls. I–XII. 8vo.

Volume I appeared in 1799 (no. 253), volume II in 1800 (no. 264). This third volume reprinted the following theses (in consecutive order): 146, 93, 165, 181, 182, 208, 210, 212, 211, 221, 45, 71, 88, 89, 145, 163, 144, 263.

277. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part III, pp. [i–iii], pls. XXI–XXX. Folio.

Part I appeared in 1798 (no. 202), part II in 1800 (no. 265), part IV in 1802 (no. 283), part V in 1805 (no. 311).

278. “Fumariae quatuor novae species e Regno Japonico, descriptae et delineatae,” *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 12, pp. 101–104, pls. a–d.

279. *Genera nova plantarum*, XIII. [Claudius Ericus Mellerborg, 15 April 1801.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 169–176.

280. *Genera nova plantarum*, XIV. [Carolus Frider. Sjöbeck, 3 June 1801.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 177–182.

281. *Genera nova plantarum*, XV. [Carolus Fredericus Lexow, 15 December 1801.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 183–188.

282. *Genera nova plantarum*, XVI. [Gustavus Ericus Sorling, 15 December 1801.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i–ii], 189–194.

1802

283. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part IV, pp. [i–vii], pls. XXXI–XL. Folio.

Part I appeared in 1798 (no. 202), part II in 1800 (no. 265), part III in 1801 (no. 277), part V in 1805 (no. 311).

284. “Swar på samma Fråga (Hwilket är det förnämligaste Sättet, at i de, Orter där nu hälften af Åkerjorden hwarje år ligger i Träde, använda samma Trädesjord eller en del deraf till någon Afkastning af Jordfrukter och Foderwäxter),” *Ny Journal Uti Hushållningen*, Stockholm, September/October 1802, pp. 194–211.

This was a submission in an essay competition organized by the Kongl. Patriotiska Sällskapet. Thunberg received the silver medal (Agardh 1829, p. 264).

285. *Dissertatio botanica qua Aspalathus, pars prior*. [Olavo Antonio Hedenberg, 1 May 1802.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 1–14.

286. *Fructificationes partium varietates, quarum part. post., sectionem priorem*. [Johannes Ek, 5 May 1802.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. [i], 15–22.

287. *Fructificationes partium varietates, quarum part. post., sectionem poster*. [Nicolaus Gustavus Sparrman, 5 May 1802.] Upsaliae: J.F. Edman, pp. 23–32.

288. *Dissertatio botanica qua Aspalathus, pars poster.* [Jacobus Hansen, 7 June 1802.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i–iv], 15–26.

289. *Observationes nonnullas in historiam naturalem Smolandiae.* [Sveno Gabriel Fovelin, 12 June 1802.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. 1–12.

290. *Dissertatio botanica de Blaeria.* [Petrus Elmstedt, 10 December 1802.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. 1–12.

291. *Observationes in pharmacopoeam Suecicam.* [Laurentius Petrus Berg, 11 December 1802.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i–ii], 1–12.

1803

292. “Novae species plantarum Capensium, examinatae et descriptae,” *Phytographische Blätter* (Geo. Fr. Hoffmann), Göttingen, 1, pp. 1–30.

Dated 'Upsal. die 26 Febr. 1802'.

293. “Plantae missae a Thunb. 1802,” *Phytographische Blätter* (Geo. Fr. Hoffmann), Göttingen, 1, pp. 31–34.

294. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800*, [part. I]. [Carolus Fredr. Hofverberg, 26 March 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i–iv], 1–10.

295. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. II.* [Johannes Helin, (21) May 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i–iv], 9–18.

Note the inaccurate numbering of the pages compared with part I (no. 294) and part III (no. 296).

296. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. III.* [Johannes Wetterling, 1 June 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i–ii], 18–25.

297. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. IV.* [N.F. Friese, 8 June 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i], 26–35, [i].

298. *Dissertatio de Antholyza.* [Johannes Ek, 10 June 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. 1–10.

299. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. V.* [Hugo Herman Böcker, 10 December 1803.] Upsaliae: J.F.Edman, pp. [i], 38–44.

1804

300. “Descriptiones nonnullarum specierum plantarum, in australis Africae Promontorio bonae spei sponte crescentium, quae antea vel non, vel incomplete, botanicis innotuerunt,” *Archiv für die systematische Naturgeschichte* (Friedr. Weber & M.H. Mohr), Leipzig, 1 (1), pp. 22–31, pl. I.

The plate shows *Cynanchum obtusifolium*. The introduction is dated 'E Museo Tunaberg prope Upsaliam d. 17 Julii 1803'.

301. “Triacus, et nytt slägte bland Insecterna,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 25, pp. 184–186.

302. "Description of such species of Chironia as grow wild at the Cape of Good Hope," *Transactions of the Linnean Society of London*, 7, pp. 248–253, pl. XII.

303. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen primum*. [Laurentius Guilielmus Zethelius, 11 April 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–31.

Parts 2 and 3 of this series were defended on 30 October 1805 and 27 November 1805 presided by Petrus Afzelius.

304. *Remedia epispastica*. [Samuel Wallner, 2 May 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–8.

305. *Dissertatio de veneficiis per arsenicum*. [Laurentius Fredr. Gravander, 9 May 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 1–12.

306. *Dissertatio de Brunia*. [Johan. Eric. Nyblaeus, (5) December 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 1–8.

307. *Dissertatio de Phyllica*. [Andr. Johan. Carlsten, 5 December 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 1–10.

308. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXIII. [Jacobus Wilhelmus Rudolphi, 23 May 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–12.

309. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXIV. [Joh. Gustavus Hentzell, 30 May 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–12.

310. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXV. [Christianus Lewin, 2 June 1804.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–8.

1805

311. *Icones plantarum Japonicarum, quas in insulis Japonicis annis 1775 et 1776 collegit et descripsit*. Upsaliae: Johann. Fred. Edman. Part V, pp. [i–iii], pls. XLI–L. Folio.

Part I appeared in 1798 (no. 202), part II in 1800 (no. 245), part III in 1801 (no. 265), part IV in 1802 (no. 277).

312. "Celastru plures species, in Africae promontorio maxime australi collectae descriptaeque," *Archiv für die Botanik* (Johann Jacob Römer), Leipzig, 3 (3), pp. 427–434.

313. "Plantae contortae in Promontorio bonae Spei Africes olim collectae, jamque descriptae," *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 14, pp. 503–520, pl. IX.

314. "Hermas, plantae genus, descriptionibus, animadversionibus et iconibus illustratum," *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 14, pp. 527–534, pls. XI–XII.

315. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. VI.* [Fredr. Christoph. Psilander, 29 May 1805.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–12.

316. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, XXVI.* [Sveno Abrah. Westman, 17 April 1805.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–8.

1806

317. “Tvänne nya Insect-slågten, Ptyoerus och Ripidius, beskrefne,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 27, pp. 1–6.

318. “Lucani monographia, elaborata,” *Zapiski obshchestva ispytatetelej prirody, osnovannago pri imperatorskom’ Moskovskom’ universitet/Mémoires de la Société Imperiale des Naturalistes de l’Université Moscou*, 1, pp. 183–212, pl. XII.

319. “E plantis asperifoliis species nonnullae, vel omnio non, vel minus cognitae, in Promontorio bonae spei collectae et descriptae,” *Neues Journal für die Botanik* (Schrader), 1 (3), pp. 37–49.

320. “Proteae, plantae generis, species novae descriptae,” *Nova Acta Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae*, 15, pp. 458–467, pls. III–V.

321. *Thesium, quod dissertatione botanica delineatum.* [B. Fab. Levin, 26 March 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–13.

322. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen quartum.* [Ericus Magnus Juhlin, 14 May 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 73–89.

323. *Tractatio anatomica de sedibus materiarum immediatarum in plantis.* [Georg. Wahlenberg, 4 June 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–26.

Parts 2–4 defended with Wahlenberg as president.

324. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen quintum.* [Nicolaus Gust. Sparrman, 6 June 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 91–107.

325. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen sextum.* [B. Fab. Levin, 9 June 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 109–118.

326. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix IX.* [Carolus Ericus Wulf, 3 April 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–8.

327. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix X.* [Jonas Rudin, 24 May 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 1–8.

328. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XI.* [Petrus Elgström, 6 December 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i], 1–10.

329. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XII.* [Carolus Netherwood, 10 December 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–8.

330. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XIII.* [Ericus Gustavus Groth, 12 December 1806.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 1–8.

1807

331. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum Systema Sexuale emendatum redactas ad Classes, Ordines, Genera et Species, cum differentiis specificis, synonymis et descriptionibus*. Upsaliae: Stenhammar et Palmblad. Volume I part 1, continens Monandriam et Diandriam, pp. [i–ii], 1–144. 8vo.

Volume I part 2 was published in 1811 (no. 358), part 3 in 1813 (no. 372).

332. *Tal vid Invignings-Acten af den nya Akademiska trädgården dess Orangerie och Samlings-salar, med Kongl. Maj:ts Allernådigste tillstånd hållet i Upsala uti den nya Botaniska Lärösalen d. 23 Maji 1807, da tillika firades framledne Archiaterns och Riddarens Carl von Linnés hundra-årige födelse-dag*. Upsala: Joh. Fr. Edman, pp. 1–72. 8vo.

Also in large paper.

333. “Beskrifning och Teckning på tvänne Art-förändringar af et nytt Species ibland ormar, *Boa variegata* kalladt,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 28, pp. 1–4, 1 pl.

334. “Anmärkningar vid Svenska Lersmetaren eller *Sphex figulus*,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 28, pp. 303–307, 1 pl.

335. “*Penaea*, illustrata,” *Der Gesellschaft naturforschender Freunde zu Berlin, Magazin für die neuesten Entdeckungen in der gesamten Naturkunde*, Berlin, 1, pp. 121–124, pl. III.

336. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen septimum*. [Ericus Edholm, (?) June 1807.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 119–132.

337. *Betula, quam dissertatione botanica descriptam*. [Elis M. Fant, 2 June 1807.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–18, 1 pl.

338. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XIV*. [Joh. Wilh. Dalman, 10 December 1807.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 1–8.

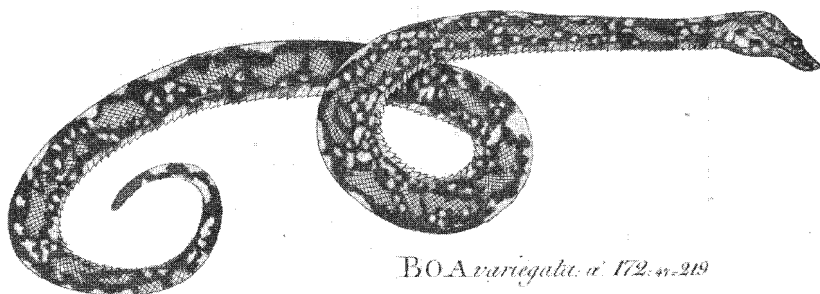
1808

339. “Beskrifning och teckning på trenne Svenska Foglars Art-förändringar,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 29, pp. 194–198, 3 pls.

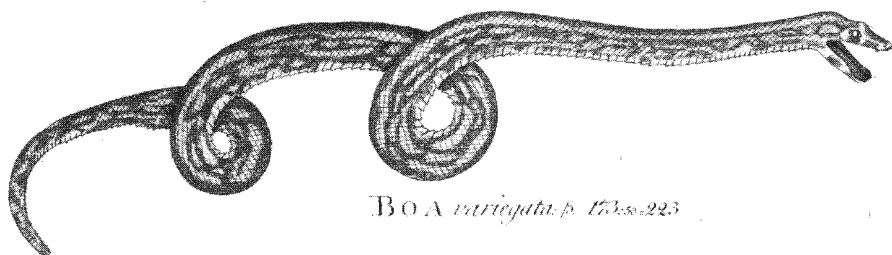
340. “Tillägg til beskrifningen af *Hydnora africana*,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 29, pp. 301–302, 1 pl.

341. “An illustration of the species of *Lycium* which grow wild at the Cape of Good Hope,” *Transactions of the Linnean Society of London*, 9, pp. 151–154, pls. XIV–XVII.

342. *Dissertatio botanica de Dracaena*. [L.R.N. Dalman, 13 April 1808.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 1–8, 1 pl. (with 2 figs.).

BOA variegata. a. 172. nr. 219

BOA variegata. b. 173. nr. 223

Colour-variation of the Boa-constrictor (Boa variegata), Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar, 28/1807 (No. 333).

343. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XV.* [Jon Jacobi, 24 March 1808.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–7.

344. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XVI.* [O.A. Robsahm, 1 June 1808.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 1–7.

1809

345. “Beskrifning på Musslan kallad Placenta,” *Kgl. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 30, pp. 181–187, 1 pl.

346. “Galii species capenses, illustratae,” *Mémoires de l’Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 1, pp. 326–331, pls. VII–X.

Read 21 May 1806.

347. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen octavum.* [Johannes Gustavus Hentzell, 29 November 1809.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 133–141.

348. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen nonum*. [Johannes Jacobus Rådberg, 13 December 1809.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 143–151.

349. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XVII*. [Andreas Olavus Hall, 22 March 1809.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 1–8.

350. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XVIII*. [Ericus Nensen, 10 May 1809.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–ii], 3–8.

1810

351. “Descriptiones plantarum, e familia Orchidearum, in Capite Bonae Spei Africes collectarum,” *Beiträge zur Naturkunde* (Friedr. Weber), Kiel, 2, pp. 1–52.

352. “Nya arter af Pneumorae slagtet, beskrifna,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 31, pp. 54–65, 1 pl.

353. “Några nya species ag Blattæ slägtet, beskrifna,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 31, pp. 185–189, 1 pl.

354. “Beskrivelse over 19 arter af Gladiolus fra Africas Søndre Odde,” *Skrifter af Naturhistorie-Selskabet*, Kiøbenhavn, 6, pp. 1–15, pls. I–IV.

355. “Beskrivelse over de i Africa ved gode Haabs Forbiørg fundne nya Arter af Convolvulus,” *Skrifter af Naturhistorie-Selskabet*, Kiøbenhavn, 6, pp. 16–22, pl. V.

356. *Reformandae pharmacopoeae Suecicae, specimen decimum*. [Sveno Kjellberg, 9 June 1810.] Upsaliae: Edmannianis, pp. [i–iv], 153–164.

357. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, XXVII*. [Ericus Hasselhun, 18 April 1810.] Upsaliae: Edmannianis, pp. 1–8.

1811

358. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum Systema Sexuale emendatum redactas ad Classes, Ordines, Genera et Species, cum Differentiis specificis, Synonymis et Descriptionibus*. Upsaliae: Stenhammar et Palmblad. Volume I part 2, continens Triandriam, Monogyniam, Diandriam, pp. [i–ii], 145–386. 8vo.

Part 1 was published in 1807 (no. 331), part 3 in 1813 (no. 372).

359. “Antilope monticola, en ny art gazell; tecknad och beskrifven,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 32, pp. 93–97, pl. Va.

360. “Beskrifning och teckning på Viverra felina,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 32, pp. 165–168, pl. VII.

361. “Examen liliorum Japonicarum institutum,” *Mémoires de l’Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 3, pp. 200–208, pls. III–V.

362. “Mammalia Capensia, recensita et illustrata,” *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 3, pp. 299–323.

363. *Horti Upsaliensis plantae cultae 1780–1800, quarum part. VII et ultim.* [Petrus Magnus Petersen, 1 June 1811.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. 1–12.

364. *Dissertatio botanica de Borbonia.* [Carol. Dan. v. Haartman, 15 June 1811.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–ii], 1–8, 1 pl.

365. *Dissertatio botanica de Cinchona, cujus partem priorem.* [Carolus Petrus Forsberg, 5 December 1811.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–ii], 1–10.

366. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXVIII. [Gustavus Elgström, 4 December 1811.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i], 1–8.

1812

367. “Anmärkningar om de Svalor, som bygga gelé-acktige ätbare Nästen,” *Kg. Vetenskaps Academiens Nya Handlingar*, Stockholm, 33, pp. 151–156, 1 pl.

368. “Poeae capenses, descriptae,” *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 3, pp. 43–48, pls. IV–VII.

369. *Observationes in diaetam parcam vulgo svalt-kur.* [Carolus Gustavus Schultz, 8 June 1812.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–ii], 1–16.

370. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XIX.* [Gustav. Jacob. Ortenblad, 3 December 1812.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–iii], 1–6.

371. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XX.* [Noachus Hedrén, 3 December 1812.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–ii], 1–6.

1813

372. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum Systema Sexuale emendatum redactas ad Classes, Ordines, Genera et Species, cum Differentiis specificis, Synonymis et Descriptionibus.* Upsaliae: Stenhammar et Palmblad. Volume I part 3, continens Triandriae Digynam et Tetrandriam, pp. [i–ii], 387–578. 8vo.

Part 1 was published in 1807 (no. 331), part 2 in 1811 (no. 358).

373. “Campanulae capenses descriptae et depictae,” *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 4, pp. 364–375, pls. V–VII.

374. “Coleoptera rostrata Capensia illustrata,” *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 4, pp. 376–400.

375. *Dissertationem medico-botanicam de Styrace*. [Laurentius Johannes Prytz, 22 May 1813.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i], 1–14, 1 pl.

376. *Dissertatio geographiam plantarum cultarum adumbrans*. [A. O. Robsahm, 29 May 1813.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–iv], 1–10.

377. *Periculum medicum de utilitate plantarum quarundam suecicarum*. [Ericus Acrel, 5 June 1813.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i–iv], 1–9.

378. *Dissertationem botanico-medicam de Rubo*. [J.P. Ostmark, 12 June 1813.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. 1–12, 1 pl.

379. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXI*. [J.E. Wikström, 26 May 1813.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. 1–20.

1814

380. "An account of The Cape of Good Hope, and some parts of the interior of Southern Africa. [Extracted from Travels, 1795]," pp. 1–147 in: *A general collection of the best and most interesting Voyages and Travels in all parts of the world, many of which are now first translated into English. Digested on a new plan*, by John Pinkerton. London: Longman, Hurst, Rees, Orme and Brown, and Cadell and Davies, volume XVI.

Abridged translation of nos. 189 (1793) and 218 (1795).

381. "Beskrifning, på tvänne nya insect-slågten, Gnatocerus och Taumacera från Goda-Hopps Udden," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1814, pp. 46–50, pl. IV.

382. "Gladiolus Sparrmanni, ett nytt species, beskrifvit," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1814, pp. 189–192, pl. IX.

383. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXII*. [Petrus Christoph. Westring, 23 November 1814.] Upsaliae: Stenhammer et Palmblad, pp. [i], 21–34.

1815

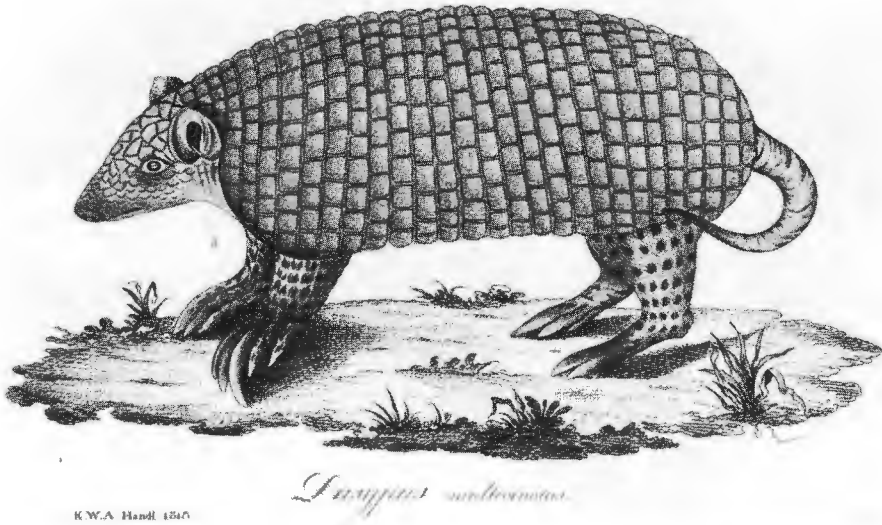
384. "Underrättelser om den Svenska Katt-Loën, Felis borealis, samlade," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1815, pp. 80–87, 1 pl.

385. "Hemipterorum maxillosorum genera illustrata, plurimisque novis speciebus dilata ac descripta," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 5, pp. 211–301, pl. III.

386. "De Coleopteris rostratis commentatio," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 104–125.

387. "Philanthi, generis insecti hymenopteri, monographia," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 126–139.

388. "Plantae Japonicae nonnullae illustratae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 140–145, pl. IV.
389. "Tellinae tres novae species descriptae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 146–149, pl. V.
390. "Anthreni monographia," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 150–156.
391. "Acrydii descriptio," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 157–162.
392. "Additamentum ad monographiam Philanti," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 7, pp. 286–298.
393. *Flora Runsteniensis, cujus part. primam*. [Abraham Ahlquist, 7 June 1815.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 1–8.
394. *Dissertatio de Ricino*. [F.J. Lönegren, 13 June 1815.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. 1–12.
- 1816
395. "Fyra nya arter af Bruchus släktet, beskrefne," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1816, pp. 43–47, 1 pl.
396. "Platalaea pygmaea, vidare beskrifven, med figur," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1816, pp. 194–198, 1 pl.
397. "Afhandling om sådane Träd och Buskar, som ifrån Upsala Botaniska Trädgård blifvit utspridde till Landsorterne," *Kg. Svenska Landtbruks-Academiens Annaler*, Stockholm, 4 (1), pp. 168–189.
398. "Wilda Träns Såning och Plantering," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 1, pp. 48–66.
399. "De Swenske gräs-slag, som kunna tjena till odling på Ängar och Betesmark," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 1, pp. 70–80.
400. *De Narcoticis observationes*. [Joh. Wilh. Dalman, 5 June 1816.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iii], 1–8.
401. *Dissertatio pharmacologicam de Cinchona*, P. II. [Carolus Petrus Forsberg, 10 June 1816.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i], 1–12.
402. *Flora Runsteniensis, cujus partem secundam*. [Gustavus Brandel, 4 December 1816.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iii], 9–14.
403. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXIII*. [Petrus Adamus Staf, 13 June 1816.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iv], 23–30.

Armadillo from Brasilia, Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar, 1818 (No. 422).

1817

404. "Genera plantarum Capensia Samolus, Trachelium, Polemonium et Roella illustrata," *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 5, pp. 27–33.

405. "Rhamni Capenses, tres novae species, descriptae," *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 5, pp. 34–38.

406. "Solana Capensia, iconibus et descriptionibus illustrata," *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 5, pp. 39–44.

407. "Lobeliae Capenses, descriptionibus et nonnullae iconibus illustratae," *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 5, pp. 45–63.

408. "Graminum Capensium species quatuor novae, descriptae," *Mémoires de la Société Impériale des Naturalistes de Moscou*, 5, pp. 64–67.

409. "Om Maskar, som skada fruktträden," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 2, pp. 38–42.

410. "Underrättelse om några Gräsarter, hwilka, ehuru icke allmänt nyttjade till odling inom Sverige, likwäl dertill med fördel kunna användas," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 2, pp. 43–46.

411. "Om Jord-råttor, den skada de göra, och botemedel emot dem," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 3, pp. 25–28.

412. "Tillägg till underrättelsen om Fioringräset," *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 3, pp. 40–41.
413. *De entozoïs humanis dissertatio, physiologico-pathologica*. [Israel Kolmodin, 11 June 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i], 1–16.
414. *De entozoïs humanis dissertatio nosologico-therapeutica*. [Carolus Jacobus Lundberg, 12 June 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 1–18.
415. *Dissertatio de Daphne*. [Joh. Em. Wikstrom, 13 June 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. 1–56.
416. *Plantarum Brasiliensium decas prima*. [Immanuel Billberg, 14 June 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 1–16, pls. I–II.
417. *Flora Runsteniensis, cujus partem tertiam*. [Jacobus Nicolaus Lindström, 19 November 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iv], 15–20.
418. *Flora Runsteniensis, cujus partem quartam*. [Petrus Johannes Beurling, 13 December 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 21–26.
419. *Flora Runsteniensis, cujus partem quintam et ultimam*. [Petrus Magnus Frigeli, 13 December 1817.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iii], 27–31.

1818

420. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum systema sexuale emendatum redactas ad classes, ordines, genera et species, cum differentiis specificis, synonymis et descriptionibus. Editio nova*. Volume II part 1. Hafniae: Bonnier. 8vo.

Volume I appeared in 1807–1813 (nos. 331, 358, 372), the second part of volume II in 1820 (no. 445).

421. "Om Tallfjärilen," *Allmänna Journalen*, Lördagen den 21 November 1818, no. 270, pp. [1–2].
422. "Tekning af en ny art myr-ätare eller bälta ifrån Brasilien," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1818, pp. 65–68, 1 pl.
423. "Tetrapteryx capensis, ett nytt fogelslägte," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1818, pp. 242–245, pl. VIII.
424. "Mydas giganthea beskrifven," *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1818, pp. 246–248, pl. IX.
425. "Coleoptera Capensia, antennis lamellatis, sive clava fissili instructa descripta," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 6, pp. 395–450.
426. "Descriptiones quatuor Proteae novarum specierum," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 6, pp. 546–549, pls. XIV–XVII.

Tab.VIII. (pag 242.)

TETRAPTERYX CAPENSIS.

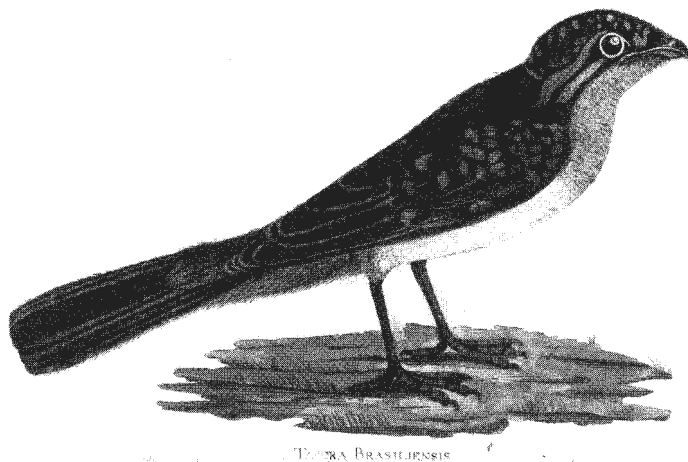

K.W.A. Batell 1846.

Tetrapteryx capensis, Kg. *Vetenskaps Academiens Handlingar*, 1818 (No. 423).

427. *Plantarum Brasiliensium decas secunda*. [Carolus Gustavus Ahlberg, 18 November 1818.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 17–27.

428. *Dissertatio de viribus et usu atropae belladonnae*. [Olavus Lindbom, 10 December 1818.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–ii], 1–13.

Coloured plate of *Tapera brasiliensis*, Götheborgs Kg. *Wettenskaps och Witterhets Samhällets Nya Handlingar*, 3/1819 (No. 431).

429. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXIV*. [Olavus Sjöstrand, 8 June 1818.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iv], 30–37.

430. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXV*. [Ericus Adamus Lidéen, 10 June 1818.] Upsaliae: Zeipel et Palmblad, pp. [i–iv], 38–41.

1819

431. “*Tapera Brasiliensis*, ett nytt fogel-slägte, beskrifvet,” *Götheborgs Kg. Wettenskaps och Witterhets Samhällets Nya Handlingar*, 3, pp. i–vi, 1 pl.

432. “Beskrifning och teckning på en förut okänd Westindisk fluga, *Pantophthalmus tabaninus*,” *Götheborgs Kg. Wettenskaps och Witterhets Samhällets Nya Handlingar*, 3, pp. vii–x, 1 pl.

433. “*Simia albifrons*,” *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1819, pp. 65–68.

434. “Om Jord-Låppor och den skada de förorsaka,” *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 4, pp. 16–18.

435. “Underrättelse om någre af de Insekt-Maskar, som skada och förstöra sädesarterna på åkern,” *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 4, pp. 19–41.

436. “Underrättelse om den Sädesmask, som gör skada i magasin och spannmålsbodar,” *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 4, pp. 42–46.

437. *In genus Echitis observationes*. [Carolus Fredericus Hast, 21 April 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 1–8, 1 pl.

438. *De nutritione plantarum, cujus partem primam*. [Johannes Johansson, 3 June 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 1–12.

439. *De nutritione plantarum, cujus partem secundam*. [And. Bernh. Lindroth, 9 June 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 13–20, [i].

440. *Genera graminum in Scandinavia indigenorum recognita*. [Carolus Joh. Hartman, 27 November 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–10.

441. *De nutritione plantarum, cujus partem tertiam*. [Adamus Hedrén, 9 December 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 21–32.

Despite the Latin title, the text is in Swedish.

442. *Om Häckars plantering till lefvande gärdes-gårdar, förra delen*. [Johan Fredric Julin, 10 December 1819.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–ii], 1–8, [i–ii].

443. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXIX. [Zacharias Sjöström, 26 May 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 1–8.

444. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis, Appendix XXVI*. [Olavus Wilhelmus Flodstedt, 10 March 1819.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 44–53.

1820

445. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum systema sexuale emendatum redactas ad classes, ordines, genera et species, cum differentiis specificis, synonymis et descriptionibus. Editio nova*. Volume II part 2. Hafniae: Bonnier, pp. 1–352. 8vo.

The first part of volume II appeared in 1818 (no. 420).

446. “Beskrifning och teckning på ett nytt species, *Hyaena brunnea*,” *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1820, pp. 59–65, pl. II.

447. “Coleoptera Capensia, antennarum clava solida et perfoliata, collecta, recensita et descripta,” *Mémoires de l’Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 7, pp. 362–372, 1 pl.

448. “*Ursus brasiliensis*, nova quaedam species, descripta et delineata,” *Mémoires de l’Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 7, pp. 400–402, pl. XIII.

449. “Om Hästhofsörten,” *Upsala Läns Kongelige Hushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 5, pp. 33–35.

450. *Om Häckars plantering till lefvande gärdes-gårdar, senare delen.* [Jonas Unger, 6 May 1820.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–ii], 9–15.

451. *Om utländska träd, buskar och blomster växter, som kunna tåla svenska klimatet, första delen.* [Johan Israel Hammarin, 10 June 1820.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–iv], 1–8.

452. *Om utländska träd, buskar och blomster växter, som kunna tåla svenska klimatet, andra delen.* [Johan Magnus Almquist, 10 June 1820.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–ii], 9–16.

453. *Om utländska träd, buskar och blomster växter, som kunna tåla svenska klimatet, tredje delen.* [Adolph Henric. Humble, 10 June 1820.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–ii], 17–26.

454. *Flora Gothoburgensis, cujus partem priorem.* [Petrus Fridericus Wahlberg, 13 December 1820.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. 1–88.

The second part appeared in two installments in 1824 under the presidency of P.F. Wahlberg.

455. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXX. [J.E. Aekerman, 5 June 1820.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. [i–ii], 1–8.

456. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXXI. [Nicol. Joh. Ljungberg, 29 November 1820.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. [i], 9–18.

457. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXXII. [Adolphus Fridericus Althair, 6 December 1820.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. [i–iv], 18–25.

1821

458. “Brachyurus, ett nytt Fogel-Slägte,” *Kg. Vetenskaps Academiens Handlingar*, Stockholm, 1821, pp. 369–371, 1 pl.

459. “Coleoptera Capensia, antennis fusiformibus recensita,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 8, pp. 157–193.

460. “Ovis polyceratae variationes nonnullae notabiliores,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 8, pp. 194–198, pl. VI.

461. “Alurni tres novae species descriptae,” *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 8, pp. 199–202.

462. *Plantarum Brasiliensium, decas tertia.* [Carolus Otto Holm, (?) March 1821.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–iv], 27–39, 1 pl.

463. *Om inhemska träd och buskar, som förtjena, att odlas.* [Er. Gust. Groth, 9 June 1821.] Upsaliae: Academiska Boktryckeriet, pp. [i–iv], 1–8.

464. *Opatum insecti genus*. [Axelius Loffman, 9 June 1821.] Upsaliae: Reg. Academiae. Typographi, pp. [i–v], 27–34.

Note the strange numbering of the pages; the genus name should read *Opatrum* as on p.27.

465. *Observationes in Cynanchum*. [Fr. Ad. Alner, 8 December 1821.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. 1–8.

466. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis*, XXXIII [Canutus Ludovicus Altahr, 23 May 1821.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. [i–iv], 1–8.

1822

467. "Ichneumonidea, insecta Hymenoptera, illustrata," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 8, pp. 249–281.

468. "Piprae novae species descriptae," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 8, pp. 282–287.

469. "Trachyderes, insecti genus, ulterius examinatum et auctum sex novis speciebus descriptis," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 8, pp. 303–307, pl. X figs. 1–5.

470. "Novae insectorum species Rutelae genere," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 8, pp. 308–313, pl. X fig.6.

471. "Säkert Förwaringsmedel emot Jordråttor, försökt och uppgifwit," *Upsala Läns Kg. Landthushållnings-Sällskaps Handlingar*, Upsala, 7, pp. 131–132.

472. *De Krameria, dissertatio botanico-medica, sistens historiam botanicam generis nec non notiones auctorum circa ratanhiam radicem chemicas et medicas*. [Carolus Joh. Hartman, 27 March 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i], 1–19.

473. *Dissertatio entomologica de hemipteris maxillosis capensibus*. [Johannes Ad. Arnberg, 4 May 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–8, [i–ii].

474. *Dissertatio entomologica de hemipteris rostratis capensibus, cujus partem primam*. [Jonas Bjurstedt, 11 May 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 3–8, [i–ii].

475. *De Plantis venenatis*, [I]. [Nicol.Joh. Ljungberg, 22 May 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–8.

476. *Dissertatio entomologica de hemipteris rostratis capensibus, cujus part. secundam*. [Johan. Hedenborg, 25 May 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–8.

477. *De Plantis venenatis*, [II]. [Aestanus Eman. Harlin, (?) June 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 9–15.

478. *Dissertatio entomologica de hemipteris rostratis capensibus, cujus part. tertiam.* [Johannes Ericus Rungren, 15 June 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–6, [i].

479. *Dissertatio entomologica de hemipteris rostratis capensibus, cujus part. quartam et ultimam.* [Carolus Udalricus Westerling, 15 June 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i], 1–6.

480. *De Digitali purpurea dissertatio medica.* [Carolus Aug. Thelning, (?) October 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–16.

481. *Fauna Novae Hollandiae.* [John Axel Huss, 4 December 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–ii], 1–8.

482. *Fauna Japonicae* [I]. [Olaus Wernberg, 11 December 1822.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. 1–8.

483. *Fauna Surinamensis.* [Gabriel Daniel Collin, 12 December 1822.] Upsaliae: Regiae Academiae Typographi, pp. [i–v], 1–8, [i].

Reprinted and documented by L.B. Holthuis (1958).

1823

484. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum systema sexuale emendatum redactas ad classes, ordines, genera et species, cum differentiis specificis, synonymis et descriptionibus.* (Edidit et praefatus est I.A. Schultens). Stuttgartiae: J.C. Cottae etc., pp. i–lxvi, 1–803. 8vo.

The only complete edition covering the text of both volumes published earlier (nos. 331, 358, 372, 420, 445).

485. *Fauna Japonica continuata* [II]. [Alexander Magnus Ahlström, 26 March 1823.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i], 1–6.

486. *Fauna Cayanensis.* [Andr. Kjeller, 4 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–12.

487. *Fauna Brasiliensis* (sic). [Carolus Henricus Ekstrand, 7 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–10.

488. *Illustratio animalium Suecicae rariorum.* [Laurentius Gust. Tigerhjelm, 9 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–10, 1 pl.

489. *Fauna Americae meridionalis, cujus partem primam.* [Fridericus Melch. Rystedt, 10 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–12.

490. *Fauna Americae meridionalis*, P. II. [Joh. Nath. Gestrin, 11 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–10.

491. *Ampelis, cujus novas species.* [Otto Fridr. Tullberg, 14 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–6.

492. *Fauna Americae meridionalis, cujus partem tertiam*. [Jonas Mellander, 16 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–12.

493. *Fauna Chinensis*. [Petrus Magnus Acksell, 13 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–8.

494. *Fauna Guineensis*. [Mauritz Kahn, 14 June 1823.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–10.

1824

495. *Flora Capensis, sistens plantas Promontorii Bonae Spei Africes, secundum systema sexuale emendatum redactas ad classes, ordines, genera et species, cum differentiis specificis, synonymis et descriptionibus. Editio Nova*, vol. 1. Hafniae: Bonnier.

A second impression of volume I parts 1 and 2 (nos. 331, 358) with a shorter introduction.

496. "Ichneumonidea, insecta hymenoptera illustrata, pars II," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 9, pp. 285–368.

497. "Grylli, monographia illustrata," *Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 9, pp. 390–430, 1 pl.

498. *Plantarum Japonicarum novae species*. [Ol. Andr. Wallström, 14 April 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–10, 1 pl.

499. *Plantarum Capensium species novae, quarum partem primam*. [Carolus Ericus Lychnell, 14 April 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–8.

500. *Plantarum Capensium species novae, quarum partem secundam*. [Christianus Fredericus Ewert, 12 May 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 9–18, [i].

501. *Plantarum Capensium species novae, quarum partem tertiam*. [Petrus Axelius Fröst, 19 May 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 19–26.

502. *Canis species, Scandinaviam inhabitantes*. [Carolus Reinh. Stjernsten, 15 June 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–8, 1 pl. (with 2 figures).

503. *Megarynychus*. [Otto Augustus Schaersström, 15 June 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–6.

504. *Plantarum Capensium species novae, quarum partem quartam*. [Otto Leopoldus Fogelmarck, 24 November 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 27–32, [i–ii].

505. *De Ipecacuanha dissertatio, pars prior*. [Immanuel Billberg, 9 December 1824.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. 1–22.

506. *De Ipecacuanha dissertatio, pars altera*. [Joh. Otto Lidströmer, 10 December 1824.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i], 23–38.

507. *Examen classis Diandriae in systemate sexuali*. [Ernestus Swartz, 11 December 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–11.

508. *Examen classis Gynandriae*. [E.T. Tholer, 11 December 1824.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–8.

1825

509. “Leporis Dentes Monstrosi, descripti,” *Denkschriften der königlichen Akademie der Wissenschaften zu München für die Jahre 1823 und 1824*, Sulzbach, 9. pp. 185–186, plate with figs. 1–2.

510. “Felis species, in Scandinavia habitantes illustrata,” *Denkschriften der königlichen Akademie der Wissenschaften zu München für die Jahre 1823 und 1824*, Sulzbach, 9. pp. 187–192. 1 Pl.

511. *Florula Javanica, cujus partem primam*. [Leopoldus Winberg, 23 February 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–12.

512. *Florula Javanica, cujus partem secundam*. [Fr. Ol. Widmark, 16 March 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 13–23.

513. *Florula Ceilanica*. [Jonas Joh. Engholm, 16 April 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–12.

514. *Examen classis Monoeciae, cujus partem primus*. [Joh. Lidén, 4 May 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–10.

515. *Examen classis Monoeciae, cujus partem secundus*. [Jacobus Bagenholm, 4 May 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 11–22.

516. *Examen classis Dioeciae, cujus partem priorem*. [Chr. Soderberg, 11 May 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–8.

517. *Insectorum hemelytrorum tria genera illustrata*. [Petrus Carolus Pontén, 18 May 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–10.

518. *Examen classis Dioeciae, cujus partem posteriorem*. [Fridericus U. Kjellenberg, 25 May 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 9–18.

519. *Examen classis Polygamiae, cujus partem priorem*. [Elis Hedrén, 1 June 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–8.

520. *Examen classis Polygamiae, cujus partem posteriorem*. [Jonas Berggren, 1 June 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 9–14.

521. *Dissertatio botanica de Palmis, cujus partem priorem*. [Otto Ulr. Marin, 11 June 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–8.

522. *De Acido hydro-cyanico dissertatio medica*. [Carolus Gust. Lodin, 15 June 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–11.

523. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Första delen.* [N.G. Hoglander, 25 November 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–16.
 524. *Dissertatio botanica de Palmis, cujus partem posteriorem.* [Carolus Sam. Hultström, 3 December 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 9–16.
 525. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Andra delen.* [S.N. Sellden, 7 December 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 17–30.
 526. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Tredje delen.* [Olof Fornander, 12 December 1825.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 31–46.
 527. *De Galipea cusparia dissertatio botanico-medica.* [Frider. Segerstedt, 10 December 1825.] Upsaliae: Reg. Acad. Typographi, pp. [i–iv], 1–16.
- 1826
528. “Blattarum novae species descriptae,” *Mémoires de l’Academie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg*, 10, pp. 275–280.
 529. “Försök till besvarande af den 1, 7 och 22 bland de uppgifna frågorna,” *Upsala Läns Kgl. Landthushållnings-Sällskaps Handlingar för 1825*, 11. Upsala, Palmblad & C., 1826, pp. 23–31.
 530. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem primam.* [Andreas Ericus Setterblad, 17 March 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–8.
 531. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem secundam.* [Christophorus Carlander, 17 March 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 9–16.
 532. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem tertiam.* [Petrus Jacobus Liedbeck, 29 March 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 17–24, [i].
 533. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem quartam.* [Petrus Adolphus Edgren, 1 April 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 25–32, [i].
 534. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem quintam.* [Jonas Fredericus Meden, 12 April 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 33–40, [i].
 535. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem sextam.* [Thure Wensjöe, 5 June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 41–48, [i].
 536. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem septimam.* [Petrus Constantinus Oestling, 9 June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 49–56, [i].

537. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem octavam.* [Johannes Nicolaus Herlitz, (?) June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 57–64.

538. *De Bardana dissertatio pharmacologica.* [Carolus P.U. Nordstedt, 15 June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. 1–13.

539. *Horti Upsaliensis plantae cultae ab initio saeculi, quarum partem ultimam.* [Carolus Gustavus Palmgren, 16 June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 65–71.

540. *De Erythraeis Suecanis dissertatio botanico medica.* [Ericus Gustavus Melen, (?) June 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–8.

541. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Fjerde delen.* [G.M. Florman, 25 October 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 47–60.

542. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Femte delen.* [C.H. Jentzen, 28 October 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 61–74.

543. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Sjette delen.* [C.U. Sonden, 8 November 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 75–88.

544. *De Arbuto uva ursi dissertatio botanico-medica.* [Chr. Söderberg, 29 November 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 1–12.

545. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Sjunde delen.* [Samuel Jahnson, 6 December 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 89–101.

546. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Attonde delen.* [C.A. Hörner, 12 December 1826.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 103–126.

547. *Anvisning till de Svenska pharmaceutiska växternas igenkännande, Första delen.* [Pehr Fredrik Wahlberg, 13 December 1826.] Upsala: Palmblad et C., pp. 1–20.

1827

548. "Coleoptera Capensia, antennis filiformibus, enumerata et nova descripta," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 1–52.

549. "Tabani, septendecim novae species, descriptae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 53–62.

550. "Tanyglossae, sependecim novae species, descriptae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 63–75, 1 pl.

551. "Truxalis, insecti genus illustratum," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 76–88.

552. "Aves monstrosae," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 196–198, 2 pls.

553. "Gelis, insecti genus descriptum," *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, 9, pp. 199–204.

554. *Anvisning till de Svenska pharmaceutiska växternas igenkännande, andra delen*. [Leopold Winberg, 13 December 1826.] Upsala: Palmblad et C., pp. 1–20.

555. *Afhandling om de djur, som i Bibelen omtalas. Nionde delen*. [G.A. Landgren, 7 April 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 117–128, [i].

556. *De Geo Urbano dissertatio botanico-medica*. [Magnus Gustavus Linderholm, 11 April 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iii], 1–8.

557. *Afhandling om de Foglar, som i Bibelen omtalas. Första delen*. [O.H.V. Eklundh, 5 May 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–14, [i].

558. *Afhandling om de Foglar, som i Bibelen omtalas. Andra delen*. [L.A. Wadell, 12 May 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 15–28, [i].

559. *Afhandling om de Foglar, som i Bibelen omtalas. Tredje delen*. [Josef Nordlund, 19 May 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 29–42, [i].

560. *De Lactucario dissertatio botanico-medica*. [Adolphus Henricus Humble, 26 May 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–8.

561. *Afhandling om de Amphibier och Fiskar som i Bibelen omtalas. Första delen*. [Erik Henrik Eriksson, 14 November 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. 1–16.

562. *Afhandling om de Amphibier och Fiskar som i Bibelen omtalas. Andra delen*. [Carl Jacob Wettergren, 17 November 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 17–28, [i–ii].

563. *De Pipere cubeba dissertatio*. [Petrus Jacobus Liedbeck, 1 December 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. 1–11.

564. *Afhandling om de Amphibier och Fiskar som i Bibelen omtalas. Tredje delen*. [Fredrik Wennberg, 5 December 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–iv], 29–40.

565. *Piper nigrum dissertatio medica*. [Petrus Adolphus Edgren, 12 December 1827.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. 1–12.

566. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis Auctum*, I. [Johannes Petrus Wilson, 3 March 1827.] Upsaliae: Palmblad & Co., pp. [i–iv], 1–10.

567. *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis Auctum*, II. [Joh. Jac. Leufstedt, 28 March 1827.] Upsaliae: Palmblad & Co., pp. [i–ii], 11–18.

1828

568. *Afhandling om de Insekter och Mask-kräk som i Bibelen omtalas. Första delen*. [J.B.J. Zethraeus, 15 March 1828.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 1–12.

569. *Afhandling om de Insekter och Mask-kräk som i Bibelen omtalas. Andra delen.* [Gustaf Ridderbjelke, 26 March 1828.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 13–26.

570. *Afhandling om de Insekter och Mask-kräk som i Bibelen omtalas. Tredje delen.* [Bernhard Hasselrot, 26 March 1828.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i–ii], 27–40.

571. *Afhandling om de Insekter och Mask-kräk som i Bibelen omtalas. Fjerde delen.* [J.W. Bråwik, 16 April 1828.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 41–56, [i–ii].

572. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, Första delen.* [Bengt Theodor Modin, 26 April 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 1–12.

573. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, andra delen.* [August Aurell, 26 April 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 13–24.

574. *Pharmaco-kritik eller pröfning af läkemediens äkthet och renhet med uteslutande hänseende till Senska Pharmakopeen, första delen, pp. Anorganiska läkemedel, första afdelningen.* [Carl Ulrik Sondén, 3 May 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 1–16.

575. *Pharmaco-kritik eller pröfning af läkemediens äkthet och renhet med uteslutande hänseende till Senska Pharmakopeen, andra delen, pp. Anorganiska läkemedel, andra afdelningen.* [Carl Herman Jentzen, 7 May 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 1–30.

576. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, tredje delen.* [Carl Magn. Sundberg, 21 May 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 25–40.

577. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, fjerde delen.* [Jacob Emil Winblad, 24 May 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 41–58.

578. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, femte delen.* [Axel Höjer, 4 June 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 59–72.

579. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, sjette delen.* [Pehr Axenborg, 5 June 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 73–86.

580. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, sjunde delen.* [Lars Eric Sahlin, 10 June 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 87–100.

581. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, attonde delen.* [Isaac Vilhelm Ekermarck, 12 June 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 101–114.

582. *Afhandling om de Wäxter som i Bibelen omtalas, nionde delen.* [Gustaf Varenius, 13 June 1828.] Upsala: Palmblad et C., pp. 115–128.

583. *De Gummi Ammoniaci dissertatio.* [Ernestus Swartz, 16 June 1828.] Upsaliae: Palmblad et C., pp. [i], 1–8.

1829

584. Åminnelse-tal öfver Kongl. Vetenskaps Academiens framl. ledamot assessoren och provincial medicus i Halland samt medicinus doctoren m.m. Högädle Herr Lars MONTIN, hållet för Kongl. VetenskapsAcadémien den 2 Junii 1790. Ny Upplaga. Stockholm: Anders Zetterberg, pp. [i], 1–16. 8vo.

First edition in 1791 (no. 158).

Acknowledgements

The authors wish to thank professor Gunnar Broberg at the University of Lund, librarian Gina Douglas at The Linnean Society of London, and librarian Leif Lindin at University of Lund.

Authors address: L. C. Rookmaaker, Ph.D., Walstraat 11, 7731 HM Ommen, The Netherlands

Ingvar Svanberg, lecturer, Centre for Multiethnic Research, Uppsala University, Gamla Torget 3, 753 20 Uppsala, Sweden

LARS WALLIN

Carl Peter Thunbergs insektsamling

Historik

DE NATURHISTORISKA samlingar som fanns vid Uppsala universitet efter Linné den yngres bortgång var lindrigt sagt magra. Alla exemplar av växter, insekter och konkylier som fadern samlat och fått sig tillsända av lärjungar och korrespondenter över hela världen behöll denne i sin privata samling. De kom därigenom att ingå i det material som försålades av Linné den yngres sterbhus till England (jfr. Löwegren 1952: 234, Wallin 1992 b: 221). Några bestående tillskott till universitets samlingar tycks inte Linné den yngre ha bidragit med.

När linnélärjungen Carl Peter Thunberg (1743–1828) återvände till Uppsala 1779 från sin 8 år långa resa till Sydafrika, Ceylon, Java och Japan och tillträdde befattningen som demonstrator (jämförbart med dagens universitetslektor) under Linné den yngre hade han i bagaget en imponerade samling naturalier. Trots att han delat med sig av det hemförda materialet till institutioner och enskilda fanns det härmed en ny naturhistorisk samling av världsrykte i Uppsala (Ander 1945, Hagen 1844, Horn & Kahle 1935–37, Papavero 1971, Weber & Mohr 1804, Werneburg 1858).

Thunberg efterträdde Linné den yngre som professor i medicin och botanik 1784 och han donerade 1785 en del av sina samlingar till Uppsala universitet. Den första donationen följdes av andra och småningom kom det överlåtna materialet enligt Zetterstedt (1822: 29) att år 1821 omfatta mer än 15 000 arter växter klistrade på 23 510 ark och ungefär 25 000 insekter (i 80 skåp), varav ungefär hälften artbestämda, 6 000 snäckor, 300 däggdjur, 1 400 fåglar samt en mängd amfibier, fiskar och »maskar». Man kan förmoda att Thunberg hela tiden behöll en del material för sig själv och att åtminstone en del av detta tillföll universitetet efter hans död. Samtidigt förändrades samlingen under hela Thunbergs levnad genom byten (som ledde till att »dubletter» ersattes av nytillkomna arter), genom gåvor utifrån, men också genom att material gavs bort till kolleger. Det finns ingen slutlig förteckning av det som efter Thunbergs död utgjorde den sammantagna Thunbergska donationen, men det går att följa tillväxten av hela samlingen genom olika dokument och vittnesmål.

Man kan jämföra Zetterstedts siffror med Thunbergs egna i den förteck-

ning som åtföljde donationsbrevet 1785 (Löwegren 1952): herbariet omfattade 18 skåp, insektsamlingen 13 skåp, snäcksamlingen 11 skåp och övriga djur lagda i sprit 8 skåp. Insektsamlingens 13 skåp anges av Thunberg vardera innehålla 24 lådor. De ursprungliga 13 skåpen insekter hade 1821 utökats till 80 (jfr. ovan).

Weber och Mohr (1804) har i sin reseskildring daterad 1803 en beskrivning av Thunbergs naturaliesamling. Den bestod då av 28 herbarieskåp överlåtna till universitetet och 16 skåp i Thunbergs ägo. Växtmaterialet sades stå inför en omflyttning till »nya bättre» skåp och det uppskattades omfatta ungefär 20 000 arter. Insektsamlingen fanns i totalt 50 skåp med vardera 24 lådor och omfattade uppskattningsvis 12 000 arter. Det sägs ingenting i Weber & Mohrs skildring om fördelningen av insektskåp på sådana som donerats till universitetet och sådana som Thunberg fortfarande höll privat. Man kan utgå från att dublettuppsättningar av insektarter fanns i de två skåpserierna och uppskattningen av artantalet därigenom blivit överdriven.

Grunden till sin insektsamling lade Thunberg före sin utlandsvistelse. Han hade 5 000 exemplar år 1770 (Löwegren 1952: 367) och man kan förmoda att det material som kan härledas till Linné den äldre tillfördes samlingen vid den tiden.¹

Successivt uppdaterade förteckningar över innehållet i Thunbergs naturaliesamling finns tillgängliga dels i tryckt form i serien »Museum naturalium academiae upsaliensis» (Thunberg 1787–1821) dels i Thunbergs handskrivna kataloger som finns bevarade på zoologiska museet (jfr. Löwegren 1952: 220–222). Det som idag kallas Thunbergs insektsamling utgjorde till slut i själva verket den entomologiska delen av universitetets naturhistoriska museum. Olika gåvor byggde på Thunbergs donationer och det skänkta materialet infogades av Thunberg tillsammans med hans eget material. Ursprunget i olika gåvor är i allmänhet angivet på de etiketter som Thunberg skrev och finns i vissa fall dokumenterat i de publicerade förteckningar som anges ovan (jfr. personförteckningen i tab. 4).

Thunbergs insektsamling förvaras idag på zoologiska museet i sina original-lådor och i de ursprungliga skåpen. De senare är nu 84 stycken, dvs. drygt så många som angavs av Zetterstedt (1822). Dessa skåp fanns 1805–1854 i »naturaliekabinettet» i den byggnad som för närvarande hyser institutionen för systematisk botanik, fytoteket och botaniska trädgårdens gamla orangeri. Huset bekostades vid byggstarten av Gustav III som en erkänsla för Thunbergs frikostiga donation av naturalier. Det byggdes »åt» Thunberg och skulle ersätta de lokaler som disponerades i universitetets gamla botaniska trädgård, dvs. numera Linnéträdgården. Där användes fram till 1805 hela övervåningen i det som en gång var Linnés prefekthus som magasin för Thunbergs donation. Ämnet zoologi tillskapades 1852 och den förste professorn i ämnet, Wilhelm Lilljeborg, tillträdde 1854 och fick lokaler i Gustavianum. Allt

zoologiskt museimaterial överfördes dit från det tidigare gemensamma naturhistoriska museet. 1917 byggdes den nuvarande zoologiska institutionen vid Villavägen och samlingarna flyttades på nytt. Thunbergs insektsamling hamnade i ett väggfast montage där man än idag kan urskilja de 84 skåpen och se att en viss individualitet i skåpens mått blivit justerad med inlägg för att ge en yttre likformighet. De ursprungliga skåpens dörrar har ersatts med de större i det väggfasta arrangemanget.

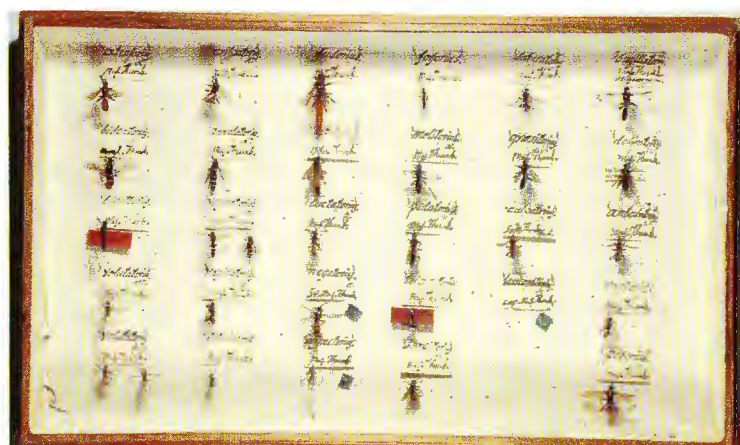
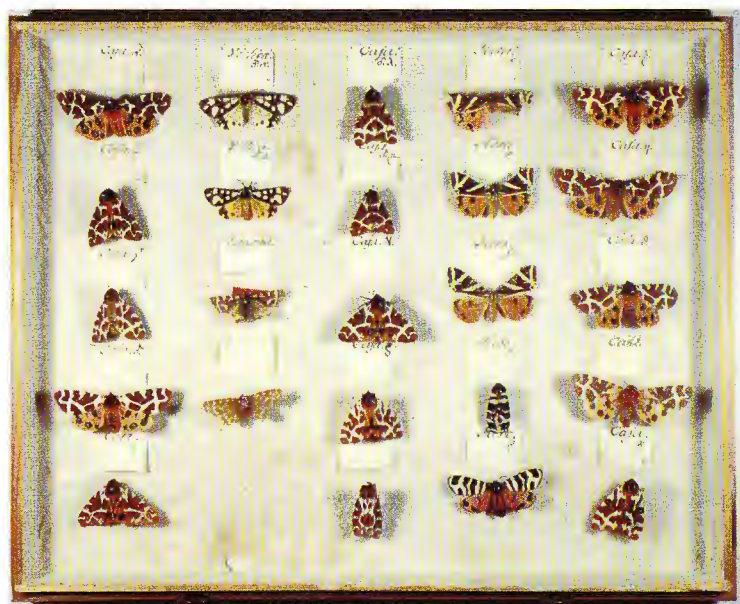
De 84 skåpen i Thunbergs insektsamling rymmer vardera antingen 24 lådor med 2 lådor i bredd i 12 rader eller bara 12 »dubbelbreda» lådor i 12 rader. De breda lådorna innehåller större insekter, framförallt fjärilar. Moduluppbyggnaden av skåpen känner man igen från beskrivningarna i donationsbrevet 1775 och Weber & Mohr 1804 (de dubbelbreda lådorna är dock inte nämnda).

Samlingen har inte en genomgående enhetlig struktur. Istället för en fortlöpande systematisk följd av arter från låda till låda kan man se spår av att materialet varit delat i två eller flera enheter. Innehållet i en låda kan man med någon variation återkomma i en annan. Detta kan vara en rest av förhållandet med en donerad del och en privat behållen del av materialet. Dessutom innehåller några lådor tätt packat material som tydligt betraktats som dubletter och som ställts samman inför bytesverksamhet. Exempel på lådor visas i fig. 1.

Samlingen har i huvudsak behållits intakt sedan Thunbergs dagar. Den enda omflyttning som skett, är att Gustav IV Adolfs donation (som omfattade drottning Lovisa Ulrikas samling) överfördes till en serie tomma lådor i de skåp som rymmer Leonard Gyllenhaals insektsamling. Gyllenhaals samling kom 1858 till zoologiska museet från Vetenskaps societetens nedlagda naturaliekabinett. Förmodligen genomfördes omflyttningen av Lovisa Ulrikas material av Wilhelm Lilljeborg. I samband med en revision av P. O. C. Aurivillius, 1882, flyttades detta material på nytt och till en relativt modern typ av lådor (materialet ingår i zoologiska museets Linné-samling; jfr. Holm 1957: 54, Wallin 1992 a).

Museiteknik

I en modern vetenskaplig insektsamling bär varje exemplar sin identitetsbe-teckning och sina fynddata på en liten etikett fästad på nålen under insekt-kroppen. Kompletterande nåletiketter med artbestämning etc. kan tillföras men systemet med nåletiketter tillförsäkrar exemplaret en bibehållen identi-tet och de uppgifter som finns om exemplaret följer alltid med när det senare hanteras och flyttas. En gyllene princip i vetenskapliga samlingar är att aldrig

avlägsna en etikett som hör till ett exemplar eller ett preparat (man kan möjligen tillföra nya).

Systemet med nåletiketter tillämpades även på Thunbergs tid och åtskilliga finns kvar med anteckningar av Thunbergs eller andra personers hand. Eftersom nåletiketterna ofta är svårlästa av den som vill studera en samling har Thunberg valt att fästa en större etikett i botten av lådan och placera inseksexemplaret (eller ibland flera exemplar) intill etiketten.² På denna har skrivits inte bara artnamnet (i de fall Thunberg genomfört en artbestämning) utan också fynddata, namn på insamlare, synonymer och auktorsreferenser. Uppenbarligen har noteringar på ursprungliga nåletiketter överförts till dessa lådfixerade lappar och tyvärr har Thunberg oftast kasserat de originalanteckningar som tidigare följt exemplaren. Dessutom har risken ökat att exemplar hamnar på drift från sina fynddata. Flera misstag i angivelsen av geografiskt ursprung för vissa exemplar och arter har noterats av reviderande specialister och de kan hänföras till denna tidstypiska brist på pregnans i museitekniska rutiner.

En annan effekt av de lådfixerade etiketterna har uppstått när flera exemplar fått samsas om en etikett. Om exemplaren har olika geografiskt ursprung kan dessa anges sida vid sida på denna enda etikett utan att man säkert vet vilket exemplar som hör till vilken lokalangivelse. Flera fall finns där vid ett senare tillfälle något av exemplaren flyttats bort (eller förlorats) och man har en kvarstående dubbel, motsägelsefull ursprungsuppgift.

Texten på Thunbergs etiketter är disponerad så att ett artnamn (eller artepitet i botanisk terminologi) är skrivet som en rubrik. Under artrubriken finns oftast noteringar av diverse slag: synonymer, auktorsreferenser, insamlare/donator, geografiskt ursprung och ibland miljön där exemplaret infångats. Släktnamn anges på en etikett utanpå respektive låda eller på en separat etikett inne i lådan.

Det finns ingen given struktur i de noteringar som gjorts av Thunberg på etiketterna. Framför allt är det svårt att avgöra när ett personnamn anger insamlare/donator eller auktor till det vetenskapliga namn som anges på etiketten. En förkärlek för långt gående förkortningar gör också att tolkningen av etiketternas skrift blivit ett detektivarbete med ofta osäkert resultat.

Thunbergs insektsamling finns nu registrerad i en databas. En redigerad utskrift från databasen finns tillgänglig som en katalog med index samt nycklar till Thunbergs etikettnoteringar (Wallin 1992 c). Några kvantitativa uppgifter om samlingen har sammanställts i tab. 1.

Fig. 1. Några lådor i Thunbergs insektsamling (nattfjärilar, långhornsskalbaggar och parasitsteklar av släktet *Ichneumon*). Typexemplar är försedda med röda nåletiketter. Foto: L.-E. Jönsson. (Drawers from Thunberg's insect collection; moths, longhorn beetles, parasitic wasps. Type specimens have red pin labels.)

Tabell 1. Några data rörande Thunbergs insektsamling (*some data on Thunberg's insect collection*)

Totala antalet etiketter (<i>total number of labels</i>):	30 747
Genomsnittligt antal insektexemplar per etikett (<i>average number of insect specimens per label</i>):	1,2
Antal etiketter utan insektexemplar (även nål saknas) (<i>number of labels lacking insect specimen and pin</i>):	619
Antal förstörda insektexemplar (nål finns kvar) (<i>number of destroyed insect specimens; only pin left</i>):	85
Antal poster i databasen för Thunbergs samling (motsvarar antalet nu existerande insektexemplar plus antalet etiketter med artnamn men saknande bifogat exemplar) (<i>number of entries in the database for Thunberg's collection; corresponding to the number of surviving specimens plus the number of labels with a species name written but lacking a specimen</i>):	37 328
Antal nu existerande insektexemplar (<i>number of surviving insect specimens</i>):	36 624
Antal artbestämda exemplar (<i>number of species determined specimens</i>):	
skalbaggar, Coleoptera: 12 685	
steklar, Hymenoptera: 3 470	
fjärilar, Lepidoptera: 5 539	
övriga grupper: 5 350	
Totalt: 27 044	
Antal arter (enligt Thunbergs nomenklatur; synonymer borträknade) (<i>number of species according to Thunberg's nomenclature; synonyms excluded</i>):	
skalbaggar, Coleoptera: 4 555	
steklar, Hymenoptera: 1 434	
fjärilar, Lepidoptera: 1 615	
övriga grupper: 2 321	
Totalt: 9 925	

Thunberg som entomolog

Thunberg publicerade 88 arbeten helt eller delvis med entomologiskt innehåll. I dessa skrifter ges beskrivningar av 1 513 nya insekter (Wallin & Wallin 1989) (de nybeskrivna arterna fördelar sig på olika insektsgrupper enligt tab. 2). Denna vetenskapliga aktivitet tillsammans med det arbetskrävande arrangerandet av insektsamlingen kan knappast karakteriseras som en obetydlig sidoverksamhet. Eftersom övriga delar av zoologin också bearbetades av Thunberg med nybeskrivningar (Wallin 1991) är det inte rättvisande att beteckna Thunberg enbart som botanist (jfr. t. ex. Svedelius 1944).

De nya namn som publicerats av Thunberg har i stor utsträckning förlorat sin aktualitet genom att revisioner av specialister visat att de är synonyma med tidigare givna namn. För att få en uppfattning om Thunberg-namnens hållfasthet och därigenom en bild av Thunbergs styrka som dåtida vetenskaplig entomolog och som nutida auktoritet kan man granska utfallet av de taxonomiska revisioner som genomförts på materialet i samlingen.

Tabell 2. Thunbergs typmaterial av insekter (*Thunberg's type material of insects*)

Antal nybeskrivna arter (<i>number of new species</i>)		Antal nya arter representerade av funnet typmaterial (<i>number of new species represented by surviving type specimens</i>)
kackerlackor, Blattodea	26	26
skalbaggar, Coleoptera	701	626
tvestjärtar, Dermaptera	3	3
tvåvingar, Diptera	52	49
skinnbaggar, Heteroptera	110	95
växtsugare, Homoptera	28	28
steklar, Hymenoptera	274	259
fjärilar, Lepidoptera	155	152
bönsyrsor, Mantodea	17	16
näbbsländor, Mecoptera	2	2
sävsländor, Megaloptera	1	1
nätvingar, Neuroptera	3	2
hopprätvingar, Orthoptera	141	136
vandrande pinnar, Phasmida	10	3
Totalt:	1 523	1 398

Ett första steg vid taxonomisk revision är att söka rätt på det eller de exemplar som legat till grund för artbeskrivningen. Detta typmaterial finns inte på något sätt markerat eller särplacerat i Thunbergs samling. Typbegreppet var inte »uppfunnet» på Thunbergs tid och exemplar tillhörande nybeskrivna arter särbehandlades inte på något sätt. Det förekommer dock en koncentration av typexemplar så att en viss insektgrupps nybeskrivna arter finns samlade i en eller flera lådor. Detta är inte konsekvent genomfört och speglar troligen bara ett arbetssätt hos Thunberg (han kan tänkas ha haft materialet sammanställt för en rationellare hantering vid en bearbetning).

I samband med genomgången av Thunbergs samling för dataregistreringen har alla typexemplar försetts med nåletiketter med individuellt identifieringsnummer och markering av typstatus. En särskild katalog över typmaterialet har sammanställts (Wallin & Wallin 1989). Det är anmärkningsvärt att en så stor del av Thunbergs insekttyper finns bevarade (se tab. 2) när redan Thunberg själv klagade över att det nya naturaliekabinettet var inrett så att fukt från de kalla väggarna ledde till förödelse i samlingarna (Löwegren 1952: 190–192). Möjligen var den vinterkalla förvaringen ett skydd mot de skadedjur (framför allt ängrar) som idag är ett gissel för entomologiska samlingar.

De taxonomiska specialister som granskat material i Thunbergs samling har enligt praxis lämnat en dokumentation av sitt arbete i form av nåletiketter. Dessa har använts vid granskning av »överlevnaden» av Thunbergs nya insekt-

Tabell 3. Andelen giltiga artnamn i Thunbergs nybeskrivningar av insekter (*The proportion of current names in the descriptions of new insect species published by Thunberg*)

Reviderade Thunberg-namn (<i>revised Thunberg names</i>)	Giltiga (<i>current names</i>)	Andel giltiga (<i>prop. current</i>)	
Coleoptera	144	80	55 %
Heteroptera	88	62	70 %
Orthoptera	79	55	70 %
Hymenoptera	241	137	60 %
Lepidoptera	155	47	30 %
Övriga	7	5	70 %
Totalt:	714	386	54 %

namn. Dessutom har en del publicerade sammanställningar konsulterats (Benander 1961, Karsholt & Nielsen 1986, Kawall 1857, Pope 1987, Roman 1912, Schulz 1913, Stål 1856 etc., Townes & Townes 1973). I tab. 3 sammanfattas utfallet av hittills genomförda taxonomiska revisioner av Thunbergs nybeskrivningar.

Drygt hälften av de insektnamn som Thunberg uppställt och som genomgått en senare revision står idag kvar som giltiga artbeteckningar. Det är en hygglig siffra med tanke på den tidens långsamma informationsflöde och standarden på de beskrivningar som levererades. Om man jämför med Thunbergs nybeskrivningar inom botaniken, där han uppställt ca. 1 880 nya arter av vilka Juel (1918) anger ca 1 160 som giltiga, dvs. ca. 61 %, är förhållandet ganska likartat.

Även om Thunberg bearbetade ett stort spektrum inom insektsystematiken var det en grupp som blev hans speciella inmutning: parasitsteklarna (Thunberg 1822 & 1824). Det är en mångformig, svår och på Thunbergs tid föga studerad grupp. Detta var kanske skälet till Thunbergs engagemang. Parasitsteklarna blev ett av Thunbergs huvudverk och senare entomologers huvudvärk eftersom de gamla beskrivningarna bygger på så grova kännetecken. Den här delen av samlingen har därför blivit en av dem som flitigast konsulteras av specialister. Thunberg bibehöll ett enda släkte, *Ichneumon*, för flertalet av sina nybeskrivna parasitsteklar (de fördelas numera på flera släkten och familjer). Han beskrev 251 arter inom detta släkte och man kan lätt föreställa sig bekymret att hitta på olika namn till alla dessa. Han anknöt till den namngivningsstil som Linné införde för den här typen av insekter. De fick i många fall benämningar som kan härledas till mänskliga yrken, verksamheter eller tituleringar, t. ex. *ensor*, *collector*, *creditor*, *curator*, *debitor*, *dictator*, *director*, *elevator*, *gladiator*, *junior*, *laborator*, *rector*, *victor*.

Ett annat grepp att konstruera artnamn tillämpade Thunberg på småfjärilarna (»*Microlepidoptera*»), också det i anknytning till Linnés praxis. Oftare än

Tabell 4. Samlare eller donatorer till Thunbergs insektsamling enligt noteringar på etiketter. Lokaluppgifter för material från respektive person anges i förekommande fall (*Collectors or donors of specimens to the Thunberg insect collection according to notes on labels; localities for material contributions are given if stated by Thunberg*)

Acharius, E.; (se A. Sparrman)	Hay, J.; Svenå, Småland, Västergötland
Acrel, J. G.; Marocko	Hermann, J.; Tyskland
Afzelius, A.; Sverige, England,	Hoffmansegg, J. C.; Berlin, Tyskland,
Sierra Leone	Brasilien, Portugal
Ahlgren, G.; Öland	Hollberg, L.; Isle de France
Andersch, J. D.; Tyskland, Österrike	Holmer, L. M.; Sverige
Aspegren, G. C.; Blekinge	Hornstedt, C. F.; Ostindien
Becklin, P. E.; Lappland	Kalm, P.; Nordamerika
Berg, J. P.; Algeriet	Kolmodin, M.; Gotland
Berggren, P.	Kullberg, J.; Småland
Billberg, G. J.	Lebeck, H. J.; Koromandel, Malabar,
Bjerkander, C.; Västergötland	Ostindien
Bloch, M. E.	Liljeblad, S.; Småland, Lappland
Blom, C. M.; Dalarna, Västmanland	Linné, C. von (d. å.)
Boeber, J. de; Svarta havet, Kaukasus	Ljungh, S. I.; Sverige
Bonsdorf, G. von	Marklin, G.; Uppsala, Sverige
Borgström, J.; Finland	Masson, F.; Madeira
Bosc d'Antic, L. A. G.; Frankrike,	Mellerborg, C. E.; Härjedalen, Paris,
Nordamerika	Spanien
Charlotta, drottning; Brasilien	Nyblaeus, O.; Uppsala
Cramer, P.	Näzen (Naezén), D. E.; Umeå
Crug, J.; Västmanland	Osbeck, P.; Halland
Dahlberg, C. G.; Surinam	Oskar I, kung; Brasilien
Dalman, J. W.; Västergötland	Pallas, P. S.; Sibirien
Delén, C. E.; Sverige	Panzer, G. W. F.; Tyskland
Dorthes, J. A.; Frankrike	Pajkull (Paykull), G. von; diverse
Ekelund, J. M.; Lappland	inrikes och utrikes lokaler
Fabricius, J. Chr.	Pentz, H. Chr.; Västergötland, Kina
Fahlberg, S.; St. Barthélemy, Cayenne	Petagna, V.; Kalabrien, Italien
Fallén, C. F.; Skåne	Pfeiff, D. J.; Finland, Sverige
Forsström, J. E.; Dalarna, Lappland	Pontén, J.; Småland, Södermanland,
St. Barthélemy m. fl. öar i Västindien	Uppland
Forster, J. G. A. & J. R.; Nya Zeeland	Porath, C. C.
Freyreiss, G. W.; Brasilien	Printz, ?; Gästrikland
Gedner, E. Chr.; Halland, Uppsala	Quensel, C.; Lappland
Gröndahl, C. F.; Lappland, Finland,	Rehn, C. J.; Blekinge
Kina, Sumatra	Rossi, P.; Italien
Gustav IV Adolf, kung; (Lovisa Ulrikas	Sahlberg, C. R.; Finland, Sverige
samling)	Schedvin, J.; Marocko, Kina
Gyllenhaal, L.; Kinnekulle, Uddevalla,	Schneider, D. H.; Sverige, Tyskland
Halland, Västergötland	Schousboe, P. K. A.; Marocko
Haeffner, J. Chr. F.	Schreber, J. Chr. D
Hall, B. M.; Leksand, Loka,	Schönherr, C. J.; Västergötland
Västmanland, Västergötland	Scopoli, J. A.

Skjöldebrand, E.; Algeriet, Marocko,
(material via Linné?!)
Sparrman, A.; Guinea (material
via E. Acharius)
Steven, Chr.; Krim, Sibirien
Stickman, O.; Västmanland
Swartz, O. P.; Jamaica

Törner, S.; Finland, Sverige
Wahlbom, J. G.; Kalmar
Westin, L.; Brasilien
Westrin, N.; Småland, Östergötland
Zetterstedt, J. W.
Ödmann, S.; Värmdö, Sverige

hos andra grupper har arterna här begåvats med personnamn som en hyllning till kolleger eller bidragsgivare. I följande lista på apostroferande artnamn kan flera av de personer urskiljas som bidragit med material till samlingen (jfr personlistan nedan; förtydligande av personnamn ges inom parentes): *achariana* (Acharius), *bjerkandrella* (Bjerkander), *blomiana* (Blom), *brownella* (Brown), *fahlbergiana* (Fahlberg), *groendaliana* (Gröndahl), *gyllenhahliana* & *gyllenhalella* (Gyllenhaal), *halliana* (Hall), *ljungiana* (Ljung), *montiniana* (Montin), *naezeniana* (Näzen), *osbeckiana* (Osbeck), *paykullella* (Paykull), *penziana* (Pentz), *rhenana* (Rhen), *stickmanniana* (Stickman), *swederella* (Swederus), *westriniana* (Westrin).

Den i yngre dagar vittbereste Thunberg blev efter återkomsten till Uppsala ytterst stationär och lämnade knappast staden. Han blev däremot uppsökt av många personer och uppehöll brevlades ett vittomfattande kontaktnät. Hans brevsamling (förvarad i Uppsalas universitetsbibliotek) uppvisar 1 385 korrespondenter, allt från privata bekanta och elever till flertalet av samtidens ledande naturhistoriska forskare och skribenter. Även insektsamlingen ger inblickar i detta kontaktnät och i tab. 4 ges en lista över de personer som enligt etikettnoteringar (bekräftat av korrespondens eller genom uppgifter i publikationer) överlämnat material. De lokaler eller geografiska områden som representeras i personernas bidrag anges också i tabellen.

Noter

1. Linné refererade till Thunbergs samling i *Systema Naturae*, 12:e uppl., 1767, för *Musca furta* (en bananfluga). Exemplar finns kvar i Thunberg-samlingen och har i en specialistrevision utsetts till linneanskt typmaterial. Även för tre skalbaggsarter (*Chrysomela pulicaria*, *Cerambyx noctis* och *Cerambyx liciatus*) refererade Linné till Thunberg (exemplar finns kvar under namnen *Haltica pulicaria*, *Cerambyx/Rhagium noctis* och *Callidium liciatum*). Detta antyder att Thunberg tidigt hade en så pass kvalificerad insektsamling att Linné såg sig föranlåten att konsultera den.

2. Samlingen demonstrerades vid den akade-

miska undervisningen. Detta framgår av en anteckning lämnad i en av insektlådorna: »Denna låda blef genom en auditors ovarsamhet skuten af bordet att den föll i golfvet under Föreläsning, den 15 Mars 1836, Göran Wahlenberg». Wahlenberg var thunbergelev och demonstrator under Thunberg. Han efterträdde Thunberg som professor 1829. Det efterhand spända förhållandet mellan Thunberg och Wahlenberg och den senares »insatser» för bevarandet av de zoologiska museisamlingarna har på ett indignerat sätt skildrats av Löwengren (1952: 212–13).

Referenser

- Ander, K. 1945. Kritisk granskning av våra Macrolepidopera dubiae, en historisk-lepidopterologisk utredning. – *Opusc. ent.* 10: 65–97.
- Benander, P. 1961. Die Microlepidopteren in Thunbergs „*Insecta Svecica*“, 1784–1794. – *Opusc. ent.* 26: 243–247.
- Hagen, H. A. 1844. Nachricht über die entomologischen Sammlungen in Norwegen, Schweden und Dänemark. – *Stettin. ent. Ztg.* 5: 68–70, 75–80, 130–131.
- Holm, Å. 1957. Specimina Linnaeana. I Uppsala bevarade zoologiska samlingar från Linnés tid. – *Uppsala Univ. Årsskr.* 1957 (6): 1–68.
- Horn, W. & Kahle, I. 1935–37. Über entomologische Sammlungen, Entomologen & Entomo-Museologie. Teil I–III. – *Ent. Beih. Berl.-Dahlem* 2–4. (I: Bd. 2: 1–160 [1935]; II: Bd. 3: 161–296 [1936]; III: Bd. 4: 297–536 [1937].)
- Juel, H. O. 1918. *Plantae Thunbergianae*. – *Arbeten utgifna med understöd af Vilhelm Ekmans universitetsfond*, Uppsala, 21. 462 pp.
- Karsholt, O. & Nielsen, E. S. 1986. The Lepidoptera described by C. P. Thunberg. – *Ent. scand.* 16: 433–463.
- Kawall, H. 1857. Erinnerung an Thunberg's Ichneumonidea. – *Stettin. ent. Ztg.* 8: 12–17.
- Löwegren, Y. 1952. Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet. Ett bidrag till zoologiens historia. – *Lychnos-Bibliotek* 13, Uppsala & Stockholm. 407 pp.
- Papavero, N. 1971. Essays on the history of neotropical dipterology, with special reference to collectors (1750–1905), vol. 1. *Museu de Zoologia Universidade de São Paulo*.
- Pope, R. D. 1987. The Coccinellidae (Coleoptera) described by C. P. Thunberg. – *Ent. scand.* 18: 51–66.
- Roman, A. 1912. Die Ichneumonidentypen C. P. Thunbergs. – *Zool. Bidr. Uppsala* 1: 229–293.
- Schultz, W. A. 1913. Älteste und alte Hymenopteren skandinavischer Autoren. – *Berl. ent. Z.* 57: 52–102.
- Stål, C. 1856. Om Thunbergska hemipterarter. – *Öfvers. VetenskAkad. Förh.*, Stockh. 12: 345–347.
- Stål, C. 1870–76. *Enumeratio Hemipterorum*. Bidrag till en förteckning öfver alla hittills kända Hemiptera, jemte systematiska meddelanden. 1–5. – *K. Svenska VetenskAkad. Handl.* 9–12 & 14. (1: vol. 9(1): 1–232; 2: vol. 10(4): 1–159; 3: vol. 11(2): 1–163; 4: vol. 12(1): 1–186; 5: vol. 14(4): 1–162.)
- Svedelius, N. 1944. Carl Peter Thunberg 1743–1828. Ett tvåhundraårsminne. – *Svenska Linnésällsk. Årsskr.* 27: 29–64.
- Thunberg, C. P. 1787–1821. *Donatio Thunbergianum*. In: *Museum Naturalium Academiae Upsaliensis* 2–22 & do., appendix 1–25. *Dissertationes*, Uppsala.
- Thunberg, C. P. 1822. *Ichneumonida Insecta Hymenoptera. Pars I*. – *Mém. Acad. Sci. St-Petersb. Sér.* 5, 8: 249–281.
- Thunberg, C. P. 1824. *Ichneumonida Insecta Hymenoptera, illustrata. Pars II*. – *Mém. Acad. Sci. St-Petersb. Sér.* 5, 9: 285–368.
- Townes, H. & Townes, M. 1973. A catalogue and reclassification of the Ethiopian Ichneumonidae. – *Mem. Amer. ent. Inst.* 19: 1–416.
- Wallin, L. 1991. Catalogue of type specimens. 2. General zoology, 2. ed. 81 pp. Uppsala University Zoological Museum, xerographed.
- Wallin, L. 1992 a. Catalogue of type specimens. 4. Linnaean specimens, 2. ed. 233 pp. Uppsala University Zoological Museum, xerographed.

- Wallin, L. 1992 b. Linnaean specimens in the Zoological Museum of Uppsala University. – Arch. nat. Hist. 19: 219–230.
- Wallin, L. 1992 c. Catalogue of the Thunberg collection (Insecta), 1–3, version 2. 754 pp. Uppsala University Zoological Museum, xerographed.
- Wallin, L. & Wallin, H. 1989. Catalogue of type specimens. 1. C. P. Thunberg, Insecta. 83 pp. Uppsala University Zoological Museum, xerographed.
- Weber, F. & Mohr, M. H. 1804. Naturhistorische Reise durch einen Theil Schwedens. 208 pp. Göttingen.
- Werneburg, A. 1858–59. Die Lepidopteren in Thunberg's „Dissertationes Academicæ“. – Stettin. ent. Ztg. 19: 416–422 (1858), 20: 48–74, 283–284 (1859).
- Zetterstedt, J. W. 1822. Resa genom Sveriges och Norrignes lappmarker förrättad år 1821. 1–2., 213 pp. Lund.

Summary:

CARL PETER THUNBERG'S INSECT COLLECTION

By Lars Wallin

Carl Peter Thunberg (1743–1828), pupil of Linné, returned to Uppsala in 1779 from a journey to South Africa, Ceylon, Java, and Japan during 8 years. He succeeded Carl von Linné junior as professor of medicine and botany in 1784. He brought a wealth of natural-history objects from his travels. The material was gradually transferred to Uppsala University in successive donations starting in 1785.

The focus of the present paper is on the insect collection. It is still kept in its original drawers at the Zoological Museum and it is predominantly preserved in its original arrangement with handwritten labels by Thunberg. The retrieval of information and the access to specimens is now facilitated by a computer based registration of the collection. The extent of this collection in its present state is shown in table 1.

The contribution to systematic entomology by Thunberg is summarized in tables 2–3. Thunberg described 1 523 new insect species. Surviving type material has been found for 1 398 of these new species. Specialist revisions have yielded a “survival rate” of about 54 % of the revised Thunbergian insect species names. Current names are found in a rather similar percentage (61 %) in plant species described by Thunberg (about 1 160 current plant species names are left from about 1 880 species described).

Thunberg is known to have been generous with gifts from his own collection and he established contact with numerous scientists and private collectors. He obtained presents in return from many persons. Table 4 gives a list of collectors or donators providing Thunberg with material (according to notes on Thunberg's labels in the drawers of the insect collection).

Författarens adress: Doc. Lars Wallin, Zoologiska museet, Villavägen 9, S-752 36 Uppsala, Sweden

Linneansk efterskörd: Clas Bierkanders reseanteckningar från Dal och Fredrikshald 1761

Med kommentarer av Per Hultqvist

NÅGRA BIOGRAFISKA UPPGIFTER OM FÖRFATTAREN får introducera två texter av Clas Bierkander (1735–1795), vilka återges och kommenteras i det följande. Hans levnadsomständigheter och vetenskapliga resultat är grundligt belysta i en nekrolog av Samuel Ödmann och senare av C. E. Aurivillius, Sten Lindroth, G. Eriksson och, framförallt, Henrik Sandblad. Här skall bara påminnas om några data i ett livslopp, som bl. a. är idealtypiskt för svensk ståndscirkulation under 1700-talet.

Han var född i ett allmogehem i Bjerka socken, i trakten söder om Billingen i Västergötland. Gymnasieåren i Skara gav starka intryck genom lektorn Sven Hof. Denne var en högt kvalificerad och entusiasmerande lärare i naturvetenskaperna, besökt av Linné och respektfullt omnämnd under Västgötaresan: »magister Sven Hof . . . nu Lector Matheseos, quæstionerades uti Botanicis; man fant med nöje, at han hade sig de mäste inländske örter bekante, så at om han til dem applicerar de nyare Botanisternas method och namn på örter . . . kan han aldeles wara i stånd, at äfwen häruti handleda den studerande ungdomen wid Skara, och således implanta med unga åren i Scholæ piltarne de frön, som framdeles kunna gifwa Fäderneslandet mycken frukt.»

Universitetsstudier ett läsår i Uppsala 1758–59 med Linné som lärare och impulsgivare för livet. *Catalogus Lectionum Publicarum* . . . MCCLVIII, om Uppsalaprofessorernas undervisning läsåret 1758/59, anger att professor Linnæus undervisar i botanikens grunder enligt *Philosophia botanica* i akademi-trädgårdens lokaler samt demonstrerar levande växter från trädgården. Detta i offentliga föreläsningar. I privata kollegier behandlas naturalhistorien enligt *Systema naturae*.

Bierkander tycks inte själv ha efterlämnat någon beskrivning av sina intryck. Vi kan gå till föreläsningsanteckningar av en studiekamrat. Ett fysikotologiskt anslag inleder: det handlar om »skaparens händers verk». Skillnaden mellan mineraler, örter och djur systematiseras. Linné visar hur växtsystematikens indelning i klasser, ordningar, släkter och arter låter etablera sig utifrån iakttagelser om invarianser i deras byggnad, framförallt *partes fructificationis* och deras sätt att fungera i frukt- och fröspridning. Hela tiden detaljhänvisningar till bestämda arter. Svårigheten att etablera en naturlig

indelning berörs. Växtfysiologiska synpunkter eller växternas beroende av klimat och jordmån får mindre uppmärksamhet. Bibliografiska uppgifter ges, den egna metoden får avteckna sig mot föregångare och samtida kolleger ute i Europa. Herbarieteknik liksom anvisningar om hur en »trädgård bör inrättas, som intet annat är än ett *herbarium vivum*» meddelas mycket konkret. Man tycker sig förstå hur starkt denne student upplevat Linnés krav på detaljskarp iakttagelse som underlag för systematiserande begreppsbildning. En annan student har efterlämnat anteckningar från Linnés privata undervisning om *Systema naturae*, kallade *Collegium zoologicum*. Ett urval djurarter går där igenom på motsvarande sätt. Linnés *herbationes* nämns inte, vare sig i föreläsningsprogrammet eller i studenternas anteckningar. Rimligen har de förekommit och Bierkander deltagit.

Under några år var B. informator och huskaplan i adliga familjer med anknytning till Kinnekulletrakten och Läckö. Prästvigning 1761, senare komminister med boställe i Holmestad nära Skara och Kinnekulle, kyrkoherde i Grevbäcks pastorat strax norr om Hjo från 1787 och senare prost. Trots bristen på teologiska studiemeriter kunde denna, visserligen långsamma, prästerliga karriär arrangeras genom inflytelserika adelsfamiljer, där han arbetade och deltog i ett intellektuellt präglat sällskapsliv.

De fick heder av sin klient. Han blev en uppskattad präst, men dessutom en produktiv naturvetenskapsman med vederhäftiga resultat. Detta trots hans lantliga isolering, där han endast postledes kunde utnyttja universitetens och Vetenskapsakademiens forskarmiljöer, bibliotek och instrument. Ibland tyckte han sig bo »vid världens ända», det kunde kännas ensamt »i mörker och bland enebuskar». Det blev 50 större och många mindre vetenskapliga skrifter: mest i väderlekslära, kopplad till jordbrukets nytta, samt om fåglars och växters livsbetingelser, framförallt om skadedjur bland insekterna och deras bekämpande. Han har kallats »den praktiska entomologins grundläggare i Sverige». Hans resultat bygger på en metodik med långa serier av systematiskt ordnade observationer och experiment.

Sandblad påpekar kontrasten mellan Bierkander med sin enda, anspråkslösa utrikesresa till Fredrikshald och de vittberömda Linnélärjungarna med internationellt observerade resor och reseberättelser runt jorden: främst C. P. Thunberg, som gav ut *Flora Capensis* och *Flora Japonica*, »Capbotanikens fader», »Japans Linné». Bierkander hörde till dem som »fick hålla sig hemmavid och i flera fall gjorde väl så aktningvärda vetenskapliga insatser, i all enkelhet vid den lantliga svenska husknuten.» Han fick uppleva, hur naturvetenskaperna och deras slags verklighetsbeskrivning under hans senare år förlorade prestige, fick minskad uppmärksamhet bland tongivande intellektuella. Han har uttryckt detta i några komprimerade satser, ofta citerade: under frihetstiden »var alt lefvande och lustigt, Linnæus skref, Salvius tryckte, och Tessin köpte».

Bierkander förblev linnéan. »Före går erfarenheten, efter följer spekulatio-
nen; den förra lämnar kunskapsmaterialet, den senare drager ur de gjorda
iakttagelserna slutsatser och sedan den använt kritikens vågskål, utletar den
sanningen samt utreder, begränsar och afgör på ett lyckligt sätt frågorna»
säger Linné i *Oratio qua Peregrinationum intra Patriam asseritur necessitas*, 1741
(Om nödvändigheten af forskningsresor inom Fäderneslandet, Th. M. Fries
övers. 1906).

Vännen Samuel Ödmanns minnestal i Vetenskapsakademien 1797 ger en
respektfull, tidstypiskt formulerad men allmängiltig karakteristik av en me-
todsäker forskare med god akribi: »en uppmärksamhet, den intet undfaller,
och en ordentelighet, som samlar kunskaper, utan att hopblanda dem.» Hos
Linné lärde han »til Skaparens ära och vårt släktes gagn undersöka naturens
skatter» och fick de »kunskaper, som satt honom i stånd at meddela talrika rön
under bestämda begrepp». Exempel ges på B:s forskningar, bl. a. om skadein-
sekterna: »Bjerkander var ock den förste, som emot dessa våldsverkare
hväste hämnadens vapn.» Som motsats till dessa onskans representanter
studerade B. också bina, »som, med sin lydnad för styrelse, sin arbetsamhet
och omtanka för det helas bestånd, gifver . . . så mången lärarik erinran . . .»
Så var B. ständigt sysselsatt med att »rikta naturkunnigheten med nya upptäck-
ter, och befria sin samtid från gamla fördomar; at bringa det okända i ljuset,
det kända til visshet, det vissa til brukbarhet. Han var outtröttelig i rön, men
sparsam i slutsatser. ——— Hvad en annan skulle framställt såsom satser,
framstälde han vanligt såsom frågor.» Det var också en »ostridig sanning, at
Bjerkander, under alla dessa arbeten, icke försummade sin hufvudpligt, sit
ämbete, sina åhörarens vård. Han var en ömsint och sorgfällig lärare.»

Två dalslandstexter

är skrivna av en 26-årig man, ännu med måttlig livserfarenhet och begränsade
studier och forskarresultat. Men han hade sin botaniska kompetens, här väl
dokumenterad, och han hade upplevt olika miljöer och kontrasterna mellan
dem: under barndomen bondens liv och värderingar, Skara gymnasium med
sina då självklara och uttalade intellektuella ambitioner, den vetenskapliga
verksamheten kring Linné i Uppsala, några adliga herrgårdsmiljöer med
anspråk på umgängesvett och intresse för intellektuella sysselsättningar. Hans
synpunkter i reseberättelserna utgår från dessa erfarenheter. De har tillhan-
dahållit kontrastupplevelser som stoff till reflexioner.

Handskrifterna, i Skara stifts- och landsbibliotek, är svårlästa på sina stäl-
len. Stavning, interpunktion och styckeindelning har här moderniserats. Ord-
förklaringar har tillfogats inom raka klammer. Kursiv stil och originalets
stavning används för ortnamn och latinska växtnamn. De senare förklaras

inom klammer med hänvisning till artnummer och nutida svenskt namnskick angivna i *Carl von Linné, Svensk flora* (övers. Sthlm 1986) av Linnés *Flora svecica* 2. uppl. 1755. Bierkander bör ha varit förtrogen med detta arbete och dess nomenklatur.

Inget sägs om resans ändamål eller om resällskapet, de »vi» som nämns. Någon mera etablerad person var det knappast; kanske menas helt enkelt tillfälliga medresenärer vid skjutshållen. Inkvarteringen var anspråkslös: i gästgivargård och i privattrum hos en hantverkare i Fredrikshald. Inte i präst- och herrgårdar eller hos köpmanssocieteten i Fredrikshald, som t. ex. ståndspersoner som Daniel Tilas under dennes norska resa 1749–50. Man blir inte upplyst om resättet: skjuts med kärra, ritt eller fotvandring? Kanske olika för olika sträckor? Genomgångna samtida brev från Bierkander har inte givit upplysning i dessa stycken eller överhuvud belyst de två texterna. Man kan lägga märke till Tilas' och Brunius' nedan citerade omdömen om vägarna: kring gränsen tycks det i varje fall knappast ha varit fråga om hjuldon.

Anmärkningar öfwer Dahl, 1761 d. 28 Junii.

Dahls land är mycket bergaktigt och fult [= nusvenskt fullt eller fult?] med små kullar, i dalarna äro små mossar eller sjöar, backarna äro dels bara, dels klädda med granskog, några hava lövskog. Landet frambringar råg, korn, havre, vete, ärter. Fall [svedjeland], eller som de här kallas, kaser, brukas mycket. Invånarna som bygga nere vid *Vänern* äro mycket begivna på fiskeri, som ibland är nog lyckligt [framgångsrikt]. Om hösten fångas lakar, sil [siklöja!] men besynnerligen [särskilt] guppor [siklöjor!], om våren vacker lax, små slom [nors], abborrar, gäddor, braxen.

Kreatur äro här vackra. Getter brukas mycket, som gå valle med fänaden, vilket allt en piga dagligen följer, som spinner på ten eller binner [stickar] strumpor. Hon driver hem boskapen middag och afton. Den första gång hon driver hem boskapen till middag uti maj sätter hon ett spö uti dyngehögen av en, björk eller rönn. Vallhundar brukas mycket.

Svinkreatur och gäss äro överflödiga [förekommer i stor myckenhet]. Bi havas somligstädes. Humlegårdar brukas någorlunda. Trägårdar äro rara. Dock gives vid boställen och kyrkoherdegårdarna.

När rofvor sås om våren, bredes över dem halm, att bevara dem för frost och fåglar. Bönor brukas här ock. Lin fås, och är ibland gott köp på lärfter, denna tiden kostade de 12 öre alnen.

Inga vagnar brukas här utan kärror större och smärre, små att utköra gödseln med, som nedsläppes i bakändan, de större äro långa med grindar [avtagbara sidostycken av spjälverk], därmed köres hö och säd. Vedslädar äro långa, illa hopslagna. Harven styres med en vidja, som sitter i ena hörnet, vilken hålles i handen. Bulten [välten] har långa armar varmed han styres.

Alla ladugårdshusen äro timrade, sedan äro långa små stockar resta tätt vid omkring, ifrån taket till roten [grunden]. Alla äro täckta med halmtak. Lo[g]arna äro långa [så] att man [kan] köra in uti dem, och lassa [lasta] av lasset i ladan. Tröskningen

sker av flera personer. Intet visst antal lägges fram, utan några neker [kärvar] som vändas under tröskningen och därmed är det bestått [anses godtagbart].

Ladorna äro höga från backen [marken] [så] att vädret får spela under dem. Inuti hava alla golv. Bodarna byggas högt på fyra trästolpar med huvud [tjockare övre del med nedåtriktad kant] så att råttor ej skola komma in uti dem.

Kvinnkönet bruka alla rönkta [rynkade] mössor, hava inga kostsamma kläder. Man-folken hava inga knappar i kläderna utan hakar, inga tvärfickor utan [svårläst ord] långa i rockarna. Bruka alla mörkgrå valmarskläder, de något förnämre hava svarta vid sorgtiderna.

Om ottesången juledagen gå bönderna fram och tillbaka till klockaren och giva till kyrkan och de fattiga.

Om julafton hänges en havrenek på gärdesgården, till fåglarnas mat.

Långfredagen firas som en stor högtid.

Pingstdagen skola alla små barn till kyrkan första gången. Litanian läses långt fram på sommaren. Man och hustru, pigor och drängar gå tillhopa till Herrans nattvard. Barnen döpas mest hemma. Alla lik skolaunga[s?: textförlust] in på kyrkogården när de skola begravas. Likbårarna äro rätt eländiga, likkistorna illa gjorda.

Bredvid *Tösse kyrka* är en backe som prästgården ligger på, på vilken äro 50 st. ättebackar, vid *Sörgården* 8 på en liten kulle. Vid *Strömsberg* är en stor grav, som en jätte ligger uti, som skolat het[at?: textförlust] Musse, varför *Strömsberg* i gamla böcker kallas *Musseberg*, han har haft sina töser i *Tösse* och sina frillor i *Frillsäter*. Vid *Torpane* ut på maderna är en liten holme, som påskkäringarna hava sitt möte uppå, kallas *Miolkeholmen* [Mjölkeholmen].

Dalboliarna äro 4 finger breda. De binda på dem [på orvet], så att de stå mycket till [ligga väl an] till jorden. Alla bruka 2 liestickor [redskap att skärpa lien med under arbetet, mellan slipningarna]. Höet köres strax in på små kärror.

Kiöpmannefiäll består av ek, tall- och granskog. Mellan *Mellere* och *Kusere* [gästgivar-gårdarna Mellerud, Holms sn, och Kuserud, Erikstads sn] äro stora slätter med tuvmossar, litet lövskog vid gårdarna, mellan *Kusere* och *Röshult* även mycket slätt, litet granskog.

Venern vid *Vännesborg* [!] var stigen i år mycket. Från *Röshult* till *Vennersborg* allt granskog. I *Röshult* brukades kärror [skjutskärror?], dem små barn körde som sutto på hästarna.

Vid *Qvarntorpet* gick jag upp på *Halleberg* på stegar.

Ättestupan vid [lokalens namn utelämnat: Hästevadet] besågs vid *Halleberg* och dammen där nedanför. Även en gammal kyrkogård. Där har man funnit 20 mk [mark å c:a 425 gr] malm [här väl s. k. klockgods, bronslegering av koppar och tenn] av en klocka, som blev given till *Tunhem*, var de omgjutas. Domareringen hade 8 stenar, den ena hade denna inskription:

*Uppå Konung
Adolph Fredriks
ock Drottning
Lovisa Ulrikas
Befallning
när de den 8 aug. 1754
Besägo detta stellet
Blef denna åminnelsestenen
uprest af Landets
Höfdinge Gref
Adolph Mörner*

Prospect af Berget Heckla. Laverad teckning av Per Brelin 1755 (Kungl. biblioteket). — Linné i Västgötaresan: »här säges de gamla Göter hafva bråstört sig utföre och hissat segel åt Odins Ö, utan at tänka på återresan, då all ting icke mer wille gå dem i lag eller de blifvit trötte wid werld och lefnad.»

Vid Trollhättan var en stor jättetryta i ett hälleberg, varuti de kungliga hade skrivit sina namn. Överst stod en kunglig krona, sen bokstäverna

AF. L. V.
Åhr 1754 den 9. aug. teknade
konung Adolph Fredrik och Drottning
Lovisa Ulrica med egen hög hand
sina namn på detta berg.

Uti Tunhem såg jag herrgårdarna Ronnum, Forstena, Bryggum, Odensjö [Onsjö], Flistad, Nygård, Kåtene och Lund.

Vid gränsen mellan Scaraborgs och Elfsborgs län stod en sten med denna påskrift

Gränsemärke
Emillan Scaraborgs och Elfsborgs
Läner uprest af landets nu varande
Höfdingar friherre Falkenberg
och Gref. Adolph Mörner.

Immanuels Kirke och fästningen i Fredrikshald o. 1790. Utsnitt från gouache av C. F. Löffler (1768–1819). Original i Haldens Minders Museum.

Mitt för *Buhle* [sannolikt nuv. Bollsängen, tidigare del av säteriet Forstena] gick jag upp på *Hunneberg*. Ner vid roten [bergfoten] växte hassel, i kleven [brant stig uppför berget] ekar uppå. Ek, tall, gran, asp, en, al, vide, björk, sälg, odon. Änget blomnade där än ej intet. I kleven växte lind, rönn, *Melampyrum* [545: kovall-arter], *Campanula* [184–191: blåklocka o. besläktade arter], *Antyllis* [638: getvåppling], *Matricaria* [764–766: kamomill, eller baldersbrå?], blomnade starkast.

IN NOMINE JESU

Dagbok öfver En Resa till Friedrikshall förrättad år 1761

Den 4 juni om morgonen ganska [helt] bittida börjades resan till *Friedrikshall*. Luften var stilla, lugn. Fåglarna uppfyllde den med sin ljuvliga sång. Göken gol i ängarna, bäckarna susade i dalarna, under det vi reste över en stor granskog vilken, när den slutades, kullar och backar började visa sina skallota [kala] huvuden, som varade under det vi reste förbi *Wallsjön* och *Stenarsbyn* [senare Kristinedal] till det vi kommo till *Häsbyn* [Hensbyn ; alla tre i Frösöks sn]. Därefter blev vägen mycket brant med höga backar och oändeligen smått klapper [rundade stenar] uti honom. Uti dalarna susade bäckar, sjöar visade sig ock små här och där.

Vid *Hensbyn* var inte stort skog, men sedan en stund hade vi tall- och granskog, varibland växte stora björkar varutav togs näver. Oändeligen många voro kullfällde. *Linnéa* [562] och *Actaea* [464: trolldruva] växte på denna skogen. Vägen bestod något av sandmo.

Fiäll 5 q[varter = 5 fjärdingsväg (från Hensbyn) = 5 fjärdedelar av ä. sv. milen om

10 689 m = 13 360 m.] Husen voro där illa upptimrade. Hela [obilade] stockarna sutto i väggen, illa knutade. Fåhusen voro mycket låga, skorstenarna eländiga. Emellan *Fiäll* och *Dingelvik* hade vi litet granskog, sen några backar med lin, lyx [96: råglösta, luddlösta], hassel.

Över sjön, *Lagsjön* [Laxsjön] kallad, sågo vi *Billingsfors*. *Dingellvik* [!] var en stor och skön herrgård väl bebyggd. En lång gata gick mellan det stora och lilla [ord utelämnat] som var besatt med små trån. Därefter hade vi litet skog av björk och gran jämte oss, vackra backar, sjöar på alla kanter. *Stenby* [Steneby] kyrka låg på högra handen landsvägen.

Taksviken Taxviken] 4 q[varter]. Där omkring var vackra och gröna backar överklädda med skog och åtskilliga [slags] lövtrån, granna gården. Sjöar hade vi på alla kanter, kullar och berg lyste blå runt omkring oss.

Vägne 3/4. Där omkring var lerblandad jord. Ekar stodo här och där. Säden växte här störst. Uppå en backe växte *Cornus herbacea* [139: hönsbär], rönnar stodo många i ängarna. En enda vildapel syntes strax vid vägen. Några släta ängar syntes innan vi kommo fram till

Norra Onsön 3/4. Vi hade först några gården, sen granskog. På högra handen var *Eds* kyrka. Därjämte var en liten sjö. Åter igen litet skog som varade en kvart. Så fingo vi slättmark med trädbevuxna ängar och vackra kullar, granna gården till dess vi anlände till

Sandåker 1/2 som blev vårt nattkvarter. Där brukades att stöta med en klubba till en kulestöt [kålstöt, redskap att stöta sönder vitkål] i jorden, för att där kålen sattes att vattnet ej skulle rinna bort när som kålen vattnades.

Ifrån *Sandåker* till *Friedrikshall* voro inga gästgivaregårdar.

*

D. 5 juni skedde resan till Norge. Vägen var över stora fjäll [här: bergstrakter] och moar bevaxta med ljung; några gårdar lågo där [!] och där. *Mo[n]* är den sista församling [!] på denna vägen i Sverige, och *Högen* den sista gård. På moarna växte blåbär, odon, lingon, *Cornus herbacea* [139: hönsbär] rätt mycket som här kallades hönsebär och ätes med stor aptit.

Brödet uti *Högen* var rätt stort och tunt som en nagel. Grytorna hade hål i brädden, varuti satt fästad järngrepe. Långa bord på gaveln. Folket mycket burgna.

Sedan vi ifrån *Högen* rott över ett litet sund kommo vi in i Norge. Vägen ifrån *Spilgårdsviken* [Viken] till *Sätter* [Sætre] var över litet furuskog, åter slät mark och små moar, mossar, skallote [kala] backar, vägen stenig.

Ifrån *Sätter* till *Prästbacken* [Prestebakke], över moar, steniga backar, skogar.

Ifrån *Prästbacke* till *Stenars* branta och stygga fjäll [frånstötande bergstrakter], jämte vägen en djup dæld på vänstra sidan, där strax en liten sjö.

Ifrån *Stenars* till *Lunnana* [Lundene] stygg och eländig mark.

Ifrån *Lunana* [!] till *Friedrikshall* skogsväg ett långt stycke, men kommo på slätt och landsväg, sedan vi gått ett långt stycke utföre branta klippor, då vi först kommo till en herrgård benämnd *Stomsberg* [Stumberg]. Där bodde befallningsman [no. foged, sv. kronofogde]. Strax därjämte på högra handen var *Nohlby* [Nordby], en gästgivaregård. Litet stycke därifrån låg *Idde* kyrka [Id, tidigare även Idde, kyrka] av sten byggd, vitmenad med spån täckt och torn även av spån. På sidorna lågo flera herregårdar. Nedanför en skans låg kommendantens gård. *Gyllenlöf* [Gyldenlöve], ett kastell, låg på högra handen bredvid skansen. En galge stod på en backe som hade en lång stock och tvärstock. Där satt en kopparplatta, varpå var skrivet den upphängdes missgärning.

Fästningen var ganska hög utav naturen, med höga klippor väl befäst, därtill med många murar. Tvenne stora portar voro, innan man kom in till rätta slottet. På första gården lågo 26 större och mindre stycken [artilleripjäser]. Där stod en stor trähäst [slags straffredskap], och därjämte en stor påle [spöpåle] med taggar av trä runt omkring vid foten och mitt på med järntaggar.

Gårdarna var besatta med sten och hela vägen neder åt [av] sten.

Utanför stadsporten visas stället där kong Carl blev skjuten.

Sedan vi gått igenom en stor port och gått utför en ganska brant backe, kommo vi in i staden som låg mycket sankt. Vi fingo nattkvarter hos en skräddare vid namn Heiberg.

Bönderna på landet brukade vita västar med blå knapphål neder i skörtet. Betslet sattes inte i mun utan mitt över nosen satt tvenne trästycken på var sida, inga stigbyglar. Bondehusen voro osnygga, leda [usla] golv, det ena brädet på det andra. Stort bröd tunt som löv brukades. Alla kvinnfolk åka i Norge.

Örter som vi sågo i går under det vi gingo voro följande:

Trientalis [326: skogsstjärna] *Gnaphalium* [736: kattfot m. fl.] *Tormentilla* [459: blodrot] *Viola* [784: violarter *Lingo*[n] [334] *Carex cespitosa* [855: tuvstarr] *Orobis* [641: vårärt m. fl. ärt-växter] *Odon* [332] *Lotus* [675: käringtand] *Oxalis* [406: harsyra] *Pteris* [940: örnbräken] *Pyrola* [360: pyrolaarter] *Draba* [567: nagelört o. a. Draba-arter] *Fragaria* [450: smultron] *Ranunculus* [493: smörblomma eller annan Ranunkelart] *Epilobium* [327: mjölke o. a. arter] *Pelutricum* (Polytrichum) [966: björnmossor] *L. Borealis* [? svårläst. 562: linnea?] *Cornus herbacea* [139: hönsbär] *Gr. tomentosum* [?: svårläst] *Pinguicula* [25–27: tätört] *Renmossa* [1117: äv. grå renlav?] *Calla* [822: missne] *Triglochin* [321–322: sältingararter] *Cardamine* [585–590: bräsmaarter] *Caltha* [511: kabbleka] *Geum* [460, 461: nejlikrot eller humleblomster?] *Anserina* [452: Potentilla anserina, gåsört?]

Gärdesgårdarna voro lika Dals med tvenne band [av hopvridna vidjor, som höll samman störrpar med med gårdsel emellan].

Åkrarna plöjda som starkast och sådda. Rågen var rykt [hade spritt sitt frömjöl med vinden] i maj.

Hela vägen hördes inte lärkan men göken ett stycke ut[an]för staden. Kornknarren hördes första gången.

Friedrikshall är en liten vacker stad belägen mellan höga berg på alla sidor. I söder stöter havet till med en vik, så att skeppen komma mitt in i staden till älven, som klyver staden mitt itu uti norra och södra sidan, där norra delen [blev] avbränd 1759 om sommaren på 4 timmar.

Husen äro väl byggda, alla mest med tegeltak, blå-, röd- och gulfärgade med vita knutar, förstugor utåt gatan. Omkring somliga hus stå träd, lönnar och andra slag. Inga brunnar utan pumpar. Många krambodar. Skönt apotek. Spanska glas i fönstren, uti vilka voro stora och små rutor, rummen inuti städade och rent hyfsade [prydliga och i god ordning]. Gatorna stenlagda, rännan [rännstenen] mitt i gatan. Krokiga små och stora gator.

Jesse kyrka [eg. *Immanuels kirke*] i södra staden var byggd av sten, hade trätorn med solvisare, uti en liten klocka. Kyrketaket utantill var spånbeslaget, innantill med bräder i valvet, överdraget med blå färg och vita skyar [moln]. Var korskyrka, hade tvenne dörrar. Vackert orgelverk. De nedersta stolarna i kyrkan hade fönster för [utanför] sig. Framföre hängde gröna gardiner. Läktare voro över hela kyrkan och koret. Många stolar i dem hade fönster för sig och gardiner. 4 stycken präktiga kronor hängde i

taket. Alla stolarna voro målade. Orgelverket hade årtalet 1734, kyrkan över dörren 1725. Predikstolen var av bräder simpel gjord, brunt målader, överst låg vitt kläde. På altaret stodo över kvarterstora ljus. Tvenne pelare gingo upp på vardera sidan, varemellan var långt uppe en sol av färgat glas. En tavla mellan dem hade målade beläten.

Vid predikstolen stodo tvenne fattigbössor. Prästen hade pipkrage. Klockaren hade lik våra. Trenne stora stakar [? : svårläst] på vardera sidan av alla dörrarna. Under läktarna var träpelare. Golvet var av huggen sten. Kyrkogården hade stenmur omkring sig. Hade allenast en byggd [murad i sten] gray, de andre voro mycket upphöjda.

Om lördagen klockan 12 skriftades [förekom skriftermål], då inga flera gingo fram än som fingö rum vid disken [altarskranket], vid pass 30. När skriftermålet var ändat, lades händerna på huvudet, och avsades var [och] en syndernas förlåtelse i namns faders, sons och den helige an[de]s. Därpå började prästen att taga var och en i hand, i sänder den ene efter den andre, vilka då gingo bort allt fort [efterhand]. Sedan kommo andra fram, vilka han tog i hand, som då föllo på knä. Skriftermålet varade länge, klockaren hade någon förrättning också. Söndagen därpå kommunicerades de [fingo de nattvarden].

Stället var utav natur och konst mycket befast med murar. 3 stora kvarter voro innan man kom in. På första gården lågo 26 större och mindre stycken. Där stod trähästen och pålen. Där uti voro mörka trän. Strax därvid var nyligen anlagd en liten skans. Vallarna på murarna voro överlagda med torv, taken [skyddstaken över vallarna och anordningarna på dem] voro av bräder. En stenlagd väg gick neder åt porten, som gick in i staden. Stället visas, där *kong Carl XII* blev skjuten.

Trenne skepp kommo in när jag var där, som sköto vid ankomsten. Av vilka ett besvarades från slottet. Bredvid där skeppen gingo i land, lågo några stora stycken, ett var mitt utav. Torget var ganska litet, hus voro runt omkring.

Kakelugnar brukades i husen. De voro mest av järn, överdragna med blyarts [pulvriserad grafit som spissvärta], och pipan gick mitt uppöver i taket. Mycket thetyg [theserviser] stod i husen, vilket dracks rätt flitigt. Kistor brukades mycket. Maten var simpel, ej många rätter. Inga servetter brukades.

Alla officerarna och soldaterna voro rödklädda [»di röc«] ifrån hand till fot. Soldaterna stodo på åtskilliga ställen i staden på vakt.

Vid norska gränsen kallades

Caltha miölkblomma [511: kabbleka (lokala namn på mjölk- i Norrland)]

Cornus herba[cea] hönsbär [139: hönsbär, i Dalsland holteblommor]

Ullmaria öhlgräs, majengräs [440: Spirea u. älggräs, i Dalsland luktgräs] *Hottonia* korsbläcker [174: vattenblink, *H. palustris*, men 173 : vattenklöver, *Menyanthes trifolia*, kallas i Dalsland korsbläcker]

Orobis erteknopp [641–643: gökärt?]

Gnaphalium haregräs [736: väl kattfot, harekvä]

Trientalis ormegräs [326: skogsstjärna]

Pinguicula kärnestafven [25–27: tätört]

sostagg finskiägg [52: stagg, i Dalsland finnskägg; jfr Lyttkens, Sv. växtnamn s. 1406 ff.]

Lotus räfveklor kiäringtänder [675: käringtand, i Dalsland björneklor]

Viola [784 :violarter]

Doronicum [= 760 *Arnica montana* slättergubbe, i Dalsland märrblomster ?] havstiorn [434: hagtorn]

hiorter multer [449: hjortron, i Västergötland hjorter, i Dalsland molter]

Pteris ekestabb [940: örnbräken, i Dalsland enestabb]

Björnmossa slås uti svåra år och gives hästar till uppehälle. Den blandas med mjöl.

Texterna är provisoriska.

Beskrivningen av Dal är ett utkast, stolpar till en möjligen avsedd, mera genomarbetad framställning. Reseberättelsen har karaktär av nerkastade anteckningar som stöd för minnet, kanske gjorda dagligen, som Linné rekommenderade och själv tillämpat. De kan båda uppfattas som ofärdiga, tunna i innehållet och ostrukturerade. De beskriver bara intryck: utan problematisering, slutsatser, jämförande perspektiv, sammanfattande synpunkter. För en präst var bl. a. den hos Ödmann antydda fysikoteologiska tanken självklar: kännedom om naturen, Guds skapelse, är att känna och prisa Gud. Denna hos Linné vanliga synpunkt saknas här. Men ingendera texten var färdig för publicering. Bjerkander överarbetade dem aldrig, trots hans ymniga skriftställarskap. Men de har intresse även i sitt nuvarande skick: vi följer en linneansk reseakttagare under arbete, i konceptfasen.

De är till att börja med ett slags tillämpningsövningar på Linnés tankar om vetenskapligt resande, dels i den ovan citerade skriften från 1741, dels i *Instructio peregrinatoris* 1759 (Instruktion för resande naturforskare, Th. M Fries övers.1906.) Jordbruket dominerade landets näringsliv, det stod i centrum. Mineraler, djur, växter skulle uppmärksammas: alltid under nyttighetsaspekten, inte minst officinal- och färgväxter. Likaså »åkrarnas plöjning, gödsling, harfvande och besående ... skördens afmejande, stackande, torkning och tröskning --- olika klädedräkt, matlagning, boskapens utfodring och skötsel, för att ej tala om lefnadsvanor, handel och otaligt annat». Basfödan bröd (och nödbröd) skulle särskilt uppmärksammas: återkommande missväxter ligger bakom detta. Hur förvandlas tuviga kärr till ängar, hur gör man inhägnader, hur tar man vara på gödseln?

Texterna har sådana linneanska ambitioner. De ger uppgifter av betydande intresse om livet i 1760-talets Dalsland. Till skillnad mot de flesta andra resebeskrivningar från 1700-talets Dal lämnar denna stora landsvägen Vänersborg-Åmål, därmed kompletterande bl. a. Linnés Västgötaresa. Bierkanders upplysningar om kläder, hus, redskap och arbetsmetoder gick liksom Linnés resor ut på att ta vara på praktiska uppslag, notera ting att ev. ta efter. De aktualitetspräglade resonemangen saknar historisk dimension. Men även till synes triviala upplysningar kan ju däremot för oss också infogas i en jämförelse i tidsled, en historisk process. I ett efterhandsperspektiv ger de

material för den historiska etnologin: att fastställa innovationscentra, spridningsriktningar, utbredningsförhållanden och kulturgränser.

Linnés berömda *herbationes*, hans exkursioner i Uppsalatrakten, gick ut på att lära studenterna att *se*, reagera på omvärlden, inte betrakta något som trivialt, självklart. Man talar ibland om Linnés »naiva blick» i hans reseberättelser. Den bestod i förmågan att uppfatta omgivningen som *artig* och *curieux* konstfullt skapad och förundransvärd: att förena en vuxen, kunskapsrik och reflekterad människas insikt om sammanhangen med barnets förmåga att häpna. Bierkanders texter handlar i all sin återhållsamhet också om en sådan förmåga.

Några ord bör ägnas åt ett annat Linné-råd:

»En liknande heder som åt vetenskapsmännen bör man ock ägna deras mecenater». Linnés egna skrifter, t. ex. inledningarna till hans resor, har påfallande yviga sådana reverenser. Man ser i t. ex. akademiska avhandlingar, hur författarna på ett nästan rituellt sätt erkänner och bestyrker makthierarkier, sociala skiktningar, klienters underordning och beroenden. Dessa var kanske inte mer utpräglade än under andra perioder, men mycket öppet demonstrerade i 1700-talets svenska samhälle.

Också denna rekommendation ger ekon hos Bierkander. Hans ståndsbete och sociala framgång berodde mycket av hans klientförhållande till olika adelsfamiljer/gynnare. Han återger utom sin nedan citerade skildring av Kinnekullesocietetens hyllning till Gustaf III 1774 också minnesstenens text: »Til åminnelse af den 19 augusti 1772. Då Konung Gustaf den III:dje, igenom sin tapperhet, under Ständernas sammanvaro på Riksdagen i Stockholm, föreskref och antog En ny Regerings-form . . . », varefter följer en uppräkningslista av ett antal riksråd och andra framstående adelsmän, närvarande och tillskyndare till detta hugfästade. Man kommer att tänka på de tre hyllningsinskriftioner, som återges i Dal-beskrivningen. Det är påfallande, att i Trollhättan de kvalificerade och betydelsefulla anläggningsarbeten som pågick inte nämns, däremot de kungligas egenhändiga namnteckningar. Detta var Bierkanders sätt att följa Linnés råd. Hans ifrågasättanden var vetenskapliga, de sträckte sig inte till de sociala eller politiska fälten. Han identifierade sig med de domesticerade arbetsbieten, som visste sin plats och sina uppgifter. Men kanske finns där en liten reservation: genom att bara citera, inta denna *relata refero*-attityd, behöver han inte begå sig med egna svassande utgjutelser.

Bierkanders stil

Inledningens stil i reseberättelsen är en annan än i de knappa noteringarna i återstoden av texterna. Bierkander prövar en anklang till de impressionistiska naturskildringarna i början av Linnés lapska eller skånska resa, eller slutet av västgötaresan – den prosastil, som enligt Jöran Sahlgren » varit ett av de viktigaste bålverken mot såväl fransk-klassicitetens som nyromantikens stilideal », i poesien motsvarad av naturskildringen hos Bellman. Kanske vill Bierkander pröva en linneansk litterär stilart i inledningen, att senare användas i en utarbetad version av denna eller båda texterna?

Vi har citerat brevformuleringar med ett slags lapidarisk kraft. En notis till en göteborgstidning 1774 visar vad han kunde, när han ville åstadkomma en konstnärligt verkningsfull landskapsskildring. Sandblad har tagit upp detta exempel. Tvåårsdagen av Gustaf III:s statskupp firas som nämnts, till Bierkanders » fullkomligaste nöje » med att avtäcka en minnessten på det högt uppskattade Kinnekulle: » Solens strålande ljus, den varma luften, den blåa Horizonten, djurens springande på fältet, Foglarnas glädje-stim, alt tyktes vara färdigt att högtideligen fira denna dagen . . . härliga lundar, blomsterrika fält, grönskande skogar, susande bäckar. Man hörde Källans sårl, Löfvens sakta buller, Foglarnas mångfaldiga kvitter. Åkermannen med sin lia afskar med glädje den mogna säden . . . » Vi möter ett slags 1700-talsmässig klarögd verklighetskänsla, en fotografisk tydlighet i konstnärligt arrangemang.

1700-talets örtrika och lövrika jordbrukslandskap med stora inslag av ängs- och hagmarker är nu sedan länge nästan helt omfört till täckdikade åkerytor och sluten skog. Dess stora skönhetsvärden var för bondsonen Bierkander jordbrukets vardag. » Granna gården » är för honom säkert detsamma som rikt bärande odlingsmark; dock märker han att » kullar och berg lyste blå omkring oss », en notering om ett intresselöst välbehag. Hans osentimentala och konstlösa natursyn i större delen av hans två texter kan belysas med ett par texter till jämförelse.

När läkaren O. C. Ekman reser i samma trakter 1820, har något hänt med sensibiliteten: » många vackra situationer, men också med många vilda. Idag blomstrade anemonerna »; flera gånger nämns » vackra utsigter. »

C. G. Brunius gjorde 1838 sin antikvariska och arkitektoniska resa i motsatt riktning mot Bierkanders. » Från Fredrikshall till Högen kunde man före 1814 knappast framkomma till häst, och nu är mellan dessa ställen, ehuru backig, dock mycket stor och ganska god väg. » Öster om Onsjöns gästgivaregård togs en påtvungen nattlig rast för ett extra hästbyte » under en hög klippvägg i omgifning af flera bergshöjder. Ur en dälld nedanför uppstego tjocka dimmor, hvilka under månans klara sken gjorde ett eget afbrott mot klippbranterna. Jag tyckte mig försatt tillbaka i mina barndomsår, då jag . . . med orolig uppmärksamhet åhörde de gamles sagor om bergjättar och berggubbar,

skogsfruar, strömkarlar o.s.v.» Strax öster om Vagne gästgivargård »slingrar sig vägen över en hög bergssluttning. I djupet härnedom utbreder sig Gransjön [Grann], hvars höga bergstränder och branta klippöar prunka med skön barr- och löfskog. Vid skuggrika vikar framskymta gårdar och torpställen, som omgivas med små ängar och åkrar. Under framfarten erbjuder den öbeströdda vattenytan en mängd växlande utsigter, som täfla med hvarandra i naturskönheter. Hvad äro väl Mälarens täcka omgifningar i jämförelse med dessa alptrakter?

Sångfåglar prisade den lugna morgonstunden och skogsdufvor kringsväfvade oss med en paradisk trygghet. Den smala vägen, de djupa branterna, de svaga broarne glömdes lätt vid omvexling af svalkande dungar och vid anblicken af grönskande dalar under solbeglänsade fjällväggar.» Månget palats saknade en så intagande belägenhet som Steneby prästgård. Laxsjön gav en härlig anblick. »Skogbeväxta uddar och öar bilda de skönaste grupper. Vattenytan krusades lindrigt av vinden, som genomspelade löfträden. Slokbjörk och hvital lifvade förgrunden, hvarest en liten hydda erinrade om människans ringa behof. Billingsfors kyrka och jernbruk i bakgrunden tycktes liksom simma på vattenytan och höga bergsryggar deromkring förlorade sina skogstoppar i den aflägsna rymden. — Vi nedrullade för en lång och krokig backe, som beskuggades af frodiga löfträd. Till höger hotade en skroflig bergshöjd med överhängande klippstycken, till venster ett hemskt bråddjup med Laxsjön derunder.» Förromantisk och romantisk naturskildring, med namn som Lidner och Atterbom ligger mellan denna sentimentaliserade naturskildring med pittoreska och dramatiserande effekter och den fotografiska tydligheten, dagsljusskärpan i Bierkanders Kinnekullebeskrivning och i hans reseanteckningar.

Bierkanders skildringar av backiga och steniga vägar

bekräftas av andra resenärer i detta gränshärad mot Norge. Den ovan nämnde Tilas reste 1749 ungefär samma sträcka som Bierkander. Han kom genom Värmland till Åmål, där sällskapet måste lämna vagnarna, eftersom vägen mot Fredrikshall var »dels trång och smal och till slut på gräntzen ej annat än ridevägar och smale klöfstigar». I Ed »måtte vi lemna släde och åkedon och begifva oss til häst, sedan vi måste passera obanade bergige tracter och nog like en art fiellbygd, och mot aftonen efter en nog mödosam och besvärlig vandring hela dagen igenom, hvarvid jag . . . red neder på en svag is, kommo vi til nattherberge . . .». Vägen går enligt Bierkanders beskrivningar över sandmo, moar, steniga backar, smått klappersten. Man lade gärna sommar-

vägen här som annorstädes längs åsar, på isälvsavlagringar: höga, torra, självdränerande väglägen, dessutom med besparing av odlingsbar mark.

En mätning av allmänna vägar och fördelning av deras underhåll blev aktuell för Dalsland 1774. Vägsträckor fördelades på hemmanen efter deras bärkraft, med längden korrigerad för större eller mindre underhållsbehov. Ett par citat ur det av Anders Edestam framdragna protokollet får kommentera Bierkanders knappa vägkaraktistiker. Minst krävande var »moar och jemna eller ej betydelligen och til skada lutande fällt, som haft grus til botn, att således vatn ej kan dem uplösa och ej den starkaste körsel deri förorsaka spor samt följakteligen föga mer til dess lagande behöfvas än at bortrödja träd, som stå för nära och träds rötter, som skjuta fram i vägen.» Sämst var en vägbana, som bestod av »en i största mått lös och djup jordmån såsom mossar, djupa myror, kärr och dysumper.» Sådan skarp iakttagelse av existerande vägbetingelser var i Linnés anda: man skulle iakttä det naturgivna och anpassa sig till det. Nyare tiders förmåga att korrigera naturen, att förbättra klen jordmån, att skapa nya tekniska material efter nya tekniska behov, att dränera, spränga, flytta jord och berg i anläggningsarbeten fanns litet av. Detta ställde just Linnés krav på att se, studera befintliga möjligheter, träna sig i intelligent anpassning till existerande livsbetingelser.

Till praktiska och ekonomiska svårigheter att bygga goda vägar i denna terräng kom ibland, att de militära myndigheterna på förekommen anledning motsatte sig alltför goda framkomstmöjligheter vid gränsen. Gästgivargårdarna får inga höga betyg av resande bedömare. Mera distingerade resande tog tydligen ofta efter gammalt bruk in hos prästerskapet. Så tog Daniel Tilas med adliga medresenärer nattkvarter hos prosten Wennerberg i Dals Eds prästgård på sin resa till Fredrikshald 1749. En anonym resande 1776 säger, att »alla resande så ifrån Sverige som Norge nödgas därstädes åtnjuta förfriskning, emedan ej den ringaste tillgång finnes på flere mil av det minsta behov, vilket den hederlige prosten Wennerberg, som nu är *pastor loci* nogsamst får vidkännas utan att vilja mottaga den minsta betalning.»

Odlingslandskapet och markanvändningen

vi möter hos Bierkander är de traditionella, före 1800-talets stora omläggningar. I inägorna åker och slåtteräng, ibland beteshagar, i utmarken skog för bete och användning av trädens alla delar: rötter, virke, ved, bark, kåda, näver, kvistar och löv. Skogen var ännu ofta oskiftad gårdar, hela hemman och ibland socknar emellan. Svedjande innebar en successiv användning av svedjelandet som åker, äng, betesmark och åter sluten skog. Det var ett slags långsiktigt växelbruk av marken och en fullt aktuell odlingsform i landskapet långt fram mot 1800-talets senare del. Gärdsgårdarna, där Bierkander lägger

märke till en detalj i konstruktionen, hade stor ekonomisk betydelse. De skulle hålla betesdjuren ute från åkern och ängen, då dessa stod på tillväxt och inne, då de tidvis betades. De krävde mängder av sten eller gärdselvirke och en stor del av bondens arbetsinsats för att byggas och hållas i stand.

När Bierkander många år senare skriver en uppsats i *Hushållnings journal* om *Sätt att göra gärdslestörar af gran och tall warachtige*, så är det ett ämne av nationalekonomisk räckvidd han tar upp. Receptet är detsamma som användes för byggnadsvirke. Man skulle ett eller flera år före huggningen ytterbarka de små träd eller grova grenar, som användes till gärdselstörar, i en rand runt om. Då drogs konserverande kåda upp i virket. Sedan skulle avverkningen ske vintertid: »mindre saft uti sig, följaktligen äro hårdare och fastare, förr torkas . . .»

Av Bierkanders två liestickor användes väl den ena till att stryka av växtrester från liebladet och den andra att bryna med. Att liarna låg väl an till marken var kanske inte tänkt som beröm: Linné såg under Västgötaresan att »den idige Landtmannen under slåendet gick så nära med lian, at sjelfwa rötterne lågo bare; hwaraf hände, at den idigas ängar woro långt magrare, än den latas, emedan de bare rötterne torkas af den brännande Solen, och strax förwisna, så at snålheten är för Slåttermannen icke båtsam.»

Odlingen har ändrat inriktning sedan 1700-talet. Råg, korn, ärtor, bönor, rovor, humle, lin har minskat. Potatis torde inte ha förekommit i häradet 1761; två hushåll uppges ha gjort detta i hela Dalsland år 1764. Ändrad hårdighet hos växtslagen, klimatförändring till det bättre, den textila hemslöjdens och hembrygdens försvinnande har inverkat. Att getter går vall med fänaden var, som Linné visade i *Pan suecicus*, en mycket medveten kalkyl att utnyttja betet maximalt. Getterna kunde äta växter, smörblommor och andra, som var skadliga för andra betesdjur. Därmed kunde dessa växter göras nyttiga, samtidigt som getternas betande, innan de gick i frö, hindrade att de bredde ut sig för mycket.

Skogsbetet gjorde att gårdar med måttlig åker- och ängsareal kunde hålla relativt många betesdjur. Att ta hem djuren middag och kväll underlättade mjölkhanteringen, skyddade mot varg och björn, ännu vanliga, och gödseln togs tillvara. Mera gödsel – mindre arealer av åker och slåtteräng räckte för behoven. Kärror, inte vagnar, var en funktion av vägarnas tillstånd.

Djurskötseln – utom hästarna – , mjölkhushållningen och ofta vallgången var kvinnogöra. Den sistnämnda krävde liten muskelkraft: det blev unga flickors arbete, ibland av samma skäl unga pojkars eller gamla mäns eller kvinnors. Den innebar ofta, att unga flickor måste arbeta ensamma med ansvar för en stor del av gårdens djurkapital, i ödsliga och svårorienterade utmarker, i fantasien befolkade av skrämmande övernaturliga väsen och i verkligheten besökta av rovdjur som varg och björn. Vallhundar var en god hjälp. Sannolikt syftar Bierkander på den s. k. dalbohunden, en nu utdöd ras

med mycket goda egenskaper. Den hade ett balanserat lynne och var notoriskt orädd i konfrontationer med vargen. Garntillgången var flaskhalsen i den textila hemslöjden: därav den spinnande vallflickan, vars arbetstid skulle utnyttjas maximalt!

Bierkander bekräftar uppgifter i andra äldre källor, att resta störar som ytterbeklädnad på uthus, nu alldeles försvunnet, var vanligt i äldre tid. Kragstolpar mot råttor är en av många föremåls- och byggnadstyper, som illustrerar ett av Sigurd Erixon ingående diskuterat problemkomplex: *Hur Norge och Sverige mötas*. Den politiska och administrativa riksgränsen sammanföll i en del avseenden med kulturgränsen, men den överskreds samtidigt av starka impulser på andra områden från ömse håll. Dalslänningars handelsresor till Norge var betydelsefulla. Fredrikshald spelade under ett par hundra år stor roll som handelsort för invånarna i Vedbo härad, tidvis större än Åmål. Arbetsvandringar och släktförbindelser över gränsen, svenska västgötaknallars varuspridning i Norge, norska gårdfarihandlares i Sverige kan nämnas. Östfold var en av Norges mest välmående och herrgårdspräglade landsdelar, under 1700-talet mer utvecklad än de dalsländska gränstrakterna.

Rönn- och gödselmagin för god boskapslycka

beskrivs med flera och delvis avvikande detaljer i ett par 1800-talskällor. Rickard Dybeck skriver 1845 om Vedbo härad, att man där hade som plägsed att någon dag vid Kristi Himmelsfärdsdag »sedan *hölingen* (vallhjonet ...) givit sig till skogen med boskapen, bindes hemma en krans af blomster, hvilken sättes på ena stolpen till någon grind, som hölingen skall genomgå med boskapen, då han denna dag, mot vanligheten, *middagstiden* kör hem den. Emedlertid förskaffar sig hölingen i skogen en ung rönn, och när han middagstiden anländer till byen med kreaturen, tager han kransen från grindstolpen, och sätter den i toppen av rönnen, håller denna med båda händerna framför sig, och tågar så framför boskapen in i byen ... Sedan nu boskapen trätt i båsen, går hölingen ... och sätter rönnen, tillika med kransen, i stacken, där den senare qvarstår, till dess stacken körs ut på åkern. Härefter bindes *för första gången* det året bjällan på *bjällekoa*, och boskapen undfägnas med middag af det kosteligaste foder. Bonden med sina anhöriga äta denna dag middag i ladugården ... Efter middagen föras kreaturen åter på bete.» Här är hemtagningen av boskapen vid middagstid ett undantag och hölingen en pojke.

Lantmätare Marins sockenbeskrivning 1847/48 från Steneby, också i Vedbo härad, uppger att hölingen, när han första gången om våren drev boskapen på bete, skulle ha god traktering, att alla under vintern födda kalvar då fick namn och »efter gammalt bruk smyckas en liten rönn med papper, klutar

och äggskal och nedsättes framför fähusgluggen i gödselhögen.» Gödseln och -stacken har sagts i folktron vara »laddad med åkerns alla övernaturliga äriingskrafter».

De folketymologiska ortnamnstolkningarna *Musseberg–Tösse–Frillsäter* påminner om en mycket produktiv gren av folklig övertro.

Många har liksom Bierkander intygat, att kryddgårdar och prydnadsträdgårdar – och det långt in på 1800-talet i Dalsland – var en angelägenhet för präster och ståndspersoner. När herrgårdar kom i bondehänder försvann trädgårdarna, säger Lignell i sin Dalslandsbeskrivning från 1850-talet.

Det är påfallande att Vänerfisket, men inte fisket i Dalslands alla övriga sjöar nämns. Det stämmer med andra, samtida källor: i de västra delarna av landskapet tycks den aktuella bohuslänska sillperiodens billiga utbud gjort de många mindre insjöarnas fiske mindre intressant. Sillen kunde dessutom tas i billig returfrakt vid varuförsäljning i bohusstäderna eller i Fredrikshald.

Uppgifterna om Vedboallmogens klädedräkt

beklagligt kortfattade, rör vid etnologiska frågor av stort intresse. Folkdräkter: ett lokalt särpräglat, i hela landskap eller t. ex. socknar allmänt buret och under lång tid litet förändrat dräktskick tycks inte ha förekommit i Dalsland. Man kan jämföra med t. ex. Dalarna, vissa delar av Värmland, Västergötland, Småland, Skånelandskapen. Bjerkander antecknar enkla, hemmaproducerade material, mycket vadmalsgrått och ålderdomligt i snittet. Hakar i stället för knappar är ett påfallande ålderdomligt drag. För kvinnorna utan kostsammare varianter av huvudbonader eller accessoarer som bindmössor, halsdukar, förkläden, strumpor och dräktsmycken, dyrbarare och köpta utifrån. Det skulle liksom för männen också innebära en »gråare», allvarsammare färghållning.

N. Hesselgrens *Dissertatio academica de Dalia* 1718 beskriver kläderna hos allmogen på Dal med liknande synpunkter: »männen klädda i långa, antingen svarta eller grå simpla rockar, men förnämre kvinnor, i synnerhet vid framskriden ålder, på helgdagar utstyrda i till knäna räckande kappor av bästa kläde och med ganska breda, styva halskragar, men andra dagar klädda i simplare kläder . . .».

Fernows otryckta Dalslandsskildring från 1770-talet antyder en långsam anpassning till rådande dräktmod. : »Männerna äro klädda i grå eller blå råckar, drängarna i jackor hvilka nu nästan blifvit förbytta i frackar, alltid snygga. Quinfolken bruka tröjor och kjortlar men pigor och unga bondhust-rur bruka nu merendels lifklädningar.» Dräktens karaktär var köns- och åldersbestämd, men innebar också sociala distinktioner i ett samhälle med starkt markerade ståndsskillnader. Statsmaktens återkommande och föga

framgångsrika försök att reglera dräktmodet i förenklande riktning syftade till sparsamhet, inte minst enligt merkantilismens principer med köp av överflödsvaror från utlandet. Man motsatte sig också att sociala distinktioner i klädvänor ständen emellan skulle utjämnas uppåt genom att allmogen antog dyrbarare och mer respektingivande klädvänor. Kyrkan kunde dessutom lägga moraliserande synpunkter på lättsinnigt kläddintresse inte minst hos kvinnökönet.

Ortsombuden på ett länssammanträde i Vänersborg 1792 kom överens om några principer för att hämma yppighet och överflöd. Så beslöts att »i klädedräkten bör gamla tarfligheten och allvarsamheten upplifvas . . . ej nyttja andra tyger till kläder, än de som tillverkas i orten, samt af ingen annan färg än den vanliga grå, eller af egen ull melerade. Alla lysande knappar afläggas och häktor helst nyttjas.»

Fänriken A. E. Lilliestierna, nyss hemkommen till Dalsland från 1809 års fälttåg i Finland upplever vid ett besök hovsekreteraren Ekelund på Sörbyn i Brålanda socken på Sundal som »en mycket enkel man, klädd efter forntidens bruk i skor med stora spännen, blå strumpor omknutna vid knäet med rosenröda band, kortbyxor, en mycket lång väst med 2:ne rader förgyllda knappar och så stora fickor, att händerna godt kunde rymmas i dem, och till sist en frack som hvarken gick igen öfver bröstet eller magen. Håret hade han uppstruket och i en fläta eller så kallad stångpiska.» Här var det fråga om en ståndsperson.

1800-talet, med ökad rörlighet och stigande tillgångar, medförde större tendens till modeföljsamhet och dyrbarare, färgstarkare dräktslag. Militär-läkaren O. C. Ekman reste 1820 på generalmönstringar med Västgöta Dals regemente på olika ställen i Dalsland och konstaterade visserligen, att »pres-terna (Comminist.) äro allt för uselt klädda här på Dahlsland. De kommo på mötena oftast med gråa vadmals frackar och byxor» men »luxen har tilltagit grufligt bland bondfruntimmerna . . . nyttja Silkesshawlar . . . Lamantinsklädningar och en del till och med Silkesstrumpor. Westgötha handlande [gårdfarihandlande, knallar] hafva mycken skuld till detta överflöd. Pigor . . . kläda sig också öfverflödigt.» Anders Lignell på 1850-talet: »På vestra Dal kläder man sig i allmänhet af hemma tillverkade tyger, grått, brunt, blått vallmar för karlarne, halfylle och bomullstyger för kvinnökönet. Så äfven på östra Dal, hvad hvardagsbehovet angår.»

Ett konservativt, enkelt dräktskick i Vedbo härad långt fram i tiden kan sammanhänga med ett måttligt inslag av förmögnare bönder, fåtaliga herrgårdar och större boställsgårdar, ingen stad i häradet: därmed förhållandevis få impulser till dyrbarare, modeföljsamt dräktskick. Norskt dräktskick i det herrgårds- och boställspräglade Östlandet, inte minst Idd härad, beskrivs som färgstarkare och mera varierat. Bierkander noterar där en sådan detalj som böndernas vita västar och blåa knapphål. Inte minst gällde detta i en stad som

Fredrikshald med sina sjöfartsförbindelser med utlandet och sitt inslag av tidvis mycket välmående borgerskap. Bierkander frapperas av den färgstarka effekt i stadsbilden, som de rödklädda soldaterna och officerarna utgjorde. »Di röe» eller »juten» var olustladdade begrepp i ett gränslandskap som Dal med sina erfarenheter av krig med normännen. Ännu fram på 1800-talet gick de många tillresande bönderna från Värmland och Dal på grund av sina enkla vadmalsskador allmänt under den nedlåtande beteckningen »grasven-sker».

Växternas geografiska utbredning

redovisas i *Flora suecica*. Varje sådan rapport som Bierkanders var ett bidrag till kunskap om olika växternas miljö. Den skulle till slut ge deskriptivt underlag för en problematiserande växtgeografi: floran som funktion av jordmån och klimat. Linné skriver mycket översiktligt om sådana möjligheter i företalet. »Till följd av ett så nordligt läge är det klart att vår flora pågas av frost, snö och is och för den olikartade väderlekens och jordmånens skull föder mängder av olikartade växter.» Återigen den nödvungna respekten för existerande förutsättningar: ingrepp som täckdikning, konstgödning och växtförädling i stor skala låg långt fram i tiden.

Linné lade stor vikt vid dialektala växtnamn:

deras insamling och redovisning bl. a. i sina reseberättelser och i sin flora; i dess 2. upplaga 1755 har 28 % av arterna dialektnamn angivna. Man har ofta citerat hans uppfattning av det folkliga namnskicket: »Våra bönder sätter knappast namn på andra växter än på dem som genom säregen form, färg, lukt, smak, nytta eller skadlighet fäster uppmärksamheten vid sig.» Hans motiv är inte helt åtkomliga. Har han varit intresserad av namn, som angivit nyttoegenskaper? Eller han har syftat till att få del av ett namnförråd, som kunde vara till hjälp vid skapandet av ett auktoriserat, enhetligt riksspråkligt namnsystem?

Vid sitt besök i Åmål under Västgötaresan 1746 for Linné ut på landet »at lära Dal-Botaniquen af gamla Pigor och Gummor, hwilka här ägde mera kundskap om växter ... än man lätteligen på något annat ställe funnit ...» Resultatet blev en lista på 30 dialektala växtnamn, av vilka ett 20-tal återfinns i *Flora suecica*, 2. uppl. 1755. Denna har sammanlagt 63 sådana med hänvisning till Dalsland. Man kan jämföra med att botanisten C. G. Myrin på 1830-talet urskilde c:a 500 arter på Dal. Richard Dybeck fann under sin resa i Sundals härad på 1840-talet, »att allmogon i denna trakt känner namnen på nästan alla

vilda växter, som förekomma i orten». Bierkanders namnlista, som väl skall uppfattas som antecknad under resan, är av flera olikheter att döma självständig både i förhållande till Åmålslistan och *Fl. suecica* 1755.

Bierkander fann åtskilligt iögonenfallande

i Fredrikshald: en påminnelse om hur dalsländska lantbor under tvåhundra år av handelsfärder här mötte en stads- och hamnmiljö, som gav många starka intryck. I fästningsmiljön var straffredskapen påfallande för Bierkander. Garnisonen var ett markant inslag i stadens liv. De hårdföra värvade soldaterna, delvis inkvarterade hos stadsbefolkningen, disciplinerades långt fram på 1800-talet med en mycket hårdhänt straffutmätning.

Stället där Karl XII blev skjuten: 1723 restes ett monument på konungens antagna dödplats. Detta togs ner 1730 på svensk begäran, eftersom inskriptionen ansågs kränkande för svenskarna. Bierkander avser sannolikt det minneskors av trä, fästat i en jordfast sten, som därefter uppsattes ett stycke från det ursprungliga minnesmärkets plats.

Husens blå, röda och gula färger noteras, säkert färgrikare än i Västsverige, där allmogehusens timmer i allmänhet inte falurödfärgades förrän in på 1800-talet. Även de mera påkostade stadshusen i Västsverige var ofta oljefärgsmålade, i bleka färger, bara på framsidan, och hade rödfärg mot gården och uthusen däromkring. Man har iakttagit ett småningom starkare inflytande från norsk färgglädje i landskap som Värmland och Dal, även på föremål som målade skåp, kistor och träredskap. Det förekom norska målare i dessa landskap, och naturligtvis införsel av norska föremål. Sigurd Erixon säger generellt, att »den engelskfärgade rokokon, som varit utmärkande för Norge», ganska tydligt gjort sig gällande även i Västsverige, bl. a. i Dalsland. De spanska fönsterglasen är möjligen i en handels- och sjöfartsstad som Fredrikshald import från Spaniens största glascener *La Granja san Il de Fonso*?

Det blir inte klart varifrån Bierkander hämtar sina intryck av inredning och husgeråd i hemmen. Kanske hos sin rumsvärd? Ett par skraddarmästare med namnet Heiberg var tidvis åldermän i sitt skrå under 1700-talets senare del och tillhörde kanske ett välbeställt övre skikt av hantverkare? Järnkakelugnar var tydligen vanliga här som överallt på danskt-norskt område i äldre tid. Kistor nämns särskilt som ofta förekommande i andra samtida stadsskildringar. The och theutensilier användes tydligen mer i denna sjöfartsstad med sina förbindelser västerut än vid samma tid i Sverige. Bierkander med sitt intresse för den särpräglade detaljen noterade dessa ting. Anmärkningen om mathållningen och de saknade servietterna är kanske en social perspektivmarkering av en man med nyvunna erfarenheter av vad som fordrades i mera krävande miljöer.

Att Bierkander var en kyrkans man

visas av hans intresse för kyrkobruk och kyrkobyggnader. »Man och hustru, pigor och drängar gå tillhopa till Herrans nattvard»: detta är religiöst grundad patriarkalism, koncist formulerad: hustavlans idé att förhållandet mellan husbonde och tjänare skall vara detsamma som mellan föräldrar och barn, mellan präst och församling, mellan konung och folk, mellan Gud och människor. Kärlek, omsorg, bestämmanderätt skall möta lydnad och lojalitet. Frågan om hustavlans regelsystem internaliserats rakt igenom olika sociala skikt, blivit till en icke ifrågasatt mentalitet, har tagits upp till vetenskaplig debatt i senare tid.

Immanuelskyrkan i Halden, invigd 1729 och nedbrunnen 1826, var det största byggföretaget i Östfold under en 50-årsperiod. Den hade många fina detaljer och har karakteriserats som ovanligt stilren; den »ansees for å ha vørt den mest helstøpte og monumentale barokkirke vi har hatt i Norge». Bierkander är påtagligt imponerad av dess ståtliga skick och präktiga inredning. Han har särskilt noterat de stora läktarna, då inte vanliga, och de inglasade bänkarna både på dem och nere i kyrkan, utan insyn från den övriga menigheten. Där hade framgångsrika och självmedvetna handelsmän i staden satt sitt märke. De tongivande familjerna »hadde nemlig paa forskjellig vis ydet bidrag til kirkebygningen, og disse lot selv sine stolestader bygge. Peder Colbjørn-sen, Carsten Tank og andre rikmænd . . . har lagt megen vinn paa utstyret av sine stolestader.» Åter en karakteriserande detalj i denna för Bierkander säregna stads- och handelsmiljö, som fångat hans vakna uppmärksamhet.

Referenser

Ej utförligt angivna i texten.

Handskrifterna i: Carlmarks samling 30, Stifts- och landsbiblioteket i Skara.

Bjerkanders biografi och bibliografi: H. Sandblad, Linneansk pastorat. En miljöstudie kring Clas Bjerkander, i: Vetenskapens träd. Idéhistoriska studier tillägnade Sten Lindroth 28. XII. 1974 (Sthlm 1974) o. där anförda bearbetningar o. källor.

Föreläsningskatalog och -anteckningar: Catalogus lectionum publicarum . . . in Academia Upsaliensi . . . a festo S. Johannis, MDCCLVIII, ad idem tempus anni sequentis. – Caroli Linnæi Prælectiones Publicæ in Philosophiam Botanicam . . . 1758 et 1759. (347 s. Anteckningar av C. M. Blom, avskrift 1905) samt Caroli Linnæi collegium zoologicum . . . 1759 (90 bl.), signa D 75 resp. Nordin 554, Handskriftsavdelningen, Uppsala universitetsbibliotek.

Fysikoteologi: J. Sahlgren i Sv. Linnésällskapets Årsskrift årg.1922. Sandblad a. a., slutet.

Festen på Kinnekulle: Hwad nytt? Hwad nytt? nr 227, årg. 1774, Gbg.

Sahlgren om B:s stil: i SLÅ 1920.

- Ekman's resa: i Hembygden årg. 1962. – C. G. Brunius, Antiquarisk och arkitektonisk resa genom Halland, Bohuslän, Dalsland, Vermland och Västergötland år 1838 (1839).
- Tilas' resa år 1749–50: Hist. handlingar 38:1 utg. H. Wichman (Sthlm 1966). H. Ahnlund i Västgöta-Dal årg. 1985/86.
- Vägar: A. Edestam i Hembygden årg. 1962 o. där angivna källor.
- Namnskick och traditioner kring Hästevadet: jfr Sveriges ortnamn. Älvsborgs län 12, Väne härad, s. 54, 162–167.
- Dalslands jordbruk vid 1700-talets mitt: Landshövding A. Mörners topografiska beskr. över Dalsland fr. 1750-talet, tr. i Hembygden årg. 1962. P. Hultqvist i Hembygden årg:a 1976, 1989, 1993.
- B. om gårdsgårdar: i Hushållnings journal 1780, maj.
- Liar: Vgresan 1 juli.
- Dalbohunden: I. Öhman i Hembygden årg:a 1955, 1976.
- Skadligt bete: Vgresan 13 juni.
- Gödselmagi: Marins sockenbeskrivning i Lantmäteriverkets arkiv, Gävle och Vänersborg.
- Fisket: Chr. Aarsrud i Västgöta-Dal årg. 1991. P. Hultqvist i Hembygden årg. 1993.
- Klädedräkt: A.-M. Nylén, Folkdräkter ur Nordiska museets samlingar. Nord. mus. handl. 77 (Sthlm 1975). A. Lignell, Beskrifning öfver grefskapet Dal 2 (Sthlm 1852) s. 218. A. G. Bördh i Hembygden årg. 1958. O. Forstrøm, Fredrikshald i 250 Aar. 1665–1915 bd 1 (Fredrikshald 1915): kap. Klædedragt. H. Bakke, 1d herred. En grænsebygds historie (Fredrikshald 1915): avsnittet Klær s. 423. V. Parmer, Folke-draktskikk i Østfold – og forholdet til vår tids bunader, i: Østfoldarv VIII. Årbog ... 1966–1969.
- Linnés intresse för dialektala växtnamn, dalsländska växtnamn i Linnés Vg-resa och i *Fl. suecica* 2. uppl. 1955: S. Fries i SLÅ årg. 1962.
- Militärt inslag i Fredrikshald: Forstrøm a. a. 1 s. 283 ff.
- Karl XII:s dödsplats: Forstrøm a. a. 1 s. 162. C. O. Munthe, Frederikshalds og Fredrikststens Historie indtil 1721 (Kra 1906) s. 753.
- Husbyggnad, föremål: S. Erixon, Hur Norge och Sverige mötas (Oslo 1933). G. von Schoultz, Dalslandsgårdar. Nordiska museets handlingar 39 (Sthlm 1951). O. Ljung, Gammalt hantverk på Dal [utställningskatalog Göteborgs Historiska Museum] (Mellerud 1976).
- Spanskt glas: C. F. Hermelin – E. Welander, Glasboken. Historia, teknik och form. Handbok (Sthlm 1980): avsnittet Spanien.
- Heiberg: H. Bakke, Haldenhåndverkere gennem 350 år del 2 (Halden 1951) s. 150 f.
- Järnugnar, kistor och theutensilier: Forstrøm a. a. 1 s. 292 ff.
- Om hustavlan: H. Pleijel och B. Harnesk i Historisk tidskrift årg. 107, 1987 samt P. Aronsson och D. Lindmark i Västsvensk fromhet. Jämförande studier av västsvensk religiositet under fyra sekler. Västsvensk kultur och samhällsutveckling: Rapport nr 2. Gbg 1993.
- Immanuels kirke: S. og H. Christie, Norges kirker. Østfold 1–2. Norske minnesmerker (Oslo 1959) del 1, passim, del 2 s. 104 ff. V. Parmer, Immanuels kirke. Halden. 3. opl. Halden 1977.
- (För värdefulla käll- och litteraturanvisningar tackas Roger Prang och Per J. Kvakkestad, Halden, Kristina Söderpalm, Göteborg, Gunnar Broberg, Lund och Arne Sträng, Skara. Håkan Hallberg, Handskriftsavdelningen vid Uppsala universitetsbibliotek, har gett anvisning på materialet rörande Linnés undervisning 1758–1759.)

Summary:

CLAS BIERKANDER'S TRAVELOGUES IN 1761

Clas Bierkander (1735–1795) was a clergyman, living in the province of Västergötland, Western Sweden, but also a most industrious and successful scientist (noxious insects; climatic conditions and their effects on vegetation). His two texts published and commented above are accounts of a journey through the province of Dalsland in Sweden and the adjoining Norwegian area to the seaport Fredrikshald. As a student at Uppsala 1758/59 he was very much influenced by Carl Linnæus. He travelled and wrote in the Linnean tradition: detailed impressions of people's life and manners and of buildings, agriculture and plant life are found in these two text.

Docent Per Hultqvist, Engelbrektsgatan 57, S-412 52 Göteborg

HENRY H. PARKER

Carl Linnaeus's History of Drugs: *Inebriantia*

English Translation and Commentary

Introduction

THE CONTEMPORARY CONCERN with intoxicating substances is probably greater than ever before. Abuses of these substances account for a high crime rate, for huge numbers of automobile accidents and deaths, and for untold numbers of lives which are wrecked psychologically.

Alcohol is the most abused intoxicant. In America 20.4 million people have drinking problems, and a total of 81.6 million Americans are directly affected by alcohol abuse. In a 1992 study conducted by the University of Michigan's Institute for Social Research, it was found that 105 of every 200 12th graders had been drunk at least once during the year. By 1995 the social costs of alcohol in America are estimated to be \$150 billion.

Alcohol is a killer. It is third only to heart disease and cancer as America's leading health problem. According to Jean Kinney, in her book *Loosening the Grip* (St. Louis, 1991, p. 23), 67% of all homicides involve drinking on the part of the victim or assailant. In four out of five suicide attempts, the victim had been drinking. Each year half of all U.S. auto fatalities are alcohol-related.

Besides alcohol, many other intoxicating substances are in widespread use today. The demand for narcotics, depressants, stimulants, and hallucinogens is at an all-time high. Around the world, the commodity that makes the most money is drugs.

Drug abuse was also appalling more than two hundred years ago. Even in remote Sweden the abuse of alcohol was great. It was of such magnitude that it prompted Sweden's greatest scientist to go on a private crusade, as it were, against its abuses. Carl Linnaeus spoke about alcoholism, wrote about it in non-academic works, and even denounced it in an academic dissertation entitled *Inebriantia*.

I would like to dedicate this article to my wife, Marilyn Crist.

The dissertation is both a scholarly account of the known intoxicating substances, and a tirade against the abuses of drugs, primarily alcohol. It is a plea for humans to be *sapientes* rather than *insipientes*. It is a mixture of the scientific and the poetic, a flight of reason and a flight of fancy, profound yet playful, academic yet entertaining, the work of a man who taught his fellow men that the greatest virtue is sobriety. Unfortunately Linnaeus was more successful as a scientist than as a social reformer.

Inebriantia was submitted in Latin and defended by Olof R. Alander in a public examination before the medical faculty of the University of Uppsala in 1762, with the distinguished professor Carl Linnaeus (1707–78) as presiding officer. The dissertation begins by defining *inebriantia* in terms of their effect on the nervous system. It then lists intoxicants largely oriental and largely derived from plants, especially opium.

Besides opium, maslac or bangué is another intoxicant that is mentioned. This is clearly marijuana. It is a greenish tobacco-like material consisting of the leaves, small stems and seeds of the plant, *Cannabis sativa*. The recipe Linnaeus gives for the preparation of the drugs comes from Kaempfer. From the *Cannabis* species come hashish and hashish oil. Other oriental drugs are mentioned in the dissertation, which ends this part with *tabacum* and fish-eggs (of *Cyprinus Barbus*).

The next section lists European plant-derived preparations, such as beer, various wines, and distilled spirits. After this are listed agents famed in classical poetry: *nectar* of the gods, Pliny's *nepenthes* (with a quotation from the *Odyssey*), Medea's healing of Aeson, Circe's charms and Mercury's *moly* (identified with *Allium* 'garlic'). A new theme begins with a discussion of Pythagorean metempsychosis, followed by a comment on the panacea of the Alchemists, and the seven ages of man from embryo to *senex*. An old man is taken back through these ages by means of successive drinks. He and the narrator attend an orgy where Circe turns the participants into animals. This section of the dissertation has been used by N. Gourlie in her biography, *The Prince of Botanists, Carl Linnaeus* (London, 1953), p. 102. It may have some bearing on Linnaeus's experience as a young physician in Stockholm (1738–41) making his way in fashionable society. The dissertation closes by returning to the nervous system and bringing out various admonitions to sobriety, with quotations from the Bible, a physician named Allen, and the great physician Boerhaave.

It is unfortunate that so many of the Latin dissertations written under the direction of Linnaeus have not been translated into English. With the publication of this English translation of *Inebriantia*, it is hoped that many English-speaking scholars will now have the opportunity to read a work which shows Linnaeus not only as an objective scientist, but as a compassionate, caring human being who is interested in the overall welfare of mankind.

Pre-20th century bibliographical summary

I pass now to a bibliographical summary of the materials available for use, and my first point is to note that the standard bibliography of Linnaeus, B. H. Soulsby, *A Catalogue of the Works of Linnaeus* (in the BM (NH), no. 2157 erroneously gives the date of publication as 1761). This is indeed printed on the title-page, but it has been corrected by hand to 1762 in the Hunt copy. Soulsby (probably following Hulth) has taken the printed date of 1761 as the date of publication, evidently from a copy which did not have the actual date written in by hand. Prof. Heller found a copy of this document. It makes it clear that the date of 7th April, 1762 was written in by hand. This is exactly the way the date appears in *Amoenitates Academicæ*, vol. 6. The false date of 1761 has been accepted in all discussions of the dissertation down to the present.

The dissertation of 1762 was published again by Linnaeus himself in the sixth volume of his *Amoenitates Academicæ*, a collection of the various dissertations previously published separately and disputed under his presidency, now revised or augmented. A first volume had been published in 1749 and ultimately (1785–89) the series reached nine volumes with 186 dissertations and a tenth volume with Latin translations of programs and speeches delivered by Linnaeus on various occasions, and three dissertations submitted under his son and successor Carl von Linné the younger (1741–83).

Two more 18th century editions appeared after that of 1764. One was published by Gilibert in 1786, and the other by Schreber in 1789. In 1963 the dissertation was translated into Swedish by Albert Boerman and Telemak Fredbärj. The translation, entitled *Berusningsmedel*, is no. 50 in the series *Valda Avhandlingar av Carl von Linné*.

The English translation

CXI.

INTOXICANTS

[Observations] Which,

under the Presidency of

The Honored Professor *CARL LINNAEUS*

were proposed by

OLAF R. ALANDER

of Vestmanland

at Uppsala, April 7, 1762.

10

Honored Professors

The human *body* consists of two parts: a nervous system, by which I mean the brain with the medulla oblongata and the *nerves*, and the fibrous *solid* parts, and the *fluids* contained in them. These fluids and solids give nourishment to the former, whereas it supplies liveliness, movement, and action to them. *Foods to be consumed* affect both these parts, each food according to its own qualities and in order that animals may make a selection of foods by means of which they can carefully distinguish things that possess taste and odor, organs of taste and smell are placed at the very entrance of the body. *Tasteful things* act on the fluids and solids and change them, but not the nervous system of the brain. *Odorous things*, being volatile, act on the brain, but other things being equal, do not change the solids and fluids, except indirectly, by causing movement in the nervous system. It is a marvelous phenomenon of nature

20 that when we consume substances which are Sweet or Sour, Acid or Bitter, Sticky or Salty, Oily or Styptic, Watery or Dry, not even the slightest variation arises in our thoughts; but when they are volatile; when we consume Substances which are Fragrant or Malodorous or spirituous, we make a different judgement than before, in regard to almost everything. This latter action is quite obscure to us and difficult to explain, since, Physiologists have not yet succeeded in defining with satisfactory clarity the actions of the nervous system; but if we proceed a posteriore, and examine the effects of intoxicants, with experience as our guide, we grasp phenomena which arouse great wonder.

30

I.

Intoxicants are commonly said to be those stimulants which affect the nervous system in such a way that there is a change not only in its motor but its sensory functions. These agents are extremely subtle and light particles like those

which rise from plants, as if by exhalation, or by means of chemical fermentation are highly subtilized and are called spirituous. As to how these stimulants arouse and excite the nerves daily experience shows in the case of those people who, overcome by fainting spell, lie still like dead men; but when the spirit of sal ammoniac or vinegar or wine or even fragrant plants are put to their noses, they are called back, as it were, from the gates of death, while their bare nerves in the sinus of the forehead are brought to life and
 40 stimulated by the spirituous essences. Similarly when some part of the body is swollen, bruised, or inflamed, Surgeons apply resolvents, which are spirituous or volatile fragrances, which enter the body by their own breath, and breathe life into the half-dead nerves; by this means it happens that the activity of life restores health in that part of the body; contrariwise, if the patient labors under severe pain or constant wakefulness, physicians give them something malodorous to drink, like opiates, or they even apply externally such plants as Anethum, Crocus, Myristica, in order to produce sleep.

II.

But too broad a field opens up here, so that I would be unequal to the task of traversing it, if following up all the examples which can be imagined, I should
 50 wish to examine all its nooks and corners. For the present let it suffice for me to consider briefly the marvelous effect which intoxicants, properly so called, produce. Almost no nations are without intoxicants, by means of which the weary, the exhausted, the dispirited, the fainthearted often console their minds and refresh their bodies. These intoxicants restore now physical, now mental power, quickly—something which foods do more slowly and not without delay, and not even then sufficiently. For as soon as some intoxicant is taken, the strength increases on the spot, the heart beats excitedly, weariness vanishes, the body grows warm, the mind becomes more expansive and eager to carry on its activities.

III.

We Europeans use fermented intoxicants such as Beer, Wine, and distilled Spirits, primarily as an accompaniment in our daily food, when by a drug of that sort we desire to assure a pleasing taste. Other nations however, especially the orientals who are much enslaved to intoxicants, care less about the accompanying food.

Assuredly, very many *NATURAL* intoxicants are known, but many, which are found in some malodorous plants, are still unknown.

a) *OPIUM* is a milky juice, thickened by the sun, made from bruised immature capsules of *Papaver somniferum*; with which the fields in the kingdom of Turkey and in neighboring lands are planted for the sake of the opium; now they take it from a grain to a dram, according as by extensive use

70 it turns into a natural habit. Opium dispels cares, sadness and fear of danger; it induces gaiety, laughter, forgetfulness, stupidity, frenzy; because of this quality their Emperors often issue each soldier a dram of opium when they are going to lead them into battle, so that they might approach their enemy unafraid. If however a larger dose than is proper is taken, it causes a dilation of the pupil, redness in the face, stuttering, hiccoughing, loosening of the jaw, and other such ill effects. Those who use this heroic Drug for a long time become as a result dull, sluggish, stupid, speechless, thin, melancholic, tremulous with premature old age; but taken properly in reasonable doses, it is a heroic medicine, and is a more powerful dietetic restorative than anything
80 else hitherto known; and *Jones* in his book on *Opium* never found a more perfect peace with any other drug.

b) PEGANUM *Harmala*, whose seed the Turks have for sale in their markets, is an inebriant, according to Belon in his travel account who relates (with Giovio as his witness) that the emperor Solimann used to eat this seed not knowing its nature, because it brought pleasure and took away the memory of troublesome affairs. Perhaps from this seed was that “Bolos” of which Kaempfer ate at a banquet when staying among the Persians. As a result he was filled with unending joy, like something he had never experienced before; then followed embraces, laughter, joking, etc. But after dinner when he had mounted his horse, the power of the drug planted another idea in his brain, just as if he were sitting on Pegasus and had flown through the clouds and the most colorful rainbows of Iris, and as if he had eaten with the gods; on the
90 morrow he had forgotten all these events.

c) *Turkish MASLAC* or *Persian Bangue* is made from the pollen of the male *Cannabis sativa* passed through a sieve and shaped with spittle into pills, or in the following manner: Take two bundles of crushed Leaves of Cannabis, pour cold water into a closed vessel, press [the leaves] out a bit [to remove the too strongly charged water], let new water be added, let the washed powder be poured into an unglazed earthenware vessel, let it be stirred with a pestle while slowly pouring in fresh water and turning continually; let this liquor be filtered through a linen cloth and kept strained and green. When drunk to the extent of half a pound it produces hilarity and tipsiness.

d) [East] *Indian BANGUE* (according to the testimony of Hermann in his
100 *Materia Medica*) is prepared from the leaves of *Hibiscus Sabdariffa* in almost the identical manner, or its leaves are ground into powder which is cooked with rice and butter for the same purpose.

e) The Turks often misuse the seeds of DATURA; there are many species of this plant, which vary in effect; when it has been drunk to the proper measure it induces dullness in its users, so that they do not pay attention to crimes which are being committed; neither are they able to remember the crimes, once they have become sober; on the one hand, even though a thief might shamelessly steal a purse while the owner is watching, he still would not

realize that this was an unjust act, since he was intoxicated by this position, and afterwards he would not even remember the incident; and on the other hand adulterers, feeling equally safe from the wrath and memory of the husbands, would dare to violate the marriage-bed even while the husbands
110 themselves looked on. There is a story about a Meretrix who made some wealthy girls drunk with a draught of *Datura*, and then summoned some licentious young men. As a result the girls became pregnant, though they were quite unaware of the outrage. But when the affair come to light the old woman paid the justified penalty by being burned alive.

f) [East} *Indian* PINANG, a common Masticatory, is made from the leaves of *Piper*, rolled into a wrapper, in which is placed a lice to the immature *Areca* nut with a dash of quicklime; when this is chewed it produces salive, strengthens the gums, colors the teeth red, endows the mouth with pleasing breath; the unripe *Areca* nut mildly intoxicates the brain.

g) The roots of *HYOSCYAMUS niger*, picked and eaten with parsnips in the spring, have often made men drunk, senseless, mad, varying in effect according to the disposition of each person.

h) *HYOSCYAMUS Physaloides*, which grown in eastern Asia, can be mixed with any kind of portion; those who have drunk a draught of it are said to blurt out unreservedly whatever anyone asked them, even if is should be most important secret; this information comes from the reports of Heintzelmann.

i) *Bella Donna*, a poisonous species of *ATROPA*, time and time again has deceived boys hungering for Berries, who, driven mad after eating its fruits, thunder and roar as if [they had eaten of] the berries of *Actaea*.

k) *MILFOIL*, added to beer along with *Humulus*, makes beer intoxicating
130 and its drinkers almost insane. *Flora Suecica*, second edition, number 770.

l) *SCLAREA* (Schinz) and *MELISSA* (Balm) are poured into beer for the same effect, by Germans and Englishmen.

m) The power of *CROCUS* (Saffron) for marking one happy and stirring up unceasing laughter is very ancient and well-known; this is attested to also by the observations of more modern writers.

n) Annual *IOLJUM* (Darnel), mixed with barley for making beer, makes drinkers dim-sighted, senseless and intoxicated.

o) *TOBACCO*, when smoked by those unused to it, induces dizziness, tipsiness and other discomforts, as is very familiar to everybody.

140 p) Writers testify that when the eggs of the *Cyprinus BARBUS* are eaten, they cause tipsiness and stumbling; but since I have had no experience with the, I pass them over.

IV.

ARTIFICIAL intoxicants are all kinds of spirits produced by fermentation from plants not otherwise intoxicating.

q) Every kind of BEER, cooked and fermented from Barley or wheat and similar grains, is common among Europeans.

r) WINE is a liquid squeezed from grapes of the Vine or any other fleshy fruits and fermented; here belongs also Cider fermented from the Apple,
 150 Pear, Plum, Sorb-apple, Boxtree Hawthorn, Myrtle, Cornel-cherry, Mulberry, Pomegranate, Fig, Buckthorn, Lotus, Ceratonia, Anacardium etc. [Also} TEARS [i.p. sap] of the Birch, Palm tree, etc., fermented.

s) SPIRITS [are] distilled from fruits, especially from fragrant plants, always preceded by fermentation.

V.

The action of spirits of this kind is just as marvelous as remarkable, for they have an effect which nothing else can bring about: but if they are administered properly, nothing whatever can be compared to them; hence the *Poets* described them mystically.

NECTAR of the Gods is a drink which must be drunk cautiously: when it puts to flight bristling of the hair, weariness, tremors, even cares, melancholy, sadness; it increases the appetite, digestion, circulation, sleep, warmth, color, hilarity, disposition; but if it is drunk too intemperately, the muscles do not respond but vacillate and shake; there is copious laughter, objects are duplicated, they do not stay in their own place, [but] are placed father away or closer than is proper; if one oversteps every measure, it will cause stupidity, stammering, hiccoughing, vomiting, sleepiness, apoplexy, until one's limbs, speech, [and] human actions cease, and very serious injuries are not felt.

“Noble NEPENTHES, bringing pardon and forgetfulness of sorrow.”
 170 Pliny, Natural history XXV: 11. For the ancients it was a drink of the same nature as our intoxicants, and perhaps it was one of these. When queen Helen, having lost her kingdom, husband, children, and all her possessions, came to the feet of *Proteus*, king of Egypt, and lamented the fact that she was the most wretched person of all, and refused to allow herself any solace, he saw to it that her body was bathed and washed with water, and he gave her some nepenthes to drink; whence she began to forget her pain, to despise the uncertainties and vanities of the world, and to joke and laugh. Homer, *Odysses*:

*Soon the drug Nepenthes is cast into Wine,
 Bringing forgetfulness of anger and all other evils.
 If anyone should consume a cupful of this mixture,
 180 During that day he would never shed the tears that well up,
 Not if by fate both parents should die,
 Nor if a particularly cruel enemy right before his eyes
 Should stab his brother and son with the point of a still sword.*

MEDEA, having perhaps used this drug and no other, restored youthful vigor to Aeson, who was worn down with old age.

CIRCE, who changed the companions of Ulysses into swine and other beasts, is described by the Poets in order to portray drunkenness among a people not accustomed to drugged potions. The men, overcome by her, behaved disgracefully in the manner of beasts, having too little care for completing their journey. But Ulysses, fortified in advance by Allium or the Moly of Mercury, avoided intoxication.

VI.

The Pythagoreans believed in METEMPSYCHOSIS or transmigration of souls, and believe it even now; in this philosophy it is believed that the soul, after it has left the human body, enters a different animal which is born at that moment, and finally after various interchanges of migration, re-enters a human body. Hence the Pythagoreans also take the greatest precautions to see to it that no animal, not even the smallest insect, is killed by them or by others, fearing perhaps that the soul of their parents or ancestors may now have its abode there. Perhaps they have been led to this opinion from the fact that along with many others, especially those who *paint* human figures, they imagine that the express likeness of some brute animal, like a lion, tiger, bear, dog, hawk, etc., can be discerned in the human face. This theory prevailed for a long time among the ancient *Physiognomists*, who perhaps believed that the outward appearance of the face was derived from the soul which had transmigrated for that type of animal into a man.

The old ALCHEMISTS boasted much about their *Panaceas* which would restore youth to old men; but if anything with this power could be concocted, it ought to be of this sort. And, of course, if we can bring it about that an old man with one foot in the grave could return to the stage of youth, and that his effect would last, and would not be fleeting equally like the power and potion of this process, then we would have achieved our goal, which we see to be possible at all events, under this hypothesis, whence I also conclude that old age consists not only in the rigidity of the solid parts, but rather in the looseness and atony of the nervous system.

The LADDER OF AGE is believed to consist of SEVEN stages:

Old Man	cold,	slow,	forgetful,	abstemious,	melancholy.
Man	temperate,	robust,	wise,	moderate,	tranquil.
Young Man	hot,	vigorous,	rational,	drinker,	happy.
Adolescent	perspiring,	agile,	talkative,	libidinous,	jesting.
Boy	warm,	running,	mindful,	hungry,	playful
Infant	sweating,	toddling,	stammering,	dumb,	changeable.
220 Embryo	bathing,	swimming,	stupid,	sleeping,	innocent.

But if you have given an old man some draughts of Medea's drugs, you will see him carried back through the same states by which he had grown up, until standing on the bottom level, he becomes a boy again.

VII.

Just as Physical Scientists build their truths upon experiments, so Physicians also support their experiments and observations by their own principles. Therefore in order that the marvelous effect of intoxicants may be depicted in living colors, I should like to escort my readers into such a theater where they may see the effect with their own eyes. Therefore follow me please, Kind Readers, to the wine shop. Here outside the door I happen to meet an
 230 excellent Old Man, So and So by name; I rush to embrace him, and because he had received me graciously some time ago, I thank him, and indicate that I am on the point of going to see him. I beg him therefore to be so kind as to enter the nearest house with me so that there were may engage in friendly conversion. He asks what kind of house it is: I answer that it is a *temple of Bacchus*, as is clear from the hanging ivy that encloses a picture of corpulent Bacchus, crowned with horns, greaved with goat's feet, and sitting on a jar of wine. My Old Man, Limping on his left side, follows me with difficulty into the secret *chamber* of Bacchus, where we are able to sit down alone to converse most intimately.

Having entered I bid the old man to take a seat; having been worn down by
 240 years, cares, labors, and sickness, he rests while his head shakes, his hands tremble, his spirit languishes and his nose runs. I ask what the news is from Africa and the public reports? He answers that it has been a long time now since he has ready any reports of that kind, since they contain nothing except bad news, mentioning for example horrendous storm of war, devastation of the lands, and undeserved deaths of innocent men.

a) I call Medea, the stewardess, and ask for the Nectar-like liquid with which she restored superannuated Aeson to youth; I order that each one of us have his cup filled with it. The old man refuses to drink: but I instruct him that this nectar will not harm him at this age, but rather that, used sparingly, it is a very effective cordial; and I drink my cup down to his health; finally after many entreaties he drains his in turn. Scarcely had the eighth part of an hour passed with our conversation when the old man's nose is dry, his head and hands are firm, his spirit is animated and the lines of old age disappear; to be brief he has descended from the seventh stage of age to the *sixth*, and begins to speak about the was which is now raging in Europe; he indicates how desirable it would be if the warring nations would make peace, since for a long time the war has stripped the lands of people, the treasuries of funds, and in a marvelous manner has increased the price of everything.

b) I ask Medea to fill the cups again with her nectar; and I drink off my Cup in honor of my friend's wife; at first he refuses, asserting repeatedly that
 260 this one cup is enough for him, and that he is not accustomed to drink more; but compelled by my entreaties to give thanks for this draught as last he drinks down a full cup. But then I see the old man's pallid cheeks suffused with a measure of redness, his mind and judgement strengthened, his body growing warm, and his spirit excited with joyous animation. He walks and discusses the vigorous courage of the king of Prussia and the slow but cautious preparations of marshall von Daun. He adds that this wine is very noble and more excellent than that which is commonly sold in wine-shops; for now he has descended to the *fifth* stage.

c) Medea fills a third cup (now and subsequently I order mine to be filled with water); the old man says that he is overstepping the limits of a moderate Bacchus, but that rarely is such excellent wine offered to him, and that it
 270 makes very little difference whether he drinks more or less. We invoke every good omen for his family, the old man grows warm, is happy, he talks about the course of the entire war and the condition of the combatants, he walks happily and jokes with the serving girl; for he has arrived long since at the *fourth* stage.

d) The waitress adds a fifth cup, to be drunk to the favorable prospects of our estates; but the old man, after this had been drunk, chooses to sit down; he staggers in his walk, he falters in his speech, which now has no order for
 280 now he clings to the *second* stage.

e) The servant girl brings forth a cup for thanksgiving, which is drunk off immediately; the old man grows pale, sits down without a word, then falls on his back, and vomits forth what he has drunk, so that he has to be carried home bodily, for he is bereft of sensation [and] speech, and can neither stand up nor control himself by any mental power, because now he holds fast to the *first* stage of growth.

Let us go further, turning to the right side in the entrance-hall, and enter the public *Theater* of Bacchus, to see how his sacred mysteries are celebrated here; but outside the doors I hear the walls within resound with bellowing, neighing, squealing, grunting. Therefore let us enter stealthily, attracting no attention, and post ourselves behind the curtain, lest we fall prey to the ravening beasts. We see that all here sitting around a huge table have been
 290 turned into dumb brutes by mistress *Circe* who walks back and forth along the inlaid floor, so that except for their external shape, hardly a trace of their former human nature is left. Two musicians sit nearby playing: The one is called Ovid, singing:

*Drink heartens men's spirits, and makes them ready for toil;
 Care flees and is washed away by much wine.*

Then comes laughter, then the poor man gains courage;

Then grief and pain, and wrinkled brow departs.

The other [is called] Horace, sings:

You restore hope and strength to distressed minds,

300 *And give courage to the poor man,*

Who, once you have come, trembles not at the crowns of angry kings,

Nor the weapons of soldiers.

You see the one presiding at table changed into a raging HORSE, who with outstretched neck and expanded chest seems to himself to stand out above the others, repeating his neigh with a scornful laugh.

The second one is a BULL with ferocious countenance, who with his hair hanging down, looks sidewise, and threatens evil.

The third is a PIG drinking without measure, and swallowing down rapidly whatever is placed before him.

The fourth has turned into a DOG sitting in a corner, unclean and fouling himself and his companions with vomit.

310 The fifth has become a ROOSTER, who boasts about himself and his deeds, and chants interminably about his accomplishments.

The sixth is a garrulous PARROT, who without any intervening delay talks about himself and others, equally about things he knows and things he does not know, even chattering thoughtlessly about things which should be kept silent.

The seventh, a NIGHTINGALE, sings old lewd songs of Bacchus and Venus and considers that no one is equal to himself in sweetness of voice.

The eighth one, a jeering CUCKOO, looks down on the others with raised brow, granted that he is not even a whit more skilled than they.

320 The ninth has become a HORSEFLY; buzzing around here and there he attacks everybody's nostrils; all strike at him with their fists, and the result is that everyone is on his guard, not to be wounded, for the fellow knows no limit to his impudence.

The tenth has been changed into a stinking GOAT, who pursues the stewardess. It is wearisome to catalogue the others, since they would represent as many beasts as there are different kinds of men. In the meantime the stewardess, the priestess of Bacchus, cries aloud and announces that it is time to celebrate a *Sacrament* to Bacchus in perpetual memory of this festal day: thereupon all of them, stirred from their places, fall on their knees, she herself begins the litany of the Goblet, and orders that all these fellow-drinkers and companions of the orgies be united in the name and bond of
330 *brotherhood*, but, she continues, "Whoever dares to disagree with us, that person will be beaten even unto death;" while they drink she sings:

Night and love and wine persuade us to do nothing moderate. The play is completed with a comic afterpiece, which is called the orgies of *Bacchus*. For

there are some who think that it is beneath their dignity to bind themselves to Bacchus by an oath of brotherhood, to the everlasting remembrance of their dishonor. Thereupon the candles are extinguished, the tables are overturned, the chairs are taken away, the windows are broken; everybody rushes to a single mass. They strike, mangle, bite, and trample each other; their bodies are wounded, their clothes are torn, a shout is raised, there is cursing, lamentation, bruises, wounds, blood, vomit. Finally all are thrown out the door, they are carried off home or to jail forcibly; the following morning they
340 wake up with wounded bodies, scratched faces, clothes spattered with vomit, empty purses, trembling hands, headaches, parched throats, feverish bodies, melancholy spirits, regretful memory of past events, and now thinking about something quite different than on the preceding evening.

VIII.

By nervous system we meant the Cerebrum with the Medulla and its extensions the Nerves. Animals differ from vegetables in their nervous system. Animals rejoice in feeling and movement, which vegetables lack; therefore this power too comes from their nervous system.

Things which are merely tasteless and tasteful, such as Sweet or Sour
350 substances, Sharp or Bitter, Sticky or Salt, Oily or Styptic, have no effect at all on the feeling and movement of Animals; but things endowed with odor, such as volatile and Spirituous substances, are unique in affecting these powers in Animals; and even act also on the nervous system. These substances, like spirit of Sal Ammoniac, Vinegar, Wine, fragrances rescue from the jaws of death the people who have fainted. Herbs like Staffron, Clary, Lemon-Balm, make the sorrowful cheerful and happy. Substances like Wine strike a spark for the weary and give them energy. Substances like Strong Drink make the timid bold, rouse up the sluggish restore liveliness to those who were stiff. They warm up those who are cold, give them a faster pulse, with increase of transpiration and other secretions; indeed they make mindful and smart those who are stupid and forgetful.

Many derive old age solely from the stiffening of the solid parts of the body.
360 But since the effect of spirituous liquors returns to old age a lost quickness, joy, desire, memory, etc., then it is clear that senility and its misfortunes must be sought in the nervous system rather than in the solid parts of the body.

Therefore just as these Dietetic Remedies rekindle the body and mind, so have various nations often sought comfort in them. But just as their nature is volatile, so is their effect volatile and short-lived; if any mortal should have the power to hold down such a winged Mercury, he would deservedly think he had discovered the true Philosopher's stone and the true Panacea; but even up to our time men have searched for this in vain, and perhaps will always search in vain.

Just as the power of these intoxicants forces the nervous system to contract
 370 more or less, so also when their effect stops, the system of nerves becomes
 subsequently weaker, just as a tendon when stretched too hard thereafter
 becomes looser. Hence those who too often abuse heroic remedies of this
 kind, and have exposed themselves to the stormwinds of intoxication, become
 tremulous and weak before their time, and as often as they are not stimulated
 by a new storm of intoxicants, their weakened viscera languish thereby, so
 that they do not accomplish their functions unless they are washed by a new
 tempest. Indeed they themselves become unfit for the performance of all
 their duties, and are therefore forced to seek this drug over again, so that
 they are completely unable to exist without them, just as Boerhaave indicates
 in the second volume of his commentaries, page 137. *For those who indulge in*
 380 *strong drink, there arises the fatal necessity of seeking it over and over. Not without*
the profoundest pity did I see a young man, who having been awakened in the
morning was pale, had dropping cheeks, trembling hands; he trembled because of a
palpitation of the heart; he was hardly able to move a single limb, much less to put on
his clothes, unless he first took some ounces of alcohol; when he was going to struggle
against this dire necessity, he kept falling into a swoon, so that he was forced
unwillingly to use alcohol, until he died in the flower of youth.

These inebriants act just like a potential fire, which in state 1. comforts, 2.
 makes one warm, 3. burns, 4. burns one up. A Beaker of Rhine Wine is rightly
 called heroic cordial, but a Beaker of Alcohol or its rectified spirit becomes a
 deadly and instantly active poison, hence the same remedy, in proportion to
 its dose, strengthens and weakens, stirs one to wakefulness and induces sleep,
 restores life and suffocates it, with contrary effect.

And so the abuse of these intoxicants is disastrous and brings on premature
 old age. Rarely would you see people reach the age of fifty years who abuse
 the stronger distilled spirits, but you would perhaps see a great many people
 exceed this limit of years, who use a milder form of this same spirit.

IX.

“We who wish to extend our fragile life for a long time,

Why do we shorten the journey of life by dissipation?” OWEN

But it is wearisome and even shameful for one to consider how miserable and
 400 detestable the habit of rational man is, who by gulping down this liquor loves
 to divest himself of his most noble human condition and to change into the
 likeness of a Brute; wherefore even the Savior himself said in the 21st chapter
 of Matthew, *“Exert yourselves, let not your hearts be oppressed with revelry and*
drunkenness. And Solomon in the 23rd chapter of Proverbs, “Where? Woe?
Where is grief? Where are quarrels? Where is wailing? Where are wounds without
cause? Where is there redness of the eyes? Indeed it is with those who follow after wine
and are zealous for drinking down cups. Look not upon the wine when it is red, when

its color sparkles in the glass, it enters mildly, but in the end it stings like a serpent and discharges poison like the Haemorrhoids."

- 410 But let us release this argument from our chair to that the Theologians, although more people have gone under by the abuse of this liquid fire, than by the law of fate; merely calling to memory the words of Allen:

O blessed temperance, never sufficiently to be praised, never sufficiently admired, the glory and protection of the primeval age, which thou madst golden; thine own advocate surely and thine own reward, seen formerly in the happy times of Saturn, revered in every age by pure and dutiful minds and still to be revered. Thou art leading thy worshippers straight on to a long and also pleasant old age, with a placid, youthful and pleasing countenance. Finally thou art adorned by the praises of thine own enemies, and thou wilt be considered lovable by them: "Let them observe Temperance as Virtue and pine away if they lose sight of her."

Glory To God Alone.

Commentary

For the sake of convenience, the line numbers refer to the English translation above.

- 7 Olavus Reinh. Alander, Westmannus.
Concerning Alander, Dr. G. H. M. Lawrence write the following letter to Dr. John L. Heller, November 18, 1975:
"The dissertation was submitted as an academic contribution for the baccalaureate degree, not as a medical work for the M.D. degree. Alander is not reported by Sacklén (nor in any other biographical compendium known to me). He was born in 1739 in Vestmanland, but I have been unable to learn anything more about him. I got the birth date from registration records at Uppsala." The absence of Alander's name in Sacklén shows that he did not become M.D.; hence Lawrence assumes this is not a doctoral dissertation.
- 26 Since Physiologists have not yet succeeded in defining with satisfactory clarity the actions of the nervous system:
e.g. Albrecht Haller (1708–1778), one of the most outstanding figures in the history of medicine, and the undisputed master of physiology of the 18th century, according to most authorities, especially Arturo Castiglioni and Lester King. Haller is the author of *Primae lineae Physiologiae in usum praelectionum Academicarum auctae*, Gottingae 1747. The Catalogue of the Library of the Linnean Society of London shows that Linnaeus owned a copy.
- 43 Physicians give them something malodorous to drink:
e.g. Herman Boerhaave (1668–1728), the greatest clinical physician of his time, according to his biographer Lindeboom. Boerhaave's work inspired untold numbers of disciples. Two of the most outstanding ones were Haller and Van Swieten who, according to Lindeboom, "after Boerhaave's death, regarded it as their task to pass on to a younger generation the teaching of the great professor ... Haller concentrated his attention on the *Institutes*, Van Swieten on the *Aphorisms*. Van Swieten's *Commentaries* on Boerhaave's *Apho-*

risms are his life-work. The first five volumes appeared in 1742, when Van Swieten was still a physician at Leyden, the last in 1772, the year of his death. He printed each *Aphorism* of Boerhaave with a commentary, which was set in a different type. His commentaries embodied more and more of Van Swieten's own experience as the years passed." (G. A. Lindeboom, *Hermann Boerhaave* (London, 1968), p. 358). Lines 377–395 are quoted from his *Commentaries*.

71 Dilation:

In a note to the Swedish translation of *Inebriantia*, Boerman indicates Linnaeus's error here. Opium causes a contraction not a dilation of the pupils. We should not therefore change the text, as Boerman does in translation. Linnaeus makes the same error in a later dissertation on Opium.

80 Jones on opium:

John Jones, *The Mysteries of Opium Revealed* (London, 1701). In this book Jones gives a very detailed and vivid description of the effects produced by moderate usage of opium. It brings "unexpressibly fine and sweet a Pleasure, . . . very difficult for me to describe, or any to conceive of it, but such as actually feel it; for 'tis as if a *Good Genius* possessed, or informed a Man; therefore People do commonly call it a *heavenly Condition*, as if no *worldly Pleasure* was to be compar'd with it (0. 20). Jones' book was also in Linnaeus's library. It is now in the Linnean Society.

83 According to Belon in his travel account:

Pierre Belon. His travel observations were first published in French (c. 1553); but a Latin translation, which Linnaeus owned and used on other occasions, is to be found in C. Clusius, *Exoticorum libri decem* (Antverpiae 1605), pt. 3 (Bellonii *Plurimarum . . . rerum in Graecia, Asia . . . conspectarum observationes*).

84 With Giovio as his witness:

Paolo Giovio, Bishop of Nocera, 1483–1552. Giovio is the author of *Commentario delle cose di Turchi . . . Romae* 1532. I was not able to get a copy of this book whose title I have drawn from the British Museum Catalogue of Printed books. It seems likely that the reference to Giovio is cited from Belon, book iii, ch. L:

Iovius de Selimo Imperatore agens, scribit illum vesci semine quodam solitum, quod animo voluptatem adferret, & rerum quae molestia animum afficiunt, memoriam tolleret: ignorare tamen quale id semen, nisi forte sit Nepenthes.

87 Perhaps from this seed was that "Bolus" of which Kaempfer ate at a banquet when staying among the Persians:

Engelbert Kaempfer is the author of *Amoenitatum exoticarum . . . fasciculi V, quibus continentur . . . descriptiones rerum Persicarum & ulterioris Asia . . .* (Lemgoviae 1712). In this section Linnaeus refers to Kaempfer's description of the effects of nibbling at a "bolus" or large lump of drugged material which was passed around at a luncheon.

91 *Persian Bangué*:

Linnaeus's recipe comes from the following excerpt from Kaempfer, where he describes the preparation of the Cannabis species, called *Bangué*, especially from leaves, called *Baeng*:

Redigitur pollen in trochiscos, seu pastillos, cum sputo humano, admoto carbone, cujus calore mollescit & in massam facilius convertitus . . . Foliorum usus est in infusione cum aqua frigida, quae pota gaudiis perfundit bibentes, non citra gravem temulentiam . . . (Op. cit., pp. 646–47).

- 99 According to the testimony of Hermann is his *Materia Medica*:
Paul Hermann, professor of botany at Leiden; he died in 1695. He is the author of *Lapis materiae medicae Lydius, seu accuratum medicamentorum simplicium examen* (ed. C. L. Welschius), Lipsiae 1703. This book is cited in the Catalogue of the Linnaean Society's library as having belonged to Linnaeus himself. I have not been able to see a copy but it is evidently what Linnaeus called a *Materia Medica*.
- 103 The Turks often misuse the seeds of DATURA:
Kaempfer writes about the use of the seeds of Datura in Amoenitatum exoticarum ... Fasc. III, Observato XV, p. 650).
- 125 From the reports of Heintzelmann:
In a note to the Swedish translation of *Inebriantia*
Arvid Uggla explains that Heintzelmann was a German-born military doctor in Russian service. He wrote a *Flora Tatarica*, from which Linnaeus, through Sten Carl Bielke, made a copy, now found in the Linnean Society in London. No printing of Heintzelmann is known.
- 130 *Flor. Svec. 2. n. 770*:
Linnaeus's book, *Flora Svecica* ... (Soulsby no. 407), Stockholmiae 1745. Species number 770 in the 2nd edition (1755) is noted here: Cerevisiae fermentanti additur ut misere inebriet, inprimis a Dalekarlis Limensibus.
- 140 Cyprinus BARBUS:
In *Systema naturae* (10th ed., 1758, p. 320, under the fish Cyprinus Barbus, Linnaeus has the following note: *Ova choleram caussantur. Tim. cas. 104*. The reference is to the work of Balthsar Timaeus (von Guldenkle): *Casus medicinales* ... (Lipsiae 1662), lib. 3, cas. 7 "Cholera ex ovi Barbi piscis" (p. 118).
- 161 Nectar of the gods:
Nectar is the drink of the gods. It is sometimes synonymous with wine:
Dumque ea per terra fatali lege geruntur
tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi,
forte Iovem memorant diffusum nectare curas
seposuisse graves vacuaque agitasse remissos
cum Iunone iocos et 'maior vestra profecto est
quam quae contingit maribus' dixisse voluptas.''
(Ovid, *Met.* 3, 316–321).
The word nectar may also refer to anything sweet or pleasant. It may also refer to a pleasant odor. In one of its more interesting uses, nectar refers to an unguent used to anoint a dead body. (Ovid, *Met.* 4, 249–253).
- 169 Noble NEPENTHES:
Two problems exist in this passage. One concerns Helen in Egypt, confused with Helen at Sparta, as mentioned by Homer. Linnaeus seems to err with Pliny here. In section 12 of book 25 (Sillig) Pliny writes:
Herbas certe Aegyptias ab regis uxore traditas
Helenae suae plurimas narrat (Homerus) ac nobile
illud nepenthes oblivionem tristitiae veniamque
adferens et ab Helena utique omnibus mortalibus
propinandum.
Pliny refers to Helen again in section 159 of book 21 (Sillig).
The section in Homer referred to by Pliny is the *Odyssey* (4.220–26). In *Inebriantia* Linnaeus gives a Latin translation of this passage. After a tireless search, Professor Heller was unable to find the author of this Latin passage,

and indicated now that he was wrong in saying earlier (see *TAPA* 102 p. 209) that the first line was in prose. The text of 1763 will scan perfectly if one understands *Jaccho* as containing three syllables. It is possible that Linnaeus himself translated the passage into Latin. The exact identification of *nepenthes* has never been made. Linnaeus refers to it four times in his works. He identified it with opium. A number of early writers (see, e.g. Belon as cited above and Kaempfer) identify it as a drug of some sort, but do not specify its exact nature. In his book *Plants for Man* (Englewood Cliffs, N.J., 1972), p. 310, Robert Schery suggests that it is opium. Of all the theories about *nepenthes*, the strangest are those which say that it was not a drug at all, but a metaphor for the power of love. (See Georgius Wolfgangus Wedelius, *Propempticon Inaugurale de Radice Amara Homeri* (Jenae, 1692). p. 4. In his book *The Disguised Guest* (London, 1976) p. 201, Douglas Stewart suggests that *nepenthes* could not be opium, since it does not produce dreams or illusions in Helen's guests. It must be *Rauwulfia*, he says. The two problems of this passage still remain unresolved. There is not absolute certainty about the identity of *nepenthes*. Secondly we cannot pinpoint Pliny's identification of Helen in Egypt with Helen at Sparta. His error may be due to a tradition which describes Proteus as a son of Poseidon and a king of Egypt to whom Hermes brought Helen after her abduction; see Apollodorus, *Epitome* 3.5 and Frazer's note *ad loc.*, comparing the traditions followed by Euripides and Stesichorus, and in Herodotus (2.112–120).

191 MOLY:

This has been identified as *Allium nigrum* (garlic), see Theophr. Hist. Pl. 9.15.7, Diosc. 3.47, Plin. *Nat. Hist.* 25.26

202 Physiognomists:

Physiognomy was considered to be the art which taught how character could be determined by means of analyzing the outward appearance. From the time of Homer to the present, many writers have noted the correlation between outward appearance and inner character. Pythagoras is generally believed to have invented the art, although Galen maintains that Hippocrates was the true founder of physiognomy. One reason for this view is the practice, attributed to Pythagoras, of physiognomizing candidates for admission to his school. In his *Life of Pythagoras*, Iamblichus describes this practice:

As he therefore thus prepared his disciples for erudition, he did not immediately receive into the number of his associates those who came to him for that purpose, till he had made trial of, and judiciously examined them. Hence in the first place he inquired after what manner they associated with their parents, and the rest of their relatives. In the next place he surveyed their unseasonable laughter, their silence, and their speaking when it was not proper; and farther still, what their desires were, with whom they associated, how they conversed with them, in what they especially employed their leisure time in the day, and what were the subjects of their joy and grief. He likewise surveyed their form, their mode of walking, and the whole motion of their body. Physiognomically also considering the natural indications of their frame, he made them to be manifest signs of the unapparent manners of the soul. Iamblichus, *Life of Pythagoras* (London, 1965), pp. 37–38, translated by Thomas Taylor.

214 LADDER OF AGE:

Ms. Gail Sheehy, in her book entitled *Passages* (New York, 1974), proclaims on

the jacket cover that for the first time ever she has delineated the stages of adult life from the age of twenty until death. She boasts that because of her research it is now possible to anticipate the crises of adult life before they occur and prevent them. The classicist smiles at Ms. Sheehy's claims, knowing that she did not discover the phases of life. Such a discovery is quite ancient and quite well-known. The divisions of life have been divided into twelve, ten, seven, five or four parts. The most common division was seven. In *De Opificio Mundi*, Philo Judaeus mentions that Solon divided man's life into ten stages. He goes on to a work attributed to Hippocrates, though not found in the standard works of the physician:

In man's life there are seven seasons, which they call ages, little boy, boy, lad, young man, man, elderly man, old man. He is little boy until he reaches puberty; i.e. up to twice seven years; a lad until his chin grown downy, i.e. up to thrice seven years, a young man until his whole body has grown, till four times seven; a man till fifty-six, up to seven times eight; after that an old man. *Philo Judaeus*, Loeb Classical Library edition, (Cambridge, 1937). Perhaps the most well-known reference to the ages of man is Jaques' speech in Shakespeare's *As You Like It*, 2.7, 139–166.

224 Just as Physical Scientists:

Galileo and Newton are the *physici* Linnaeus probably had in mind. Galen, Harvey, and Boerhaave could be instanced for the *medici*.

265 The King of Prussia:

This is Frederick II, king of Prussia. Sweden became involved in the Seven Years' War from 1757–1762, as an ally of France. France had joined Austria and Russia against England and Prussia, according to Carl Hallendorf in his *History of Sweden* (New York, 1970), p. 333. General von Daun, one of the most distinguished military leaders of his time, had a great victory over Frederick II in 1757, and was elevated to the post of Field Marshall general by Maria Theresa. (See *Nouvelle Biographie Generale* (Paris, 1855), vol. 13, p. 186.) The identification of Frederick II and von Daun (noted in the Swedish translation) makes it possible to establish the "dramatic date" of the skit as the present, namely 1760–62.

269 The old man says that he is overstepping the limits of a moderate Bacchus:

An echo, no doubt conscious but not acknowledged, from Horace, *Carm.* 1.18.7: *Ac ne quis modici transiliat munera Liberi*. (See J. L. Heller, *Trans. Am. Philol. Ass.* 102 (1977), 216 fn. 30.)

293 Ovid:

This is an accurate quotation from *Ars Am.* 1. 237–240.

298 Horace:

Carm. 3.21. 17–20.

333 Night and love and wine:

Ovidius, *Am.* 1. 6. 59.

359 Many derive old age:

The view expressed in these lines is identical to that expressed by Linnaeus in *Senium Salomoneum*, a Latin dissertation first printed in 1759, and published in 1760 by Linnaeus in the fifth volume of his *Amoenitates Academicae*. The work is Linnaeus's interpretation of the twelfth chapter of Ecclesiastes. An excellent text, translation, and commentary of this dissertation was published in 1971 by Joseph J. Prentiss: *Linnaeus's Senium Salomoneum: Text, Translation, And Commentary*. This was his doctoral thesis, under the direction of Prof. John Heller,

completed at the University of Pittsburgh. The point made by Linnaeus in both works is that alcohol affects the nervous system. If something which affects the nervous system makes old men act like young men, a point that can be proven by giving an old man a drink, then it is obvious that old age is related to the nervous system rather than to the fibrous or solid parts.

378 Boerhaave's commentaries:

Please see note 43 in this commentary where a reference is made to Lindeboom's description of Van Swieten's *Commentaries*. Van Swieten was one of Boerhaave's most dedicated students. Even after he had completed his degree, he still attended Boerhaave's lectures, taking them down verbatim in his unique system of shorthand, and later publishing them. Linnaeus was familiar with his work, and did indeed give the correct page (p. 137) for his quotation.

398 OWEN:

Johan Owen, British poet, c. 1560–1622. The quotation can be found in the posthumous edition, *Epigrammatum editio postrema . . .* Wratislaviae 1668 (copy at Clark Library, Los Angeles), p. 81, Liber Tertius, section 57, consisting of four lines, of which these are the first two, without change. The other two lines had been copied by Linnaeus into his own anthology *Diaeta Naturalis*, p. 120; see Heller in *TAPA* 102 (1971) 204.

403 Matthew XXI:

This is an incorrect reference. The passage is from Luke, verse 32 of the 21st chapter. Linnaeus has omitted some unnecessary words of the Vulgate text (*Attendite autem*) vobis, ne forte graventur) but has corrected the ecclesiastical Latin phrase *in crapula et ebrietate* to the plain and classical instrumental ablative. This passage too Linnaeus had copied in his notebook, *Diaeta Naturalis* (p. 212 in Ugglå's edition), without changing a word of the Vulgate text but ascribing it to Mark!

404 Solomon:

Proverbs 23, verses 29–32:

Linnaeus's version does not correspond to the Clementine version of the Vulgate. I have not had the opportunity of seeing a Latin text published in Sweden in the 16th or 17th centuries. It is possible that Linnaeus translated into Latin the version of Luther. Below is the Clementine text:

Cui vae? cuius patri vae? cui rixae? cui foveae?

cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum?

Nonne his qui morantur in vino et student calicibus epotandis?

Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenderit in vitro

color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit

ut coluber et sicut regulus venena diffundet. (p. 97).

412 Allen:

John Allen, *Synopsis . . . medicinae*, ch. XVI., p. 165, Londini 1719. Here again the quotation is not exact. Linnaeus, a skilled public lecturer and a man endowed with a prodigious memory, relied on his memory excessively when dictating quotations from other authors. So great was his confidence that even when he revised the student's version, he failed to look up the original. In the quotation from Allen, that failure is critical, for he leaves out the key adjective, *auream*, which destroys the meaning of the sentence.

420 Let them observe Temperance as Virtue:

Here Allen quotes Persius 3. 38:

virtutem videant intabescantque relictæ.

Bibliography

A. Pre-20th Century Works

- Biblia Sacra Iuxta Latinam Vulgatam Versionem*, ad codicem fiden iussu Pii XII. Romae, 1957, vol. 11.
- Clusius, C., *Exoticorum libri decem*. Antverpiae, 1605, pl. 3 (*Bellonii Plurimarum ... rerum in Graecia, Asia ... conspectarum observationes*).
- Giovio, Paolo, *Turcicarum rerum commentarius Pauli Iovii ex Italico Latinus factus*, Francisco Nigro Bassianate interprete. Parisiis, ex officina R. Stephani, 1538, Latin translation of Giovio's *Commentario delle cose di Turchi*, bound with Estienne C. Seminariu sive *Plantarium earum arborum, quae post hortos conseri solent*. Parisiis, 1536.
- Haller, Albrecht, *First Lines of Physiology*. New York, Johnson Reprint Co., 1960. This is a reprint of the 1786 English translation of *Primae lineae Physiologiae in usum Praelectionum Academicarum auctae*, Gottingae, 1747.
- Hermannus, Paul, *Materia Medica Or A New Description of the Virtues & Effects of All Drugs, Or Simple Medicines Now in Use*. London, 1727. This is an English translation of *Lapis materiae medicae Lydius, seu accuratum medicamentorum simplicium examen* (ed. C. L. Welschius) Lipsiae 1703.
- Hoefler, L., *Nouvelle Biographie Generale*. Paris, 1855, vol. 13.
- Homer, *The Odyssey*, translated by A. T. Murray. London, Loeb Classical Library, 1931.
- Iamblichus, *Life of Pythagoras*, translated by Thomas Taylor. London, John Watkins Co., 1965.
- Jonas, John, *The Mysteries of Opium Revealed*. London, 1701.
- Kaempfer, Engelbert, *Amenitatum exoticarum ... fasciculi V, quibus continentur ... descriptiones rerum Persicarum & ulterioris Asiae Lemgoviae*, 1712.
- Ovidius, Publius Naso, *Opera Omnia*, Daniel Crespian, ed. London, J. Valpy & Co., 1821.
- Persius, A. *Persii Flacci Satirarum liber*, Carolus Hermannus, ed. Lipsiae, B. G. Teubner, 1900.
- Philo, *Philo Judaeus*, translated by F. H. Colson & G. H. Whitaker. London, Loeb Classical Library, 1939.
- Plinius, C. *Plini Secundi naturalis historiae libri XXXVII*, Carolus Mayhoff, ed. Lipsiae, B. G. Teubner, 1875.
- Van Swieten, Gerard, *Commentarii in Hermanni Boerhaave Aphorismos ...* Lugduni Batavorum, 1719, vol. 2.
- Wedelius, Georgius Wolfgangus, *Propempticon Inaugurale de Radice Amara Homeri*. Jena, 1692.

B. Works of Linnaeus, Arranged Chronologically

- Linnaeus, C. 1733 – *Diaeta naturalis*, edited by A. Uggla. Uppsala, Almqvist & Wiksell Co., 1958.
- Linnaeus, C. 1733 – *Lachesis naturalis*, published in Linnes Dietetik, A. O. Lindfors, ed., Upsala Universitets Årsskrift, Linnéfest-Skrifter, vol. 4, 1907.
- Linnaeus, C. 1748 – “Anmärkningarna om Brännvin,” in *Almanach for skott-året*. Stockholm, 1748. Facsimile edition, edited by Felix Bryk (Tryckt hos Pet. DeValt: Westerås, 1747) H. Klemmings Antikvariat: Stockholm; Tübingen, printed 1922 SO 947a*.

- Linnaeus, C. 1758 – *Systema naturae*, 10th ed., Stockholm 1758–1759, 2 vols. so 58.
- Linnaeus, C. 1759 – *Senium Salomoneum, quod ... Praeside ... Carolo Linnaeo ...* sistit.
- Johannes Pilgren ... die 21 febr. Anni MDCCLIX, &c. pp. 24. 4. *Upsaliae* (1759 SO 2013).
- Linnaeus, C. 1762 – *Inebriantia*, quam ... Praeside Carolo Linnaeo ... publico examini defert.
- Olavus Reinhold Alander ad diem vii Aprilis (1762 SO 2157).
- Linnaeus, C. 1763 – *Amoenitates Academicae*, vol. 6, Stockholm SO 1304.
- Linnaeus, C. 1764 – *Amoenitates Academicae*, vol. 6, Leiden SO 1305.
- Linnaeus, C. 1786 – *Systema Plantarum Europae*, J. E. Gilibert, ed., vol. 6, pt. 2, includes *Inebriantia*. Coloniae Allobrogum, 1786 SO 20.
- Linnaeus, C. 1789 – *Amoenitates Academicae*, vol. 6, Erlangae, J. C. D. Schreber, ed. S) 1306.

C. 20th Century Works

- Ackerknecht, Erwin H., *A Short History of Medicine*. New York, The Ronald Press, 1955.
- Bettman, Otto L., *A Pictorial History of Medicine*. Springfield, Thomas Publishing Co., 1956.
- Boerman, Albert & Telemark Fredbärj, *Berusningsmedel*, no. 50 in series Valda Avhandlingar av Carl von Linné, Ekenäs 1963.
- Blunt, Wilfrid, *The Compleat Naturalist, A Life of Linnaeus*, New York, The Viking Press, 1971.
- Castiglioni, Arturo, *A History of Medicine*. New York, Alfred Knopf, 1941.
- Drake av Hagelsrum, Gustaf, "Linnés Disputationer, in *Lärda Tidningar*, Stockholm Långmanska Culture Foundation, 1939.
- Goerke, Heinz, *Linnaeus*. English translation of the original German ed. *Carl von Linné; Arzt, Naturforscher, Systematiker*. New York, Chas., Scribner's Sons, 1973.
- Gourlie, Norah, *The Prince of Botanists, Carl Linnaeus*. London, H. F. & G. Witherby Ltd., 1953.
- Guthrie, Douglas, *A History of Medicine*. Philadelphia, J. B. Lippincott Co., 1946.
- Hagberg, Knut, *Carl Linnaeus*. English translation of original Swedish, New York, E. P. Dutton Co, 1953.
- Hallendorf, Carl, *History of Sweden*. New York, AMS Press, 1970.
- Heller, John, "Classical Poetry in the *Systema Naturae* of Linnaeus," in *TAPA* vol. 102, 1971.
- Hjelt, Otto E. A., *Carl von Linné als Arzt Und Medizinischer Schriftsteller*. Jena, 1909. German translation of the original Swedish.
- King, Lester, *The Medical World of the 18th Century*. Chicago, Univ. of Chicago press, 1958.
- Kinney, Jean & Leaton, Gwen, *Loosening the Grip*. St. Louis, Mosby-Year Book, Inc. 1991.
- Latham, R. E., ed., *Revised Medieval Latin Word-List from British and Irish Sources*. London, 1965.
- Lindeboom, G. A., *Herman Boerhaave*. London, Methuen & Co., Ltd., 1968.
- Lindroth, Sten, "Linnaeus", in *The Dictionary of Scientific Biography*, 14 vols. New York, 1973.
- Little, A. G., ed., *Roger Bacon Essays*. New York, Russel & Russel Col, 1972.

- Margotta, Roberto, *An Illustrated History of Medicine*. Verona, Hamlyn Publishing Col, 1967.
- Murra, J. A. H., *The Oxford English Dictionary*. Oxford, The Clarendon Press, 1933.
- Prentiss, Joseph, J., *Linnaeus's Senium Salomoneum: Text, Translation, And Commentary*. Doctoral dissertation, Univ. of Pittsburg, 1971.
- Schery, Robert, *Plants for Man*, 2nd ed. Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall Co., 1972.
- Sheehy, Gail, *Passages*. New York, Dutton Col, 1974.
- Souter, A., *A Glossary of Later Latin to 600 A.D.* Oxford, 1949.
- Soulsby, B. He., ed., *A Catalogue of the Works of Linnaeus*, 2nd ed., London, 1933.
- Stafleu, F. A., *Linnaeus & the Linnaeans*. Utrecht, A. Oosthoek's Uitgeversmaatschappij N.V., 1971.
- Stearn, W. T., "The Use of Bibliography & Natural History," in *Bibliography & Natural History*. Lawrence, Kansas, Univ of Kansas Press, 1966.
- "An Introduction to the *Species Plantarum* & cognate botanical works for Carl Linnaeus," in the Ray Society facsimile edition of *Species Plantarum*, London, 1957.
- Stewart, Douglas J., *The Disguised Guest: Rank, Role, and Identity in the Odyssey*. London, Bucknell Univ Press, 1976.
- Velz, John, *Shakespeare & the Classical Tradition*. Minneapolis, Univ of Minnesota Press, 1968.
- Warren, Leroy W., "Crime And Criminal Activities in the USA," Baltimore, N.A.A.C.P. Corporate Report, 83rd Annual Convention, 1992.

Authors address: Prof. Henry H. Parker, Department of Psychology, Philosophy, University of Tennessee at Martin, Martin, Tennessee 38237.

Zitate in Linnés Dissertationen

IN SLÅ 1988–89 habe ich ein Verzeichnis bisher ungenügend oder gar nicht identifizierter Zitate in Linnés Schriften gegeben. In diesem Aufsatz möchte ich ein Gleiches für die unter Linnés Präsidium verteidigten Dissertationen tun. Zitiert werden sie nach den folgenden unter dem Titel ‘Amoenitates Academicæ’ veröffentlichten Ausgaben: Bd. 1, Stockholm und Leipzig 1749; Bd. 2, Stockholm 1751; Bd. 3, Stockholm 1756; Bd. 4, Stockholm 1759; Bd. 5, Stockholm 1760; Bd. 6, Stockholm 1763; Bd. 7, Stockholm 1769; Bd. 8, Erlangen 1785; Bd. 9, Erlangen 1785.

Band 1

S. 19 *ne ... quid capiant detrimenti*: vgl. Liv. 3,4,9 u.a. (auch 3,259; 7,421). – S. 50 *Adspice quam tumeat magno jecur ansere majus*: Mart. 13,58,1 (s. Linnés Zitate S. 19). – *Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albi*: Hor. serm. 2,8,88 (Linnés Zitate S. 18). – S. 110 *Impressit dentes haemorrhoids aspera Tullo, / magnanimo iuveni miratorique Catonis, / utque solet pariter totis se effundere venis / Corycii pressura croci, sic omnia membra / emisere simul rutilum pro sanguine virus; / sanguis erant lachrymae; quaecumque foramina novit, / haemor ab his largus; manat cruor, ora redundant, / et patulae nares, sudor rubet; omnia plenis / membra fluunt venis; totum est pro vulnere corpus*: Lucan. 9,806–814 (das Zitat wird zu Unrecht dem Lukrez zugeschrieben). – S. 111. *Prester Nasidicum percutiens, illico totius corporis tumor / ... illi rubor igneus ora / succedit* (für *succendit*), *tenditque cutem pereunte figura, / miscens cuncta tumor toto jam corpore major, / humanum egressa modum super omnia membra / efflatur sanies late pollente veneno; / ipse latet penitus congesto corpore mersus, / nec lorica tenet distenti corporis auctum / ... tumidos non capit artus / informis globus et curioso* (für *confuso*) *pondere truncus. / Intactum volucrum rostris epulasque daturum / haud impune feris non ausi tradere busto / nondum stante modo crescens fugere cadaver*: Lucan. 9,790–797; 800–804; (der Anfang ist verschieden). – S. 183 *Alterius vires subtrahit alter amor*: Ov. rem. 444 (Linnés Zitate S. 16). – S. 340 *In magnis enim corporibus facilior officina sequaci natura fuit; in insectis vero tam parvis atque tam nullis, quae ratio, quanta vis, quam extricabilis* (für *inextricabilis*) *perfectio* (<...> *cum rerum natura nunquam magis quam in minimis tota fuit*: Plin. nat. 11,2. – S. 343 *Turdus sibimet ipsi malum cacat*: Walther¹ Nr. 31933 c (auch 2,20). – S. 380 *Dari in plantas veneris intellectum, maresque afflatu quodam et*

pulvere etiam feminas maritare: vgl. Plin. nat. 13,35. – S. 429 ... *in Ovidii Hyacintho, ubi in Nectario ajaja literis Romanis gemitus assumptis venenati Delphini expressi*: vgl. Ov. met. 10,215 f. – S. 472 *hoc opus, hic labor est*: Verg. Aen. 6,129 (auch 3,189; 5,152; Zitate S. 17). – S. 545 *dum alia omnia sileant, ipsi loquuntur lapides*: vgl. Vulg. Luc. 19,40. – S. 555 ... *Salomonem nullo modo in omni sua Majestate cum unico lilio Jacobaeo ... esse conferendum*: vgl. Vulg. Matth. 6,28 f. – S. 560 *mortem ultimam lineam rerum*: Hor. epist. 1,16,79. – S. 561 *vanitates ... vanitatum*: Vulg. Eccles.1,2. – *per id quod quis peccet, per id puniatur*: Walther Nr. 21244 (vgl. Linnés Zitate S. 16).

Band 2

S. 1 adn. a *Vis illum Fatum vocare, non errabis; est ex quo suspensa sunt omnia, caussa caussarum. Vis illum Naturam vocare, non peccabis; est ex quo nata sunt omnia, cuius spiritu vivimus. Vis illum Providentiam vocare, recte dices; est cuius consilio mundus inconcussus actus suos explicat*: Sen. nat. 2,45 (ed. Gercke S. 79,11–17; auch bei Linné, s. Zitate S. 21). – S. 14 *gutta cavat lapides non vi, sed saepe cadendo*: Walther Nr. 10508 (z.T. aus Ov. Pont. 4,10,5; s. Linnés Zitate S. 18). – S. 29 *Crescite et multiplicamini*: Vulg. Gen. 1,22 u.a. – S. 36 *Benigna circa hoc natura: innocua et esculenta animalia faecunda generavit*: Plin. nat. 8,219. – S. 82 *adhuc sub iudice lis est*: Hor. ars 78. – S. 87 *Quot capita, tot sensus*: vgl. Otto² 166 f. (auch S. 110; 5,120; 6,432; Linnés Zitate S. 17). – S. 104 f. *rem acu tetigisse videtur*: vgl. Otto 4. – S. 285 *mole ... sua rueret*: Hor. carm. 3,4,65. – Aus Linnés Reden: S. 390 *Diligemus proximos ut nosmetipsos*: vgl. Vulg. Matth. 19,19 u.a. – S. 401 *Ita vincitur prodicione sua tamquam quae vincere nollet*: vgl. Ov. am. 1,5,15 f. – S. 415 *Navita de ventis, de tauris narrat arator*: Walther Nr. 15961. – S. 432 *Magna nec ingeniis investigata priorum quaeque diu latuere canam*: Ov. met. 15,146 f. – S. 439 *Venient annis secula seris, / quibus oceanus vincula rerum / laxet novosque typhis detegat orbes / atque ingens pateat tellus / nec sit terris ultima Thule*: Sen. Med. 375–379. – S. 441 *Nos manet oceanus circumvagus; arva beata / petamus, arva divites et insulas*: Hor. epod. 16,41 f. – S. 445 *Vidi factas ex aequore terras / et procul a pelago conchae jacuere marinae, / et vetus inventa est in montibus anchora summis*: Ov. met. 15,262–265 (eine Zeile ausgelassen). – S. 459 *Tantum aevi longinqua valet mutare vetustas*: Verg. Aen. 3,415.

Band 3

S. 69 *Multos medici componere succos / affuerunt, pretiosa tamen cum veneris emptum, / falleris, frustra immensa nomismata fundes*: Ser. Samm. 518–520. – S.

73 *Verum haec ipse equidem spatiis exclusus iniquis / praetereo, atque aliis post me memoranda relinquo*: Verg. Georg. 4,147 f. – S. 97 *Vilibus ancipites fungi ponantur amicis, / boletus Domino*: Iuv. 5, 146 f. – S. 184 *in arduis voluisse sat est*: vgl. Prop. 2,10,6 (Otto 362; auch 5,173). – S. 190 ... *quantum mutatus ab illo*: Verg. Aen. 2,274. – S. 231 *Quaerit delirus quod non respondet Homerus*: Walther Nr. 23178. – S. 265 *Calidus Biberius Mero dictus fuerit* (Claudius Tiberius Nero): vgl. Suet. Tib. 42. – ... *aliquando optaverit* (sc. Caligula) ... *ut toti humano generi unicum esset collum*: vgl. Suet. Cal. 30. – S. 283 *Haec circum cassiae virides et olentia late / serpillae et graviter spirantis copia thymbrae / floreat, irriguumque bibant violaria fontem*: Verg. Georg. 4,30–32. – S. 346 ... *nisi diurna manu nocturnaque illa versentur*: vgl. Hor. ars 269 (auch 4,333). – S. 378 *curta ... supellex*: Pers. 4,52 (auch S. 391 und 6,132). – S. 390 *manum de tabula*: vgl. Otto 210 (auch 5,173; 6,179).

Band 4³

S. 53 *et levisomna canum fido tum pectore corda*: Lucr. 5,864. – S. 387 *suum tempus habent singula*: vgl. Eccles. 3,1. – S. 394 *labitur occulte fallitque volatilis aetas*: Ov. am. 1,8,49 und met. 10,519. – S. 396 *Vere novo gelidus canis cum montibus humor / liquitur et Zephyro putris se gleba resolvit*: Verg. Georg. 1,43 f. – S. 406 *Festinat decurrere velox flosculus aetatis*: Iuv. 9,126 f. – S. 412 *Heu quam cuncta abeunt celleri mortalia cursu*: Walther a.O. Nr. 10759 b (*absunt*). – S. 426 *Heu loca felici non adeunda viro*: Ov. Trist. 3,10,76. – S. 448 *fungar vice cotis, acutum reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi*: vgl. Hor. ars 304 f. (auch 6,14) – S. 474 *si alias umquam Propheta in Patria salutetur*: vgl. Vulg. Matth. 13,57. – S. 500 *Est in iuvenis, est in equis patrum virtus; nec imbellem feroces progenerant aquilae columbam*: Hor. carm. 4,4,30–32 (z.T. auch 5,114; vgl. Linnés Zitate S. 17 f.). – S. 502 *sera et matura usos fuisse venere*: vgl. Tac. Germ. 20 (auch Zitate S. 18). – S. 548 *Gratia nobilium, requies, Lactuca ciborum*: Moret. 76. – S. 550 *qui gulam habent doctam et ingeniosam (ut Petronii locutione utar, vel Martialis)*: Petron. 119,33 und Mart. 13,62,2 *ingeniosa gula est*.

Band 5

S. 13 *ceremoniali lege praeceptum fuit, ut quilibet militum, felium exemplo, excrementa sua humo obtegeret*: vgl. Vulg. Deut. 23,12 f. (auch S. 98 und 451). – *gens Israelitica in deserto a manna ad abundantiorum usum perdicum deflectens ... occubuerunt*: vgl. Vulg. Num. 11. – S. 36 *fama super aethera notus*: Verg. Aen. 1,379. – S. 51 Anm. *Panis vocabulum a παν 'omne' nonnulli derivant, quod sit instar omnis alimenti*: vgl. Isid. etym. 20,2,15. – *alii a Pane Deo*: vgl. Cassiod.

var. 6,18,6. – S. 52 *Sed tener et niveus mollique siligine factus servatur domino*: Iuv. 5,70 f. – *Furfureus* (sc. *panis*) ... *sordidus* Plauto, *acerosus* Marcello: vgl. Plaut. Capt. 807 *alunt furfuribus sues*; Non. p. 445 (M.) *acerosum* ... *panem farre minus purgato*. – S. 115 *ne Judaeus quidem Apella crederet*: vgl. Hor. serm. 1,5,100. – S. 122 *Exoneraturas mihi villica malvas attulit*: Mart. 10,48,7 f. – S. 124 *pigro ventri non inutiles betas*: Mart. 3,47,9. – *Ut sapiant fatuae fabrorum prandia betae, / o quam saepe petit vina piperque coquus*: Mart. 13,13 (auch 7,27). – S. 125 *Tiberius princeps illud* (sc. *sium sisarum*) *flagitaret omnibus annis a Germania*; *Gelduba apellatur castellum Rheno impositum, ubi generositas praecipua*: Plin. nat. 19,90. – S. 126 *Unde Martiali dicitur: venerem revocans eruca morantem*: vielmehr Moret. 86. – S. 128 *Garum* ... *pretiosa malorum piscium sanies*: Sen. epist. 95,25. – S. 130 *homines* ... *quos semper videas libenter esse in thermopolio*: Plaut. Curc. 292. – S. 174 *Quaenam qualisque esset vita sine arbore ulla, sine frutice viventium?*: Plin. nat. 16,1. – S. 175 Anm. *Sed dubitant homines serere atque impendere curam. / Quid majora sequar? Salices humilesque genistae / aut illae pecori frondem aut pastoribus umbram / sufficiunt sepemque satis et pabula melli / ... non ulli obnoxia curae*: Verg. Georg. 2,433–436. 439. – *Nihil homine libero agricultura dignius*: Cic. off. 1,151. – *In agris silvisque sunt senatores*: vgl. Cic. Cato 56 (*in agris erant tum senatores*). – S. 183 *Frigora nec tantum cana concreta pruina / illis nocent*: Verg. Georg. 2,376. – S. 185 *Quin etiam caeli regionem in cortice signant, / ut que quaeque modo steterit, qua parte calores / austrimos (für -nos) tulerit, qua terga obverterit axi, / restituant*: Verg. Georg. 2,269–272. – S. 187 *Sin tumulis acclive solum colleisque supinos / indulge ordinibus, nec secius omnis in unguem / arboribus positus secto via limite quadret*: Verg. Georg. 2,276–278. – S. 193 *Nec vero terrae ferre omnia possunt: / Fluminibus salices, crassisque paludibus alni / nascuntur, steriles saxosis montibus orni; / litora myrtetis laetissima, denique apertos / ulmus amat colles, aquilonem et frigora taxi*: Verg. Georg. 2,109–113 (Verg. hat *Bacchus* statt *ulmus*). – S. 200 *A teneris adsuescere multum est*: Walther Nr. 106; aus Verg. Georg. 2, 272 (*in teneris consuescere* ...; Linnés Zitate S. 18). – S. 205 *Rura oblectant animos studiumque colendi. / Quaelibet huic curae cedere cura potest*: Ov. rem. 169 f. – S. 259 *Optima quaeque dies miseris mortalibus aevi / prima fugit*: Verg. Georg. 3,66 f. – *Cum ipsa senectus sit morbus*: Ter. Phorm. 575 (Zitate S. 18). – S. 261 *maxima pars mortis iam praeterierit et quae retro est mors teneat*: Sen. epist. 1,2. – *Post nubila Phoebus*: vgl. Büchmann 423.⁴ – S. 265 *Heu quam difficile est crimen non prodere vultu*: Ov. met. 2,447. – S. 268 *Et (für iam) mihi deterior canis adspergium (für -itur) aetas*: Ov. Pont. 1,4,1. – S. 269 *Nec placeant lusus, qui placevere diu*: vgl. Ov. Pont. 1,4,4 (*nec iuveni lusus qui placuere iuvant*; auch 7,336; vgl. Zitate S. 16). – *Totum hunc, quem vides, populum cito natura revocabit et condet. Mors enim omnes aequae vocat, iratis Diis propitiisque moriendum*: Sen. nat. 2,59,6.4. – S. 271 *Eleganter de hac re Vellejus: Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur*: vielmehr Cicero nat. deor. 1,26. – S. 272 *Haec sunt*

primitiae mortis, his partibus aetas / defluit et pigris gressibus imo (für ima) petit. / Non habitus, non ipse color, non gressus euntis, non species eadem, quae fuit ante, manet. / Contrahimur miroque modo decrescimus ipsi; / diminui nostri corporis ossa putes. / Non caelum spectare licet, sed prona senectus / terram, qua genita est, et reditura videt. / Ortus cuncta suos repetunt mortemque requirunt, / et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil: Maxim. eleg. 1,209–212; 215–222 (auch S. 268). – S. 473 Innumerae fere ganeae materies (suis): Plin. nat. 8,209. – S. 475 ... cum sit obeso / nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla: Hor. epist. 1,15,40 f.

Band 6

S. 4 *rotundo ore excalamabat*: vgl. Hor. ars 323 f. – S. 47 ... *concordia res parvae crescant*: Sall. Iug. 10,6, vgl. Otto 89. – S. 66 ... *ne cum sutore ultra crepidam ascendente fines justos transeam*: vgl. Otto 97 f. – S. 76 *Simia quam similis turpissima bestia nobis*: Enn. sat. 69 (S. 211 Vahlen). – S. 118 *Has tibi brumali gaudentia frigore rapas, / quae damus in caelo Romulus esse solet*: Mart. 13,16 (*haec ... rapa*). – S. 126 *ut sapiant fatuae fabrorum prandia betae, / o quam saepe petit vina piperque coquus*: Mart. 13,13. – S. 128 *gratia nobilium requies lactuca ciborum*: Moret. 76. – *Claudere quae cenas solebat lactuca avorum, / dic mihi cur nostras inchoet illa dapet* (für *dapes*): Mart. 13,14. – S. 143 *duro cuneo in duro ligno*: vgl. Otto 102 (auch 3,133; 9,254). – S. 160 *ad consuetudinem, nec ad rationem vivimus*: Sen. dial. 7,1,3 (Sen. hat *similitudinem* statt *consuetudinem*). – S. 191 *Vina parant animos, redduntque laboribus aptos; / cura fugit multo diluiturque mero. / Tum veniunt risus, tum pauper cornua sumit; / tum dolor atque angor rugaque frontis abit*: Ov. ars 1,237–240. – S. 192 *Te semper reducis mentibus anxiis / viresque et addis cornua pauperi, / post te neque iratos trementi / regum apices, neque militum arma*: Hor. carm. 3,21,17–20. – S. 193 *Nox et amor vinumque nihil moderabile suadent*: Ov. am. 1,6,59. – S. 205 *Scytae sagittas tingunt viperana sanie et humano sanguine, immedicabile illus scelus mortem illico levi tactu adferentes*: Plin. nat. 11,279. – S. 209 *mors ultima linea rerum*: Hor. epist. 1,16,79 (auch 9,298). – *Haemorrhous nobis ignotus ita Lucano describitur, ut peracto morsu ex poris per universam cutem singulis sanguis profluat*: vgl. Lucan. 9,806–814. – S. 210 *Non Decus imperii non maestis jura Catonis / ardentem tenuere virum, quin spargere signa / auderet totisque furens exquireret agris / quas poscebat aquas sitiens in corde venenum*: Lucan. 9,747–750. – *Scrutatur venas penitus squalentis arenae, / nunc redit ad Syrtes et fluctus accipit ore, / aquoreasque (für aequoreasque) placet, sed non sibi sufficit humor, / nec sentit fatigue genus mortemque veneni, / sed putat esse sitim, ferroque aperire tumentes / sustinuit venas atque os implere cruore*: Lucan. 9,755–760. – S. 266 *iste locus Quintiliani et Senecae de divite inficiente flores suos veneno, ut pauperis apes mel ejus furantes perirent ...*: vgl. Ps. Quint. decl. mai. 13 (auch 1,371 f.). – S. 288 si

omnia tacerent, ipsi loquerentur lapides: vgl. Vulg. Luc. 19,40. – S. 419 *Natura beatis omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti*: Claud. 3,215 f. (S. 26 Birt). – S. 446 *Excogitavit Natura aliquas adspectu hispidas, tactu truces, ut tantum non vocem ipsius Naturae fingentis rationemque reddentis exaudire videamur*: Plin. nat. 22,17.

Band 7

S. 4 *Cernis ut in duris, et quid bove firmitus, arvis / fortia taurorum corpora frangat opus. / Occidat ad circi si quis certamina semper / non intermissis cursibus ibit equus. / Firma fit illa licet solvetur in aequore navis, / quae numquam liquidis sicca carebit aquis. / Me quoque debilitat series immensa laborum, / ante meum tempus cogor et esse senem*: Ov. Pont. 1,4,11–12; 15–20. – S. 45 *Non missura cutem nisi plena cruoris hirude*: Hor. ars 476. – S. 56 *Natura ... saltum non facit*: Büchmann 427 f. (Linnés Zitate S. 16). – S. 71 *Spargere mero crines et odore perlue nardo / hospes et adde rosis balsama puniceis*: Auson. 253,1 f. (S. 78 Schenkl; Auson hat *eineres* statt *crines*). – S. 75 *Vitam non accepimus brevem, sed facimus*: Sen. dial. 10,1,4 (Zitate S. 20). – *O mihi praeteritos referat si Iupiter annos*: Verg. Sen. 8,560 (auch S. 198; Zitate S. 17.19). – S. 81 *sero sapiunt Phryges*: vgl. Otto 278 (Zitate S. 17). – S. 83 *Conscientia bene actae vitae multorumque benefactorum recordatio jucundissima est*: Cic. Cato 9. – S. 85 *Frange leves calamos et scinde Tulli libellos, / si dare sutori calceus ille potest*: Mart. 9,73,9 f. (Mart. hat *Thalia* statt *Tulli*). – S. 86 *O rus, quando te adspiciam, quando licebit / nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis / ducere sollicitae jucunda obliviae vitae*: Hor. sat. 2,6,60–62. – S. 93 *Varicosus fiet haruspex*: Martialis: vielmehr Iuv. 6,397. – S. 94 *crambem ... recoctam*: vgl. Iuv. 7,154 *cramba repetita* (und Otto 96). – S. 124 *lippis, quod aiunt, ac tonsoribus sunt evidentissimi*: vgl. Hor. sat. 1,7,3. – S. 182 *mus miser in antro qui non gaudet pluribus uno*: vgl. Walther Nr. 15767 (Zitate S. 16). – S. 201 *multos morbos multa fercula fecerunt*: Sen. epist. 95,18. – S. 202 *Ita nempe Plinius de Servilio Rullo: ad hanc, inquit, luxuriam seu potius insaniam accessit, ut solidum aprum Romanorum primus apponeret*: vgl. Plin. nat. 8,210. – *Quanta est gula, / quae sibi totos ponit aprus!*: Iuv. 1,140 f. – *Ales phasiacis petita Colchis / atque Afrae volucres placent palato, / quod non sunt faciles: at albus anser / et pictis anas renovata pennis / plebejum sapit. Ultimis ab oris / attractus scarus atque aurata Syrtis, / si quid naufragio dedit, probatur*: Petron. 93,2. – S. 213 *Medium tenuere beati*: Walther Nr. 14571 (auch S. 349). – S. 222 Anm. g *Quando vocatus adest calidi gelidique minister*: Iuv. 5,63. – *Caldam poscis aquam, sed nondum frigida venit, / alget adhuc nudo clausa culina foco*: Mart. 8,67,7 f. – S. 225 *nihil illis satis frigidum, sic nihil satis calidum; sed ardentes boletos et raptim condimento suo mersatos demittunt paene fumantes*: Sen. nat. 4b,13,10. – S. 247 *Nullum animal praeter hominem calidos sequitur potus,*

ideoque non naturales sunt: Plin. nat. 28,55. – S. 288 *Nec deest ructatrix mentha*: Mart. 10,48,10. – S. 311 *Opinionum commenta delet dies*: Cic. nat. deor. 2,5. – S. 326 *In nova fert animus mutatas dicere formas / corpora*: Ov. met. 1,1 f. (auch 8,285). – *Per varios praeceps casus rota volvitur aevi*: Walther Nr. 21272. – S. 330 *Labitur occulte fallitque volatilis aetas*: Ov. met. 10,519 f. – *Nec quae praeteriit hora redire potest*: Ov. ars 3,64. – S. 333 *Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis*: Ov. met. 5,400. – S. 334 *Nec luisse pudet, sed non incidere lussum*: Hor. epist. 1,14,36. – *caeco carpitur igni*: Verg. Aen. 4,2. – S. 336 *Ipsa incrementa damna sunt*: Sen. dial. 6,21,7. – *Tempora labuntur tacitisque senescimus annis, / et fugiunt freno non remorante dies*: Ov. fast. 6,771 f. – *Solve senescentem, mature solve equum, / ne peccet ad extremum ridendus et ilia ducat*: Hor. epist. 1,1,8 f. (Zitate S. 17). – S. 337 *Et vigor et quasso languet in corpore virtus*: Ov. Pont. 1,4,3. – *Serius aut citius sedem properamus ad unam, / tendimus huc omnes, haec est domus ultima*: Ov. met. 10,33 f. – *sensim sine sensu mutetur*: vgl. Cic. Cato 38. – S. 338 *Editus in lucem iacuit sine viribus infans*: Ov. met. 15,221. – S. 339 *Incipe, parve puer, cui non risere parentes*: Verg. ecl. 4,62. – *Puer ... gestit paribus colludere et mutatur in horas*: Hor. ars 159 f. – S. 340 *Dilator, spe longus, iners avidusque futuri, / difficilis, querulus, laudator temporis acti / se puero, censor castigatorque minorum*: Hor. ars 172–174. – S. 353 *et capiunt vitium, ni moveantur, aquae*: Ov. Pont. 1,5,6. – S. 369 *Principiis obsta, sero medicina paratur, / cum mala per longas invaluere moras*: Ov. rem. 91 f. (auch 8,23). – S. 410 *Neque juste quispiam reputet naturam homininovercam, ut cum Plinio loquar*: vgl. Plin. nat. 7,1. – S. 440 *Studium quid inutile quaeris*: Ov. trist. 4,10,21 (Ov. hat *temptas* statt *quaeris*). – S. 450 *Dic mihi et eris mihi magnus Apollo*: Verg. ecl. 3,104. – S. 460 *Felices nimium, sua si bona norint agricolae*: Verg. georg. 2,458 f. (auch Linnés Zitate S. 22; Verg. hat *fortunatos ... agricolas*). – S. 467 *sesquipedalia verba*: Hor. ars 97.

Band 8

S. 20 *interpone tuis interdum gaudia curis*: Disticha Catinos (ed. Boas) S. 159 (= Walther Nr. 12671). – S. 22 *consuetudo ... est quasi altera natura*: vgl. Cic. fin. 5,25,74 (auch Otto 90 f.; Linnés Zitate S. 18). – S. 75 *trahit sua quemque voluptas*: Verg. ecl. 2,65 (= Walther Nr. 31520). – S. 269 ... *quae intus et in cute, quod aiunt, noscamus*: vgl. Pers. 3,30. – S. 281 *nec toga nec focus est nec tutus cimice lectus*: Mart. 11,32,1. – S. 303 *In consideratione naturae nihil potest esse supervacaneum*: Plin. nat. 11,4. – S. 305 *nomina si pereunt, perit et cognitio rerum*: vgl. Isid. etym. 1,7,1 (Linnés Zitate S. 19). – S. 310 *Semper aliquid novi ex Africa*: Plin. nat. 8,42. – S. 326 *vilia sunt nobis quaecumque prioribus annis / vidimus, et sordet quicquid spectavimus ante*: Calp. ecl. 7,45 f.

Band 9

S. 71 *Sic aliquando bonus dormitat Homerus*: Hor. ars 359. – S. 129 *securitas, quies et silentium non minima curationis pars*: Cels. 4,11,8. – *attenuant iuvenum vigiliae corpora*: Ov. ars 1,735. – S. 155 *tanta . . . remediorum farrago indigestaque moles*: die zwei letzten Worte aus Ov. met. 1,7. – S. 249 *ut quasi una fidelia duos dealbemus parietes*: Cic. fam. 7,29,2 (vgl. Otto 265 f.). – S. 311 *omne feret punctum*: vgl. Hor. ars 343.

Anmerkungen

1. Walther, Lateinische Sprichwörter und Sentenzen des Mittelalters, Göttingen 1963–67.

2. A. Otto, Die Sprichwörter der Römer, Leipzig 1890 (Neudruck Hildesheim 1965).

3. J. L. Heller, Studies in Linnaean Method and Nomenclature (Frankfurt 1983) 215 ff.

hat die meisten klassischen Zitate der Dissertation 'Calendarium Florae' in diesem Bande S. 387–414 identifiziert. Nur wenn Hellers Angaben unrichtig oder unvollständig sind, nehme ich diese Zitate wieder auf.

4. G. Büchmann, Geflügelte Worte, 26. Aufl., Berlin 1918.

Smärre meddelanden

Pehr Kalm-utställning. Bohusläns museum uppmärksammade 1992 tvåhundra-femtioårsminnet av Pehr Kalms Bohusländska resa (utg. 1746) med en utställning. Katalogen (Småskrifter utgivna av Bohusläns museum och Bohusläns hembygdsförbund nr 34) återger i facsimil det bohusländska partiet i resan och innehåller också en introducerande essä av Pär Eliasson och en bibliografi av Gunhild Törnqvist. Bl. a. noterar man det säregna faktum att inom två år inte mindre än tre skildringar ägnades landskapet, förutom Kalms också delar av Linnés Västgötaresa (1747) och Johan Oedman Chronographia Bahusienis (1746). Sedan befanns marknaden vara mättad för överskådlig tid.

Sven Kilander fortsätter sina studier i västgötarnas botaniska resor på 1700-talet. Ett par färska bidrag: Samuel Liljeblads resa 1797 och Anders Tidströms resa 1763 från Ulvåsa till Göteborg (Tidskrift utgiven av Föreningen för Västgötalitteratur 1990 resp. 1992). Ur dessa kan man hämta inte bara botaniska upplysningar utan åtskilligt om tidens livsbetingelser, om de respektive författarnas profiler och det linneanska projektets karaktär. Tidström, Tessins kaplan, visar sig t. ex. vara en ganska temperamentsfull skribent.

Resebeskrivningar. Mängden utgåvor av äldre resor i Sverige skulle motivera en nyedition av Samuel Brings utomordentliga *Itineraria svecana* (1955). Ovan är ett par nämnda och i t. ex. Thule, Kungl. Skytteanska Samfundets årsbok 5 (1992) möter vi ytterligare en sådan resa, utförd av Samuel Liljeblad till Torne träsk i sällskap av de båda medicinarna Carl Birger Rutström och Barthold Rudolf Ekström. Deras färd skildras av Karin Snellman som för ytterligare upplysningar om Samuel Liljeblad hänvisar till Per Hultquists presentation av honom och hans dalslandsresa. Dit (årg. 1988–89) hänvisas också SLÄ:s läsare.

Gotländska samlingar. Årgång 1991 av nämnda årsskrift är delvis ägnad tvåhundra-femtioårsminnet av Linnés Gotländska resa. Bengt Rosén skriver om »Landskap, ekologi och hushållning på Linnés Gotland», Tord Porsne om »Linnés resväg på Gotland 1741», Torgny Rosvall om »Linnés gotlandsväxter» och Bruno Svedäng om »Språk och stil hos Linné». Numera finns alltså goda möjligheter att med sakkunnig guidebok i bagaget upprepa Linnés resa. Nyåret 1994 presenteras den även i fem halvtimmesprogram i TV1.

Ett lappverk i Paris. Det finns flera teaterpjäser med anknytning till Linné. En av de mer originella var framförandet av Om sättet att tilhopa gå på Upsala stadsteater för några år sedan. I Francoise Coupats *Le Lapon, le savant et l'apprenti* (Lappen, forskaren och lärlingen) är Linné någon sorts konfrencier för egna och Johan Turis (En bok om samernas liv) texter. Pjäsen ska enligt rapport av Birgit Munkhammar i Dagens Nyheter (26 januari 1993) vara ganska självständig men också livfull och åtminstone för parisarna lärorik om vår höga nord och vårt 1700-tal. Uppslaget är i varje fall gott: Linné hade något att berätta efter sin lappländska resa, han var en pedagog och han har haft många lyssnande lärlingar.

Carl Peter Thunberg 250 år. I anledning av detta jubileum har en liten volym med artiklar publicerats med Bertil Nordenstam som redaktör och med bidrag av Gunnar Broberg, Bengt Jonsell, Bengt Olof Landin och Ulla Wagner (Atlantis). Uppsala universitetsbibliotek visar en utställning om Thunberg, givetvis då utnyttjande de utomordentligt rika samlingar av manuskript, brev och naturalier som finns där och på Zoologiska museet. Biträdande finns Lars Wallin från sistnämnda institution. Denna årgång av SLÅ bidrar som synes till jubileet med dels en artikel av Lars Wallin och Thunbergs bibliografi sammanställd av Ingvar Svanberg och L. C. Rookmaaker.

»**Carl Peter Thunberg's image of Japan—and ours**» är titeln på en uppsats i Uppsala Studies on Mission (1992) av Aasulv Lande, vars summering vi lånar: Baserad på källor från den aktuella perioden, redovisar artikeln utvecklingen av en västlig religiös och senare sekulariserad Japanbild. Tidsintervallet sträcker sig från den portugisiska kontakten med Japan i början av 1543, över perioden med holländskt handelsmonopol, fram till dess ett japansk-västlig kontakt upprättades på nytt 1853. De japanska myndigheternas styrning av information till västern framhävs. Thunbergs information om Japanuppehållet 1775–76 belyses i detta perspektiv, och hans betydelse som informatör diskuteras.

Finders, Keepers är titeln på en läcker volym med foton av Rosamund Wolff Purcell och text av den mångskrivande Stephen Jay Gould (Hutchinson, London 25 pund). Gould berättar om åtta samlare alltifrån Peter den store till Louis Agassiz, grundare av Harvard Museum of Comparative Zoology, det museum han själv är verksam vid. Gould travestierar G. B. Shaws uppdelning av akademiker i »those that can, do; and those that can't, teach» till »those who can, collect; and those who can't, interpret». Ingendera påståendet är förstås vidare rättvist men något ligger det i dem. Purcells bilder har en ofta makaber skönhet. I dem står tiden stilla som när döden inte riktigt gjort sitt jobb. I det naturalhistoriska museet spelar de korta tidsperspektiven ingen roll. Som Gould skriver om sin företrädare: »Agassiz has been dead for nearly 120 years but he is a hovering presence in my world.»

Frukträden och paradiset är titeln på en avhandling av Allan Gunnarsson framlagd i januari 1993 vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsplanering, Alnarp. Vi låter författaren själv sammanfatta: »Huvuddelen av texten rymms i de två huvudavsnitten Paradiset och frukträden respektive Idyllen och frukträden. De föregås av en inledning, i vilken den frukt- och frukträdssymboliska idéstrukturen tar form, som genomsyrar avhandlingen i dess helhet. Den viktigaste klagöraren av denna struktur är en undersökning av en grupp landskapsarkitektstuderandes syn på frukträden som betydelsebärare i förhållande till andra trädslag. Genom en clusteranalys, ordnades svaren i form av ett clusterträd. Detta pekar mot att frukträdens symboliska kraftfält är relaterat till ett rumsligt betydelsespel med frukträden som katalysatorer. Spelet, scenen och flertalet av våra frukträdsanknutna symboler har sin anknytning till Bibelns bilder av paradiset som en frukträdsrik plats med Livets och Kunskapens träd i centrum. Genom att äta av kunskapens/dödens förbjudna frukt, förvandlades oskuldens människobarn inom lustgårdens hägnad, till utanförskapets fria men skuldtyngda människa enligt kristen/judisk tro och tradition.»

Gunnarsson fortsätter: »Denna scen och detta spel har, som jag ser det, en mer eller mindre uppenbar motsvarighet i varje människas liv. Då trädgården är en symbol för själen, kan scenen vara vårt inre – vårt psyke – och spelet ett själsligt/psyiskt skeende. Men den inre scenen har en yttre, fysisk och åtminstone delvis korresponderande motsvarighet, som blir tydligast där platsen framstår som eller kallas paradiskisk.

Tydligast framträder likheten i den trädgårdsidyll där barnet förr eller senare mister sin oskuld genom allt djupare bett i kunskapens och erotikens frukt. På ett oftast undermedvetet plan ser jag människan såsom insatt i och berörd av paradiset, fruktträdens och fruktens symboliska kraftfält. Hon tycks bära en obotlig längtan till ett förlorat eller ännu ej nått paradiset som oftast är en fruktträdsrik plats. Därför utgår jag från paradiset, himmelska, jordiska och världsliga uppenbarelseformer, när jag söker efter fruktträden och deras roller som betydelsebärare i de två huvudavsnitten.»

Som man kan förstå är det en inom landskapsplanering ovanlig avhandling. Den anknyter till jungianska mönster och den ger breda exposéer över ett idé- och litteraturhistoriskt material. På fyrahundra dubbelspaltiga sidor ryms illustrationer alltifrån medeltida illuminationer till Ilon Wiklands körsbärsträd i Astrid Lindgrens Lotta från Bråkmakargatan. De flesta tycker nog att ämnet lockar. Alla gillar vi äpplen och päron, och vad är vackrare än körsbärsblom. Men författarens generositet med sina läsfrukter får oss hela tiden att undra över varför det är med och inte det. Framställningen är till stora delar en sorts kommenterad katalog över olika passager i litteraturen, ofta citerade i andra hand (t. ex. James Prest inte alldeles övertygande arbete om paradiset eller Yrjö Hirns charmiga men rätt gamla *Ön i världshavet*). Forskningen t. ex. om utopin har författaren bara snuddat vid och det gäller en del andra idéhistoriska aspekter. I det här sammanhanget kan t. ex. efterlysas Linné – som bland annat skrev avhandlingen *Fructus esculenti* (1763, övers. 1965) och som behandlade ämnet också i sina dietetikföreläsningar. Och apropå det avslutande kapitlet om fruktpallandet och syndafallet, var har Augustinus, alla tiders mest berömda pärontjuv tagit vägen? Hans syndaångest har alltsedan dess gått som en rysning genom västerlandet.

Man blir glad när en avhandling är gränsöverskridande men önskar ofta att det i tid upprättats samarbete med humaniora. Man uppskattar även när en avhandling är så generös med att erbjuda kulturhistoriskt material. Gunnarsson med boken *Träden och människan* (1988) bakom sig har visat upp ett forskningsfält som räcker till för ytterligare studier och som för den delen kanske kan påverka trädgårdsanläggaren.

»**Blomma kruka!**«. Den uppmanande titeln har Leena Arkio-Laine satt på sitt arbete om krukväxternas historia i Finland (Meddelanden från Folkkultursarkivet nr 12, Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet nr 573, Helsingfors 1991). Det är en fint illustrerad historik i svart-vitt och färg. *Blomma kruka!* gavs ut i samband med en utställning på temat och förelåg 1985 på finska, men har nu översatts. För svenskt vidkommande finns redan Gösta Bergs uppsats i *Fataburen* 1988 men ämnet tål större utförlighet. Man kan t. ex. spekulera över skälen till varför människan så villigt drar på sig de bestyr rumväxten innebär och varför främst kvinnor ägnar sig åt det. Var går gränserna mellan medicinsk nytta, estetik och symbolik i ett fall som detta? Hur ser växternas »sociala rangskala» ut och vilka växter är knutna till vilka samhällsskikt? Leena Arkio-Laine berättar historien utan krusiduller och låter bl. a. ett antal intervjuer få plats. Det är en bok full av doft och liv.

En praktisk synpunkt. Ofta finns det anledning att sörja över den bristande tillgången på finlandssvensk litteratur i Sverige – det omvända förhållandet gäller inte alls i samma utsträckning. Naturligtvis finns ett arbete som Arkio-Laines på våra universitetsbibliotek, men mer spridd en så blir den kanske inte. Ett sätt är att besöka Akademiska Bokhandeln i Helsingfors och där botanisera i det svenska utbudet. Lagerhållningen är längre och även förhållandevis smala böcker får här chansen att nå en läsekrets. Men man bör tillägga att den svenska bokhandeln givetvis effektuerar beställningar av det här slaget.

Kroppens idéhistoria är titeln på en avhandling i idé- och lärdomshistoria i Göteborg skriven av Claes Ekenstam. Undertiteln »Disciplinering och karaktärsdanning i Sverige 1700–1950» fångar ytterligare in något av det vida fält som behandlas. Här ska bara nämnas att det sjunde kapitlet, »Köttets lust och synden» särskilt behandlar Linnés *Om sätet att tillhopa gå*, de föreläsningar som han troligen höll i Stockholm straxt efter hemkomsten från utlandsresan. Deras frimodiga hållning ställs i kontrast till det sena artonhundratalets mer ångestladdade förhållande till sexualiteten.

Images of Science by Brian J. Ford (The British Library 1992) is an attractive volume dedicated to scientific illustration through the ages. Certainly, there are problems with such an approach to the history of science as well as to, say, the history of art. It is too easy to make just another pleasant compilation of pictures, choosing the best rather than the typical. Science disappears out of focus. Another approach is to stress technical innovations in picturemaking. In general, it is important to treat illustrations in connection with as broad contexts as possible or they will become only ornaments to one of different types of history.

Non-verbal communication in Science prior to 1900, ed Renato G. Mazzolini (Biblioteca de Nuncius, studi e testi XI), Leo S. Olschki, Firenze 1993. This very wellcome symposium volume treats one of the neglected topics of science. The editor exemplifies in his introduction the richness of non-verbal material in the history of science (and of ideas) with the terrestrial globe: how much information is not contained in its spherical form, its lines and its colours. There are many other types of non-verbal sources and six major groups are discerned: 1. scientific instruments, 2. models (such as of the human body, of the planetary system), 3. Scientific illustrations, 4. collections of natural objects, 5. the arenas of scientific communication (museums, botanical gardens etc.) and 6. graphs, diagrams, tables etc. The field of research only in number 3, scientific illustrations, seems vast, to say the least. Of course, much work has been done earlier on this topic (illustrations in medieval manuscript margins to mention one popular area), but this book is as a unified manifestation something new. We are given a very generous collection of different papers, all in all more than 600 profusiously illustrated and well documented pages. One possible objection is the lack of a more general discussion of scientific communication *per se*, thus identifying those principally new aspects of the history of science which are opened through non-verbal knowledge. A detailed discussion must wait, suffice to say that almost half of the twenty papers treat natural history, biology, geology, museums, or medicine. Swedish readers will be pleased to find contributions by Allan Ellenius (on ornithological imagery as a source of scientific information), Marco Beretta (on alchemical symbolism) and Karen Wonders (on bird taxidermy). Others papers treat medical photography, pictures of extinct plants and animals, portraits of machines in the middle ages (by the editor). Indeed, it is difficult to empty this horn of plenty.

Entomologi-balet. En mindre vanlig upplevelse erbjöds helsingforsborna i september 1993 då mimkonstnären Maya Tångberg-Grischin framförde en soloföreställning om Maria Sibylla Merians forskningsfärd till Surinam 1699, allt till musik av Couperin, Vivaldi osv. Idén är mindre säregen än den först kan förefalla eftersom Maria Sibylla Merians öde verkligen hör till de mest fascinerande i biologins historia och naturligtvis ytterst är en gåta. Maya Tångberg-Grischin har ett mycket internationellt förflutet men stammar från familjen Merians Basel, där deras en gång berömda förlag befann sig. Säkert är det fler som slagits av affiniteten mellan balett och fjärilsfladder.

Den svenska jakten i litteraturen. Nu framlidne officeren Richard Kjellberg hann slutföra detta arbete som Sveriges jägareförbund publicerat i snygg utstyrsel. Det ersätter T. Schrebers och R. Müntzings bibliografier från 1920 och 1928 – båda långt mindre omfattande och tryckta i 200 resp. 20 exemplar! Den kronologiska uppläggningsen är enkel och överskådlig och person- och sakregistren är utmärkta. Särskilt sakregistret är välkommet, dessutom pålitligt. Fullständighet tillhör inte detta livet men Kjellberg, som börjar vid Ballingstastenen med dess jaktmotiv och slutar 1960, har gått noggrant fram. Bibliografisk fullständighet är omöjlig bland annat beroende på att jakt och jaktlitteratur kan definieras på olika sätt. Man kan t. ex. tycka att Johan Ekeblads jaktskildringar i brev till fadern (utgivna senast av Sture Allén) borde höra hit. Riksdagstryck saknas i stort sett, men det betyder inte att jaktfrågan inte skulle ha dryftats under åren. Bibliografin ger ändå massor av uppslag för den som vill förstå jaktens allmänna utveckling men också vill studera ett speciellt problem (fångstmetoder, juridiska aspekter osv.) eller något speciellt djur. Det är t. ex. märkligt vilket litterärt intresse björnen hade runt 1800. – Jaktkännaren Gunnar Brusewitz har både skrivit en inledning och en avslutning, som sätter in den svenska jaktlitteraturen i dess historiska perspektiv.

Nära Linné är titeln på en vacker volym av Tony Lewenhaupt (text) och Hans Hammarskjöld (foto). Det är en annorlunda framställning framförallt baserad på miljöer, som arrangerats med säker hand för avbildning. Att den linneanska vetenskapen mindre står i fokus är en renodling som är både begriplig och försvarlig. Resultatet är en icke-akademisk bok, som säger mycket också om 1700-talets Sverige. Man kan med skäl mena att boken verkligen låter oss komma »nära Linné» men också hans tid. Dock kan även invändningar resas mot några alltför arrangerade bilder. En utställning med samma namn baserad på Hans Hammarskjöld visades under september–oktober på Kulturen i Lund.

Linnés inflytande i Frankrike är temat för en doktorsavhandling vid Sorbonne av Pascal Duris (1991, bokutgåva 1993). Den motsäger eftertryckligt eventuella föreställningar om Linnés begränsade inflytande i Frankrike, bland annat som en följd av Buffons starka ställning. Naturligtvis fanns ett motstånd som kanske kan förklaras med kynnesskillnad, men Linné hade ju som supportrar medlemmar av den mäktiga botanistdynastin de Jussieu. Den ensamme drömmaren Rousseau ska inte heller förglömmas för sin roll som popularisator av linneansk botanik. Med tiden bildades Societé Linnéenne med säte i Paris (se härom Marco Beretta i föregående årgång av SLÅ). Framgången betydde att det linneanska systemet gjorde intåg som ordnande princip även i Jardin des plantes. Tids nog tillkom även andra sammanslutningar uppkallade efter den svenske botanisten (i Bordeaux, Lyon och Calvados). Via personer och via institutioner har Linné betytt mer i Frankrike än vad man först tänkt sig. För att visa detta behövs spårinne och goda vetenskapshistoriska kunskaper. Duris avhandling inger respekt.

Läkarbrev som kulturhistoria. Fortfarande ges det ur korrespondenser av lärdoms-historiskt intresse. T. ex. har med anslutning till den linneanska tiden getts ut »Några brev från Baron Claes Adam Ehrengranat till professor Arvid Henrik Florman» (Sydsvenska Medicinhistoriska sällskapets Årsskrift, supplementum 16 (1992)). Den utspelar sig alldeles i början av 1800-talet och handlar gärna om hästar. Ett tidigare supplementum i samma serie, Brevväxling mellan Christopher Carlander och Pehr Afzelius 1789–1822 (kommentar Lars Öberg) är av stort intresse t. ex. för de detalje-

rade upplysningar vi får om bokimport under krigstid. De båda herrarna imponerar på oss genom sin ofantliga flit och den iver de ägnar sina yrken. I tre på varandra följande volymer har man i Östergötlands Medicinhistoriska sällsks Årsbok (1986, 1987–88 och 1989) låtit publicera provinsialläkaren och linneanen Johan Otto Hagströms brev till Collegium medicum. Det är en utgåva på nästan trehundra sidor späckade med information om hälsotillståndet i landsändan och med reflexioner från en tillsvidare inte ordentligt uppmärksammat 1700-talsgestalt. Hagström är värd vår aktning liksom apotekaren Gunnar Lundberg för ett imponerande utgivningsarbete. Mer hagströmiana finns och borde utges. Slutligen »Peter Hernquists brev till Abraham Bäck 1763–1792», tolkade och kommenterade av Ivar Dyrendahl (Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (1992)). Dyrendahls edition är välkommen inte minst för dem som är veterinärmedicinskt intresserade. Men här finns mycket annat som berikar förståelsen av den linneanska epoken. Ett citat från skolundervisningen i Skara (1785): »Sedan *Scholae* ungdomen är nu inkommen och några örter ännu äro framme lærer jag dem, at examinera och sjelfwa upleta namnen efter *Systema Naturae*. Jag wisar dem först *partes fructificationis*; igenomgår med dem *Tabellerna* uti *Philosophia Botanica*; som jag afritat i större format; sedan de känna dessa *figurer* wäl, låter jag dem nyttja *Systemet*, och tar med mig up på *Gymnasium* så många *individua* of hwart *species* ifrån Trädgården och wilde at hwar får sit exemplar, hwar på *partes distinctivae* visas tydeligen. Innom 12 a 16 timmars föreläsningar på sådant sätt, äro de mästa aldeles säkra och finna lätt igen namnet. Jag har en *Eleve* från Åmål, som känner intet *latinskt* ord, mer än *Linnei termer*; men är i stånd at nyttja *Systemet* med lätthet, och kan examinera gräsen.» – Så gick det till! Fler dokument ur vår historia vore säkert värda att lyftas fram ur historiens och arkivens mörker.

Patrick Sourander död. Professorn i patologi vid Göteborgs universitet Patrick Sourander har dött i en ålder av sjuttiosex år. SLÅ:s läsare känner honom som författare till uppsatsen Linnaeus and neurology i jubileumsvolymen 1978. Över huvud var Sourander mycket medicinhistoriskt intresserad med flera publicerade uppsatser om sin egen disciplins historia. Allt hann inte bli färdigt, t. ex. arbetade han på en volym om Gustaf Retzius. Sourander var ovanligt öppen också för nya sätt att se på vetenskapshistorien och visade sig i många sammanhang vara en sann humanist.

Gunnar Broberg

The Plants of Pehr Forsskål's 'Flora Aegyptiaco-Arabica'. Collected on the Royal Danish Expedition to Egypt and the Yemen 1761–63. By F. Nigel Hepper, Royal Botanic Gardens, Kew, and I. Friis, Botanical Museum, Copenhagen. To be published by the Royal Botanic Gardens, Kew, in the winter 1993–94.

Botanists today still need to study the herbaria and botanical publications of Pehr Forsskål, the dearly paid for results of his participation in a scholarly expedition sent to Egypt and the Yemen in 1761–1763 on behalf of the King of Denmark and Norway. As it is probably well known, Forsskål died in the small Yemeni town of Yerim in July 1763. His collections and scientific manuscripts were brought home by Carsten Niebuhr, the only survivor of the fatal malaria which killed five members of the expedition. Forsskål's botanical notes were published in 1775 by Carsten Niebuhr, with the aid of an unknown scholar, in a book with the title 'Flora Aegyptiaco-Arabica' and a volume of prints called 'Icones Rerum Naturalium'. Since their publication, these books have been classics on the plant world of Egypt and Yemen. Unfortunately, the organization of the 'Flora Aegyptiaco-Arabica' is confusing, the editing is inade-

quate—if not appalling. It has no index, and there are no references from it to the plates published in the 'Icones rerum naturalium'. In order to help botanists in their work with Forsskål's books and herbaria the keeper of the Botanical Museum, Carl Christensen, published in 1922 an index to the 'Flora Aegyptiaco-Arabica', and a revision of the specimens then kept in the 'Herbarium Forsskålîi' in Copenhagen. This index and revision greatly facilitated the use of both books and herbaria, but Christensen's study is now both out of print and out of date. A completely new account has clearly been needed.

The two authors of this new work, a book of some 2–300 pages, are F. Nigel Hepper, specialist on the flora of West Tropical Africa and the Middle East, and previously botanist at the Herbarium, Royal Botanic Gardens, Kew, and Dr. I. Friis, specialist on nomenclature, the flora of East Africa, and now keeper of the Botanical Museum, Copenhagen. Hepper has, in collaboration with Friis and various specialists on various groups at Kew, reexamined all specimens in the 'Herbarium Forsskålîi' at the Botanical Museum, Copenhagen, and Hepper is the main responsible for the book's extensive catalogue of all known plant names proposed by Forsskål, as well as the herbarium specimens associated with them. Friis has written a number of introductory essays on various subjects of relevance to the interpretation of Forsskål's work: "The 'Arabian Journey'—a multidisciplinary Royal Danish expedition", "Pehr Forsskål—a biographical note on the expedition's naturalist", "Forsskål's botanical library and field methods", "Forsskål's botanical manuscripts and their publication", "What can we learn from the Latin preface to the 'Flora Aegyptiaco-Arabica'", "The layout of the 'Flora Aegyptiaco-Arabica' and its names in modern nomenclature", "The plants illustrated in the 'Icones rerum naturalium.'" And finally: "The fate of Forsskål's botanical collections after the publication of the 'Flora Aegyptiaco-Arabica'." Friis has also, with help from the staff of the Botanical Museum, prepared two appendices: A numerical list of all numbered specimens at present in the 'Herbarium Forsskålîi', and a list of identifications of the IDC microfiche edition of the herbarium. A former curator at the Botanical Museum, Mrs. Anne Fox Maule, has helped translating relevant quotations from Latin.

The writing and publication of this book, a monograph on the botanical work of Forsskål, has thus been a joint undertaking by staff members at the Royal Botanic Gardens, Kew, and at the Botanical Museum, Copenhagen. The Carlsberg Foundation has helped with a substantial grant to support the printing of the book. The price is not yet settled.

Ib Friis

Jubilaren Erik Acharius (1757–1819) lavforskningens grundare. Erik Acharius föddes i Gävle 1757 och började sina studier vid Uppsala universitet redan som 17-åring (1773). Han kom tidigt i kontakt med Linné och 1776 försvarade han avhandlingen »Planta aphyteia», den sista som Linné presiderade för. Acharius var en framstående tecknare och för att tjäna sitt uppehälle vid sidan om fortsatta studier tog han anställning som illustratör (naturalhistoria) vid Kungliga Vetenskapsakademien 1778. Medicine doktorsgrad försvarades framgångsrikt i Lund 1782 och från och med 1789 hade Acharius anställning som provinsialläkare i Vadstena. Främst kom Acharius att ägna sig åt att förbättra hälsovården och 1795 grundade han ett specialistsjukhus för att bekämpa veneriska sjukdomar.

Erik Acharius är dock mest känd som grundare av lavforskningen (lichenologien). Hur hans intresse kom att fokuseras mot lavarna vet vi inte med säkerhet men det kan knappast vara Linné som inspirerade eftersom de »lägre växterna» inte lockat Linné i

Bengt Jonsell avtäcker minnesmärket över Acharius i Vadstena.

någon högre grad. Troligen uppmuntrades han av sin vän Olof Swartz, som Acharius ofta diskuterade sina nya teorier med och som så småningom ledde till uppdelningen av det kollektiva släktet *Lichen* i omkring 40 väl avgränsade släkten. Acharius publicerade åtskilliga arbeten men fyra grundläggande verk kom att bilda basen för den moderna lavforskningen, vilket renderat honom epitetet »lichenologiens fader». Hans huvudsamlingar finns i Helsingfors men material finns även vid Uppsala universitet och i London.

I det privata ansågs Acharius vara en vänlig och tålmodig person. Han var gift två gånger och hade tio barn. Han utnämndes till professor 1803 och tilldelades Vasaorden 1809. Efter 1814 började hälsan att svika och han avled 1819 efter att ha suttit i sin trädgård och studerat lavar utan att märka den kraftiga solvärmen.

Erik Acharius fick en ståtlig begravning i Vadstena men hans grav kan idag inte lokaliseras på Vadstena kyrkogård.

Minnesmärke över Erik Acharius i Vadstena. I samband med planering av ett internationellt lavforskningssymposium i Lund hösten 1992 väcktes frågan om ett minnesmärke över »lavforskningens fader» Erik Acharius. En kommitté tillsattes bestående av FD Lars Arvidsson, Göteborg, prof. Per Magnus Jörgensen, Bergen samt undertecknad för att utreda saken vidare och att utarbeta ett förslag till minnesmärke. Vid besök i Vadstena, där Acharius varit verksam under senare delen av sitt verksamma liv, framkom att det hus som en gång ägdes av Acharius finns kvar och är

kulturskyddat som »Acharius-Bergenstråhlska huset». Den nuvarande ägaren, doc. Göran Söderström visade stort intresse för saken och var positiv till att ett minnesmärke skulle kunna anordnas i anslutning till huset. Kommittén kontaktade bildhuggare Liss Eriksson i Stockholm och ett förslag till en minnestavla accepterades av berörda parter. Eriksson fick i uppdrag att färdigställa minnestavlan till 5 september 1992 då invigningen skulle ske i samband med lavsymposiets avslutning.

Den 5 september hade lavforskare från 10 länder, representanter för Vadstena kommun, bildhuggare Liss Eriksson samt andra inbjudna samlats vid det Acharius-Bergstråhlska huset till en invigningsceremoni. Tal hölls av presidenten för »International Association for Lichenology», dr. David Galloway, London, prof. Rolf Santesson, Uppsala och prof. Bengt Jonsell, Svenska Linné-Sällskapetets ordförande. Därefter avtäckte prof. Jonsell minnesmärket (bild).

Vadstena kommun framförde genom kommunalfullmäktiges ordförande, Christer Eke-Göransson, kommunens uppskattning och poängterade att Vadstena genom Acharius minnesmärke fått ännu en bemärkt person att vårda minnet av. Invigningsdeltagarna fick sedan tillfälle att inta förfriskningar i den trädgård där även Erik Acharius en gång vistats och det gavs även tillfälle att besöka husets övre våning, som bevarats mycket pietetsfullt av doc. Söderström.

För deltagarna blev invigningen av Acharius minnesmärke ett oförglömligt minne och för symposiedeltagarna en värdig avslutning på fullödlig vecka.

Stöd till minnesmärket har lämnats av Svenska Linné-Sällskapet, Konung Gustaf VI Adolfs fond för svensk kultur, International Association for Lichenology, British Lichen Society and privatpersoner från olika länder.

Roland Moberg

Joseph Banks symposium i London. Sir Joseph Banks är väl i vårt land känd för sin roll som mecenat och naturalhistoriker på kapten Cooks världsomsegling med skeppet Endeavour och för den i detta och andra sammanhang fruktbara vänskapen med Daniel Solander. Kanske tänker man också på hans förmedling av anbudet på de linneanska samlingarna, då dessa utbjöds till försäljning efter Linné d. y. död. Mindre är hos oss bekant om Banks centrala ställning som vetenskapspolitiker till imperiets tjänst och gagn under en lång tidrymd, framför allt i kraft av hans position som president i Royal Society från 1778 till sin död 1820.

Man firade 1993 250-årsminnet av Banks' födelse, bland annat med ett symposium »Sir Joseph Banks: a global perspective» hållet i Royal Society's lokaler i London i april. Där målades Banks upp i helfigur, ej mindre insmickrande eller imposant än han framträder på de två mest bekanta porträtten – det ena med den just landstigne trettioåringen omgiven av världsomseglingens rekvisita och symboler, det andra med den formidabla men giktbrutne åldringen i Royal Society's presidentsäte.

Flertalet av de 14 föredragen belyste speciella aspekter, men kan nog sammantaget sägas vara ganska heltäckande, vilket innebär att den symposievolym som planeras bör bli ett utmärkt referensverk. Två anföranden kan därtill tjäna som kitt i fogarna. Harold Carter, som 1987 publicerade det 700-sidiga standardarbetet om Joseph Banks, gav en översikt över Banks och Royal Society, och prof. Glyn Williams, också från London, gjorde en sammanfattande värdering av hans insats som »the common centre of we discoverers» som han betecknats av de samtida brittiska upptäckarna av världen.

Så kom också fyra världsdelars förvandling under detta skede att ägnas varsitt föredrag: Australiens snabba transformation till ett antipodiskt Europa; Nordameri-

kas frigörelse och strävan till självständig forsknings- och upptäcksverksamhet; i Asien den kommersiella utvecklingen av Indien med hjälp av odling av te och andra från Kina överförda produkter; för Afrika den stora roll som sällskapet »The Association for Promoting the Discovery of the Interior Parts of Africa», med Banks som eldsjäl, hade för Västafrikas upptäckshistoria, det utforskningsprogram som förde vår landsman Adam Afzelius till Sierra Leone. Detta Banks sällskap för Afrika blev direkt föregångare till vittberömda Royal Geographical Society.

Till denna Banks verksamhet för ett imperium på väg mot sina glansdagar hör också hans omsorg om Kew Gardens och hortikultur i allmänhet, belyst i varsitt föredrag. Formellt inofficiellt men reellt den som hade George den tredje öra lät han omvandla de kungliga Kew Gardens till botanisk trädgård och såg till att de över all världen utskickade insamlarna lät Kew och endast Kew få tillgång till de prestigefyllda accessionerna. The Royal Horticultural Society är ännu ett viktigt samfund bildat på hans tillskyndan.

Det är viktigt att minnas att Banks verkade under franska revolutionens och Napoleons tid, då också vetenskapliga förbindelser med Frankrike var brutna. Ett föredrag behandlade detta och Banks strävan att ändå upprätthålla personliga kontakter, ett andra hans försök att bispringa det danska, och därmed Napoleonförbundna Island, som han likväl räddade från brittiska försök till annektering och kolonisation. Anna Agnarsdottir från Reykjavik framhöll att Banks har en given och premierad plats i den isländska nationens historia.

Ytterligare infallsvinklar på Sir Joseph bringade geologi och mineralogi – han var också ägare av gruvor på sina egendomar – fysiken – och särskilt relationen till Humphry Davy och dennes »Safety Lamp» – samt Banks förhållande till konsten och konstnärer, där också planerna på Florilegiet har en roll.

En rikhaltig utställning på Royal Society omöjliggjorde för de inemot 300 deltagarna att ens för ett ögonblick koppla av från Sir Joseph Banks. Det var ett alltigenom högkvalitativt symposium – diskussion uteblev icke – som arrangörerna, The Royal Society och The Linnean Society of London, har all möjlig heder av.

Bengt Jonsell

Ett brev om trollsländor, kometer m. m.

Halmstad d. 2 april 1818

Wälborne Herr Doctor och Professor samt Riddare af Kongl. WasaOrden!

Förlåt att jag som icke äger den lyckan att af Herr Doctorn vara kiänd, ändock tar mig den friheten med detta bref uppvackta. Man jag är älskare af upplysning, och söker att igenom Herr Doctorns diupa insigter och Generosité vinna min önskan.

Fråga

1.mo Hvarest utläckas Trollsländorne?

Jag är uppfödd uti Vermdö Skiärgård, boende nära 60 år vid en Saltsiövik, som å alla sidor är omgifven af Blad- och Rörvass, hvarest de stora bruna Trollsländorne beständigt vistades; men aldrig blef jag varse någon pappa till Trollslända /sic/. Deremot uti flere Somrar Pingstetiden vid klart Solskin ock tungt väder såg jag trollsländorne af det stora bruna slaget komma till sådan myckenhet att de fördunklade solskienet så, att dagen liknade nära total förmörkelse. De höllo directe sin kosa ifrån öster till väster. Jag fångade tvenne af dem med en Häf, men en Piga, som städade mina Rum, under det jag gjorde en resa till Stockholm, förstörde båda exemplaren.

2.do Hvad är cometer? Monne de icke äro ofullbordade werldskroppar, uti hvilka ännu materien flyter i vatn, eller ock Chaos /gas/, som fordra millioner år till fullbordandet. Om så vore, så kunde Svantsen vara vatndunster hvilka igenom Cometens hastiga fart eller rörelse åtfölja honom. Försök! Tag en oxblåsa fyll den med vatn, men /gör/ med en fin nålstick flere hål uti blåsan så att den litet läker /sic/, ock uti sträng vinter vid klart månskien kasta blåsan så att den uti luften passerar förbi ögonen på någon som på afstånd ser derpå, så synes också en liten svants efter blåsan.

3.tio Hvaraf härrör det att alla menniskior som uppfödes uti Halland, Skåne och Blekingen /sic/ skorra vid uttalet? Monne icke jordmohnen är vållande der till så väl directe igenom vatnet som inderecte igenom vegetabilierne och animalier /tillägg: hvilka torde värka på tungnerfverne?/. Här i Halland skorras allmogen så förbannat att jag icke utan tolk kan förstå dem, ehuru jag bodt här öfver ett år. Den fattiga almogen dricker mäst vatn. Jordmohnen här består af swartmylla och sand. Om Herr Doctorn behagar så skall jag taga en portion af nämnde jord, blanda den med vatn, afsila jorden sedan blifvit väl urlakad, ock derefter koka vatnet till dess det blir allenast tiockt grummel i kiärillet, torka detta residuum ock sedan per posto öfversända det till Herr Doctorn, till chemiskt försök.

/---/

Var gracieux vid tillfället då Doctor Ödman /sic/ träffas, ock framför min kiärliga hälsning till Honom, att ehuru jag uppnådt 80 års ålder, så går jag ofta 1 mil om dagen på jagt, och spelar echaque så ofta echaque spelare hälsa på mig. Monne Ödman ännu är lika faible för det 1700 års åldriga kiäring sladdret eller fanatismen med de regler som den föreskrifver för att blifva salig?

Med vördnad har äran vara

Wälborne Herr Doctorns och Riddarens
ödmuikaste tienare
Eric Gustaf Adlerberg
Capiten

P.S. Här är besynnerliga Nomina propria på fiskar ock allehanda husgeråd, t. ex. en liuskneckt kallas Profet: vatn vann, råd ägodelar etc. Jag blef väl attraperad då en guma kom in uti en handelsbod der jag var, ock hon begiärde köpa en Prophet. Hon feck den också för 3. skil. ock aldrig har någon profet varit mer värd.

Brevet är hämtat ur den stora Thunberska brevsamlingen i Uppsala universitet (G 300 a). Där finns ytterligare några brev från Adlerberg, men de är mer intetsägende. Adlerberg (1738–1823) uppnådde löjtnants rang, tog avsked 1762 och bodde på Djurönäs vid Vaxholm. Han hade tre döttrar som alla blev stiftsjungfrur; en dog på Vadstena hospital 1884. Uppenbarligen hade de en ganska originell pappa.

Brevet kan föranleda en hel del kommentarer, t. ex. ett påpekande om hur litet vi har forskat på gemene mans världsbilder och på naturuppfattningar strax under hallstämplad vetenskap. Brevet här visar en gammal mans udda tankar. De är för den skull inte »olärda». Adlerberg bör ha haft någon militär utbildning och man märker hur han försöker resonera »naturvetenskapligt». Bakom tycks ligga en sorts självklar materialism-vitalism: trollsländerna tycks uralstrade, världar uppstår (genom kometter), människors munart är en följd av en blandning av jord och vatten. Världen är full av liv och /Samuel/ Ödmann och andras teologiska förklaringar är strunt.

Brevet har charm genom sin konkretion – trollsländesurr, städande pigor och fattig allmoge. Adlerberg har sitt stånds tonfall och later, men vet att i de här frågorna i

vetenskapens representant det finns en högre auktoritet. Han är en gammal man, som tar igen sig vid ett parti schack, och han tillhör liksom Thunberg en förfluten, vetenskapstroende tidsålder, som oförtrutet framhärdar i sina frågor till naturen. Ett samhälle och en tid avspeglas i dessa enkla rader.

Säkert finns det ganska gott om funderingar av det här slaget i våra arkiv. (Ett exempel på liknande fast mer traditionella funderingar i ett brev om världens ålder från prästen Martin Gråå 1756 har Sten Lindroth publicerat i *Lychnos* 1960–61). De borde samlas och undersökas på allvar. Amatören är antingen en knappolog böjd över sina kära samlingar eller visionären, som ställer de stora frågorna, de som specialisten (Thunberg) inte vågade ställa, än mindre försöka besvara. Inte minst Vetenskapsakademien fick i sin tidiga period ta emot åtskilligt hemmafilosoferande, som obarmhärtigt censurerades av sekreteraren eller någon expert. Det var naturligtvis bra, men det refuserade eller tokiga är inte nödvändigtvis ointressant. Det kan vara märkligt ur andra synpunkter. Det vore roligt om SLÅ:s läsare kunde vidarebefordra fler texter av det här slaget till trycket.

Gunnar Broberg

Svenska Linnésällskapets egna angelägenheter

Birger Strandell in memoriam

Svenska Linné-Sällskapet drabbades i januari 1993 av en svår förlust, då vår hedersledamot och mångåriga ordförande Birger Strandell avled, nära 92 år gammal. Styrelseledamot blev han redan 1944 och var ordförande 1965–1975. Också därefter kvarstod han i styrelsen, som varmt uppskattade hans aldrig svikande intresse, ajour med frågorna och med unik möjlighet att se dem ur ett långt perspektiv.

Om någon i vårt land skulle kunna kallas linnean i vid och djup bemärkelse var det Birger Strandell. Det bör här påminnas om att han var ättling av Linné, stammade i sjätte led från dennes äldsta dotter Elisabeth Christina. Kanske bör jag också inskjuta, att hans hustru Ann-Margret är ättling till Linnés välkände ämbetsbroder Nils Rosén von Rosenstein. Genom sin far blev han från ungdomen, kanske t. o. m. barndomen, djupt linnéintresserad. Hans friska minne spände över hela seklet och han berättade gärna om den inbjudan han som sexåring, jämte övriga familjen, fick från rector magnificus Henrik Schück att övervara Linnéfestligheterna 1907 med anledning av 200-års jubileet i det med pyloner och ärestoder beprydda Uppsala. Hans linnéintresse befästes och fördjupades särskilt sedan han 1935 fick möjlighet att förvärva ett av

landets förnämsta privata linnébibliotek tillhörigt överläkaren Emil Lindell i Växjö. Detta blev stommen i den samling av skrifter och andra linneana, som han genom åren byggde upp till vårt lands rikaste i privat ägo. I boken »Vägen till Linné», utgiven av Bokvännerna 1974, har han livfullt skildrat historien kring många av förvärven och sitt personliga förhållande till samlingarna. Birger Strandell gladdes åt att i sitt gästfria hem få demonstrera och diskutera volymer och andra föremål med intresserade men framför allt nyttjade han det för sin egen forskning. I synnerhet intresserade han sig för linnélärjungarna och inte bara den trängre välkända kretsen. Han ville så långt som möjligt få fram detaljerade upplysningar om alla som studerat för Linné och samla detta material i en omfattande katalog, ett arbete som han länge bedrev i nära kontakt med George Lawrence, chefen för Hunt Botanical Library i Pittsburgh, avliden 1978. Manuskriptet till katalogen väntar tyvärr ännu på tryckning, men i flera uppsatser och föredrag, bl. a. för vårt sällskap, har Birger Strandell givit utförliga bidrag om lärjungeskaran. Fördjupad kunskap om Linné och den linneanska epoken var för honom det väsentliga. Han skrev många artiklar och höll otaliga föredrag i ämnet, som han på ett enastående vis kunde popularisera för bredare kretsar, men också fördjupa på många områden för de specialkunniga. Hans förråd var rikhaltigt och snabbt mobiliserbart. Det hände att en föredragshållare tvingades till återbud en halvtimme före en sammankomst i vårt sällskap, varvid Birger skyndade hem till villan på Djurgården, drog fram ett föredrag ur skrivbordslådan och framförde det lugnt och ledigt som om inget alarmerande inträffat.

Hans samling omfattade också målningar, medaljer och mycket annat med linneansk anknytning. En del av detta har genom åren berikat vårt museum. Det är hans förtjänst att vi nu äger och kan visa Hoffmans porträtt av Linné i lappdräkt, en av tre existerande repliker, förvärvad från England.

Han stod i nära förbindelse med linnéforskare särskilt i England och Förenta Staterna. I sistnämnda land bedrivs en livlig och högtstående linnéforskning men det har rätt brist på det nödvändiga källmaterialet, många av originalskrifterna har där varit otillgängliga. Det har därför blivit av utomordentlig nytta för forskningen där, att hans linnébibliotek nu finns i det nämnda, förnämliga Hunt Botanical Library, där ett särskilt rum invigt 1973 nu hyser samlingen.

Som läkare, han var överläkare vid S:t Eriks och sedan S:t Görans sjukhus i Stockholm, kom han genom sin linnéforskning också att intressera sig för medicinhistoria och var under lång tid ordförande i Svenska Läkaresällskapets medicinhistoriska sektion, likaledes för Medicinhistoriska museets vänner. En speciell aspekt som han starkt omhulade var medaljkonsten, och vårdade särskilt Svenska Läkaresällskapets medaljsamling.

I vårt sällskap försummade han aldrig några sammankomster, där hans högresta livfulla gestalt oftast sågs i engagerat samspråk. Från de senaste åren minns vi hur han på Linnés Sävja utanför Uppsala, som i hans ungdom och ända till 1965 tillhörde familjen, på sitt åskådliga vis levandegjorde gårdens liv och historia; på vår Västgötareisa för fyra år sedan höll han vad som kom att bli det sista av hans många spirituella anföranden inför Linnésällskapet.

Den linneanska naturglädjen upplevde Birger Strandell nog främst i Bohuslän, vid Strömstad, där han var född och genom åren tillbringade sina somrar, en bygd som han kände, älskade och verkade för på många vis, också i flera skrifter såsom boken till stadens 300-årsjubileum 1972, »En bok om Strömstad».

Linné-Sällskapet saknar sin hängivne hedersledamot men kommer med tacksamhet att minnas den långa tid vi hade honom ibland oss.

Bengt Jonsell

Verksamhetsberättelse för 1991

Svenska Linnésällskapet har under året hållit följande stadgeenliga sammankomster: 19 maj, årsmöte (vårsammankomst), på Rödakorsgården, Stora Frö, Öland i anslutning till Sällskapets Ölandsresa samt 27 november, höstsammankomst, på Observatoriemuseet i Stockholm då också museet visades av dess föreståndare Olov Amelin.

Styrelsen har haft följande sammansättning: Ordf., prof. Bengt Jonsell, v. ordf., prof. Gunnar Eriksson, sekr., doc. Eva Willén, skattmästare, bankdir. Lars Jonasson, redaktör, prof. Gunnar Broberg, prefekt för Linnémuseet, prof. Allan Ellenius, registrator, doc. Roland Moberg. Övriga ledamöter: avd. dir. Inger Estham, prof. Olov Hedberg, lektor Hans Krook, doc. Örjan Nilsson, med. dr. Birger Strandell, bibliotekarie Tomas Anfält, prof. Bertil Nordenstam och doc. Lars Wallin. Fil. dr. Karin Apeltgren har tjänstgjort som biträdande sekreterare.

Styrelsen har sammanträtt 18 mars och 14 oktober.

Linnémuseet har hållit öppet 19 maj–15 september, varje dag kl. 13–16 med undantag av måndagar. Ewa Wallner har svarat för öppethållning liksom försäljning av entrébiljetter, kort och skrifter. Hon har även svarat för visning av museet som under året haft 3 320 besökare.

Sällskapet har utdelat 110 000 kr ur Linnéfonden till 8 av totalt 12 sökanden.

18–20 maj genomförde Sällskapet en exkursion för sina medlemmar till Öland då i huvudsak öns centrala och södra delar besöktes. Exkursionen genomfördes 250 år efter Linnés egen resa där. I exkursionen deltog 32 personer. I anslutning till detta 250-årsjubileum utarbetade Sällskapet en bildutställning över Linné och hans liv samt delar av Linnésällskapets verksamhet. Utställningen placerades under sommarhalvåret på det nyinvigda »Historium» i Färjestaden.

Under verksamhetsåret utkom årsskriften för 1990–91.

Sällskapet har svarat för tre vandringar på Linnéstigarna runt Uppsala: två på vandringsleden i Hågadalen–Gottsunda den 23 maj och en på vandringsleden i Jumkil den 20 juli.

Antalet medlemmar i Sällskapet är 657.

Bengt Jonsell

Eva Willén

Verksamhetsberättelse för 1992

Svenska Linnésällskapet har under året hållit följande stadgeenliga sammankomster: 23 maj, årsmöte (vårsammankomst), på Linnés Hammarby då prof. Bengt Jonsell talade över ämnet »Vad betydde Ryssland för Linné?» och doc. Örjan Nilsson informerade om *Hortus sibiricus* och andra projekt på Hammarby; 12 november, höstsammankomst, på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm då prof. Bo Fernholm och Bertil Nordenstam demonstrerade delar av Linnésamlingarna.

Styrelsen har haft följande sammansättning: Ordf., prof. Bengt Jonsell, v.ordf., prof. Gunnar Eriksson, sekr., doc. Eva Willén, skattmästare, bankdir. Lars Jonasson, redaktör, prof. Gunnar Broberg, prefekt för Linnémuseet, prof. Allan Ellenius, registrator, doc. Roland Moberg. Övriga ledamöter: avd. dir. Inger Estham, prof. Olov Hedberg, lektor Hans Krook, doc. Örjan Nilsson, överläkare Nils-Erik Landell, bibliotekarie Tomas Anfält, prof. Bertil Nordenstam och doc. Lars Wallin. Fil. dr. Karin Apelgren har tjänstgjort som biträdande sekreterare

Styrelsen har sammanträtt 10 februari, 2 april och 28 oktober.

Linnémuseet har hållit öppet 10 juni–30 september, varje dag kl. 13–16 med undantag av måndagar. En intendent, Gunilla Mattson, anställdes på halvtid och helårsbasis från juni månad. Sällskapet vill på det sättet betona vikten av att större insatser än hittills göres på museet. För att stödja och biträda intendenten i arbetet på museet har ett museiutskott bildats bestående av ordf., sekr., Allan Ellenius och Inger Estham. Utskottet har sammanträtt vid tre tillfällen i närvaro av intendenten. Under museets visningssäsong har besöksantalet varit 2 876.

Sällskapet har utdelat 100 000 kr ur Linnéfonden till 6 av totalt 10 sökanden.

Sällskapet har svarat för tre vandringar på Linnéstigarna runt Uppsala: två på vandringsleden i Hågadalen–Gottsunda den 19 maj och en på vandringsleden i Junkil den 2 augusti.

Antalet medlemmar i Sällskapet är 619.

Bengt Jonsell

Eva Willén

Svenska Linnésällskapets styrelse 1993

Ordförande

Prof. Bengt Jonsell, Konsumvägen 20 B, 752 45 Uppsala, 018/30 24 70 (bost.), 08/15 68 96 (tj). Fax 08/612 90 05.

V. ordförande

Prof. Gunnar Eriksson, Pl 1352, Svind, 190 61 Grillby, 0171/760 89 (bost.), 018/18 15 76 (tj).

Sekreterare

Doc. Eva Willén, Slagrutevägen 4, 756 47 Uppsala, 018/30 27 47 (bost.), 08/666 40 12 (tj). Fax 08/666 40 85. 1991–1993

Skattmästare

Bankdir. Lars Jonasson, Morkullvägen 51 B, 756 52 Uppsala, 018/32 13 67 (bost.), 08/614 74 68 (tj). Fax 08/10 70 57. 1991–1993

Redaktör

Prof. Gunnar Broberg, Lilla Algatan 3, 223 50 Lund, 046/15 13 98 (bost.), 046/10 75 89 (tj). Fax 046/10 46 06. 1992–1994

Prefekt Linnémuseet

Avd.dir. Inger Estham, Torsgatan 2, 752 22 Uppsala, 018/51 50 15 (bost.), 08/783 93 52 (tj). 1992–1994

Registrator

Doc. Roland Moberg, Öpirs väg 9, 754 40 Uppsala, 018/32 35 10 (bost.), 018/18 27 91 (tj). 1990–1992

Övriga

Prof. Olov Hedberg, Kåbovägen 3, 752 36 Uppsala, 018/51 61 99 (bost.), 018/18 27 71 (tj). Utsedd av Uppsala universitets konsistorium

Lektor Hans Krook, Varingavägen 12, 193 30 Sigtuna, 0760/511 15. 1991–1993

Doc. Örjan Nilsson, Bellmansgatan 166, 754 28 Uppsala, 018/26 07 13 (bost.), 018/18 28 30 (tj). 1991–1993

Prof. Bertil Nordenstam, Krutvägen 4, 191 55 Sollentuna, 08/35 56 69 (bost.), 08/666 41 48 (tj). 1992–1994

Bibliotekarie Tomas Anfält, Bandyvägen 4, 741 00 Knivsta, 018/38 09 04 (bost.), 018/18 39 54 (tj). *Suppleant* 1991–1993

Överläkare Nils-Erik Landell, Pokalvägen 5, 117 40 Stockholm, 08/84 23 62 (bost.), 08/658 42 40 (tj). *Suppleant 1992–1994*

Doc. Lars Wallin, Grönstensvägen 36, 752 41 Uppsala, 018/54 42 86 (bost.), 018/18 26 68 (tj). *Suppleant 1992–1994*

Övriga funktionärer:

Bitr. sekreterare Karin Apelgren, Jälla, Berggården, 755 94 Uppsala, 018/31 71 34 (bost.), 018/17 42 21 (tj).

Linnémuseet, Svartbäcksgatan 27, 753 32 Uppsala, 018/13 65 40. Ewa Wallner, Byggmästargatan 1 A, 754 35 Uppsala, 018/25 50 58 (bost.)

Valnämnd

Prof. Tore Frängsmyr, 018/52 47 95 (bost.)

Lektor Sven Kilander, 018/55 33 49 (bost.)

Prof. Rolf Santesson, 018/53 63 55 (bost.)

Revisorer

Bankkamrer Jan-Olov Sandberg, 018/39 17 35 (bost.)

Doc. Mats Thulin 018/46 33 07 (bost.)

Linnés Hammarby, 755 90 Uppsala. Kretoslav Korostensky, 018/32 60 94

*Svenska Linné-Sällskapet*s adress: Box 541, 751 21 Uppsala

Postgiro: 55 18 55-0

Bankgiro: 625-1169

Årsavgift 1992: 100 kr. 50 kr för familjemedlem

SVENSKA LINNÉSÄLLSKAPETS ÅRSSKRIFT

1992–1993

L. C. ROOKMAAKER & INGVAR SVANBERG, Bibliography of Carl Peter Thunberg (1743–1828)	7
LARS WALLIN, Carl Peter Thunbergs insektsamling	73
PER HULTQVIST, Linneansk efterskörd: Clas Bierkanders reseanteckningar från Dal och Fredrikshald 1761	85
HENRY H. PARKER, Carl Linnæus's History of Drugs: Ine- briantia, English Translation and Commentary	109
BENGT LÖFSTEDT, Zitater i Linnés Dissertationen	133

Smärre meddelanden

GUNNAR BROBERG, Diverse notiser och meddelanden	141
IB FRIIS, The Plants of Pehr Forsskål's Flora	146
ROLAND MOBERG, Jubilarer Erik Acharius (1757–1819)	147
BENGT JONSELL, Joseph Banks symposium	149
GUNNAR BROBERG, Ett brev om trollsländor och kometer	150

Svenska Linnésällskapets egna angelägenheter

BENGT JONSELL, Birger Strandell in memoriam	153
EVA WILLÉN, Verksamhetsberättelse för 1991, 1992	155
Svenska Linnésällskapets styrelse 1993	157

ISSN 0375-2038

Almqvist & Wiksell Tryckeri, Uppsala 1994